

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ KİŞİLİK VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK İLE İLİŞKİSİ

YASEMİN BAĞRIAÇIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
Ocak, 2019

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ KİŞİLİK VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK İLE İLİŞKİSİ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

Yasemin BAĞRIAÇIK
20167587

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Deniz ERGÜN

LEFKOŞA
Ocak, 2019

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir. ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Ad, Soyad

TEŞEKKÜR

Öncelikle araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm katılımcılara bu çalışmaya katkı sağladıkları için sonsuz teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca yardımlarını ve desteğini çalışmamın her aşamasında esirgemeyen ve bilimsel açıdan bana iyi bir yol gösterici olan, çok değerli hocam ve tez danışmanım değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Deniz Ergün'e, ayrıca yüksek lisans eğitimi boyunca verdikleri destekten dolayı sayın Prof. Dr. Ebru Çakıcı, Prof. Dr. Mehmet Çakıcı, Dr. Psk. Meryem Karaaziz ve diğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim ve tez sürecim boyunca desteğini eksik etmeyen değerli arkadaşım sayın Mustafa Yavuz'a ve tüm süreci beraber geçirdiğimiz her daim yanımda olan meslektaşım ve arkadaşım sayın Emine Deniz'e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim sürecim boyunca sabırla beni bekleyen “yeter anne artık bitsin” diyen, yorulduğumda anlayışla karşılayan beraber bir mücadele verdiğimiz en çok teşekkürü hakeden canım oğlum Mehmet Ali Kozak'a tüm sevgilerimi sunarım. Sadece eğitim hayatımda değil hayatımın her döneminde sevgilerini ve desteklerini eksik etmeyen değerli aileme sonsuz sevgi ve şükranlarımı sunarım.

ÖZ

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE İLİŞKİSİ

Bu çalışma çocukluk çağı travmalarının, kişilik ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisinin araştırılması amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini seçkili örneklem yöntemiyle seçilmiş Konya bölgesinde yaşayan 18 yaş üzeri 271 bireyden oluşmaktadır. Anket formunda araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgi formu, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Envanteri yer almaktadır. Fiziksel ihmal ve cinsel istismar ile dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunurken nörotiklik ile pozitif yönde zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları ve psikolojik dayanıklılık alt ölçekleri puanları arasındaki korelasyon incelendiğinde duygusal istismar ile gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak alanlarında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Fiziksel istismar ile yapısal stil, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak arasında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Cinsel istismar ile gelişime açıklık arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunurken, yapısal stil, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar arasında pozitif yönde zayıf ilişki tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının beş faktör kişilik envanteri ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına etkisi için yapısal eşitlik modelinde ise çocukluk çağı travmaları kişiliği negatif etkilerken, psikolojik dayanıklılığı pozitif etkilemektedir. Çocukluk çağı travmalarının olumsuz etkileri olduğu gibi olumlu etkileri de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı travması, psikolojik dayanıklılık, kişilik

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMA PERSONALITY AND PSYCHOLOGICAL RESILIENCE

This study was carried out to investigate the relationship between childhood trauma, personality and psychological resilience. The sample of the study was selected by selective sampling method and it consists of 271 individuals age over 18 years who is living in Konya. The questionnaire includes Sociodemographic Information Form prepared by the researcher, Childhood Trauma Scale, Adult Psychological Resilience Scale and Five-Factor Personality Inventory. While a negative correlation was found between emotional abuse, physical neglect and sexual abuse with extraversion, agreeableness, conscientiousness and a positive weak correlation was found with the neuroticism. When the correlation between childhood traumas and psychological resilience subscale scores were examined, positive weak correlation was found between emotional abuse with perception of future, social competence and social resource. There was a positive correlation between physical abuse with structural style, perception of future, social competence and social resource. While a negative correlation was found between sexual abuse with openness, and positive weak relationship between structural style, self-perception and social resources. The structural equation model has been used for the effects of childhood trauma scale scores on the five-factor personality inventory and psychological resilience scale scores, and childhood traumas affect the personality negatively and affect the psychological resilience positively. Childhood traumas have negative effects as well as positive effects.

Keywords: Childhood trauma, psychological resistance, personality

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR.....iii

ÖZ.....iv

ABSTRACT.....v

İÇİNDEKİLER.....vi

TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİx

KISALTMALAR.....xiii

1.BÖLÜM.....1

GİRİŞ.....1

1.1 Problemin Durumu.....1

1.2 Araştırmanın Amacı.....3

1.3Araştırmanın Hipotez ve alt hipotezleri.....3

1.4 Araştırmanın Önemi.....4

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....4

1.6 Tanımları.....5

2. BÖLÜM7

KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....7

2.1 Psikolojik Travma veTarihçesi.....7

2.2 Çocukluk Çağı Travması ve Çeşitleri.....9

2.2.1 Çocukluk Çağı Travması.....	9
2.2.1.1 Fiziksel İstismar.....	10
2.2.1.2 Cinsel İstismar.....	12
2.2.1.3 Duygusal İstismar.....	14
2.2.1.4 İhmal.....	16
2.2.1.4.1 Fiziksel İhmal.....	17
2.2.1.4.2 Duygusal İhmal.....	18
2.3 Çocukluk Çağı Travması Yaygınlık ve Sıklığı.....	19
2.4 Risk Etmenleri ve Olası Sonuçlar.....	22
2.5 Kişilik.....	24
2.5.1 Uyumluluk.....	26
2.5.2 Dışadönüklük.....	26
2.5.3 Nörotiklik.....	27
2.5.4 Özdisiplin	27
2.5.5 Gelişime Açıklık.....	27
2.6 Psikolojik Dayanıklılık.....	27
2.6.1 Kendilik Algısı.....	28
2.6.2 Gelecek Algısı.....	28
2.6.3 Sosyal Yeterlilik.....	28
2.6.4 Yapısal Stil.....	28
2.6.5 Aile Uyum.....	28
2.6.6 Sosyal Kaynaklar.....	28
2.7 Psikolojik Dayanıklılık ve Çocukluk Çağı Travması Arasındaki İlişki.....	28

2.8 Çocukluk Çağı Travması ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki.....	30
3. BÖLÜM.....	36
YÖNTEM.....	36
3.1 Araştırmanın Modeli.....	36
3.2 Araştırmanın Yöntemi.....	36
3.3 Evren ve Örneklemi.....	37
3.4 Veri Toplama Araçları.....	37
3.4.1 Sosyo-demografik Form (SDBF).....	37
3.4.2 Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇTQ).....	38
3.4.3 Büyük Beşli Kişilik Testi (BBKE).....	38
3.4.4 Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDÖ).....	39
4. BÖLÜM.....	40
BULGULAR.....	40
5. BÖLÜM.....	99
TARTIŞMA.....	99
6. BÖLÜM.....	103
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
6.1 SONUÇ.....	103
6.2 ÖNERİLER.....	105

KAYNAKÇA.....	107
EKLER.....	119
ÖZGEÇMİŞ.....	131
İNTİHAL RAPORU.....	132
ETİK KURU ONAYI.....	133

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı	40
Tablo 2. Katılımcıların ailelerine ilişkin özelliklerine göre dağılımı	43
Tablo 3. Katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanları	45
Tablo 4. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	47
Tablo 5. Katılımcıların yaş gruplarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	50
Tablo 6. Katılımcıların eğitim durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	53
Tablo 7. Katılımcıların medeni durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	56
Tablo 8. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	59

Tablo 9. Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....62

Tablo 10. Katılımcıların çalışma durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....65

Tablo 11. Katılımcıların çalışma sürelerine göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....68

Tablo 12. Katılımcıların aylık kazançlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....71

Tablo 13. Katılımcıların anne-baba medeni durumuna göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....74

Tablo 14. Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....77

Tablo 15. Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....80

Tablo 16. Katılımcıların çocukluğunda ailesinde kişi sayısına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....83

Tablo 17. Katılımcıların kardeş göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	86
--	-----------

Tablo 18. Katılımcıların doğum sırasına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	89
--	-----------

Tablo 19. Katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanları arasındaki ilişkileri.....	92
---	-----------

Tablo 20. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanlarının Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait uyum iyiliği indeksleri.....	97
--	-----------

Tablo 21. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanlarının Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait regresyon katsayıları.....	98
--	-----------

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil I. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanlarının Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin path diagramı.....	96
--	-----------

KISALTMALAR

UNICEF= Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

WHO = Dünya Sağlık Örgütü

NCANDS = Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmal Verileri Sistemi

ÇTQ = Çocukluk Çağı Travma Ölçeği

BFKE = Beş Faktör Kişilik Envanteri

YPDÖ = Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

SDBF = Sosyo-demografik Bilgi Formu

WORLDSAFE = Uluslararası Güvenli Dünya

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problemin Durumu

Her çocuğun mutlu bir çocukluk yaşama ve sağlıklı bir yetişkin olarak hayatını sürdürme hakkı vardır. Çocukluk çağında maruz kalınan travmalar, bireylerin hem kendilerine yönelik hem de dünyaya yönelik bakış açılarını etkilemekte, kişilik yapılanmasında ve özellikle psikolojik dayanıklılığı üzerinde etkileri olabileceği düşünülmektedir. Çocuk ihmal ve istismarı tanımı gereği çocuğun psikososyal ve ruhsal gelişimini olumsuz etkilemektedir. (Aral, 2001) (Polat 2001).

Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmal Veri Sistemi İhmal ve istismarın, en çok aileler tarafından uygulandığını belirtmektedir. Ayrıca anne babanın çocuklarla ilişkisinin çocuk gelişimiyle ilgisi ile yapılan birçok araştırmada her toplumda ve her ailede farklı çocuk yetiştirme şeklinin olduğu bulunmuştur (Kulaksızoğlu, 2004). Kişilik gelişimi doğum öncesinden başlayarak çocukluk çağındaki fiziksel ve ruhsal şartlarda oluşur. Daha sonraki dönemlerde ortaya çıkan toplumsallaşma, olgunlaşma ve öğrenme koşullarıyla şekillenir (Öztürk, 2016). Bu bilgilere bakılarak çocukların doğup, büyüdüğü çevrenin sonraki hayatları üzerinde büyük etkisinin olduğu görülmektedir.

Dünya sağlık örgütüne göre; ebeveynin madde bağımlılığının bulunması, düşük sosyoekonomik düzey ve işsizlik, ebeveynin çocukluk çağı travmatik geçmişe

sahip olması, gerekli hukuki yaptırımların yetersiz olması ve şiddeti yüceltlen kültürel değerlere sahip olmak ihmal ve istismar için risk grubunu oluşturmaktadır.

WHO (2017) raporuna göre dünyada son bir yıl içinde çocukların %23 fiziksel, %36 duygusal istismar ve %16 fiziksel ihmale maruz kalmaktadır. Ülkemizde ise UNİCEF (2015) verilerine göre Türkiye’de 7-18 yaş grubu çocuklardan %10 unun cinsel istismar yaşadığını ya da tanık olduğunu, 3-17 yaş grubu çocukların korkutma ya da disiplin amacıyla zaman zaman fiziksel istismara maruz kaldığını ve bunların her geçen yıl daha da arttığını bildirmektedir. Dünyada ve ülkemizde her yıl binlerce sayıda çocuğun ihmal ve istismara maruz kaldığı göz önüne alındığında; yetişkinlik döneminde olumsuz kişilik özelliklerine sahip olmaları için risk grubu oluşturmaktadırlar. Çocukların yetişkinlik dönemde sağlıklı kişilik yapıların gelişmesi hem bireysel hem toplumsal anlamda önem taşımaktadır. Travmatik yaşam olayları her yaş grubunda bireyi etkilese de özellikle çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar sağlıklı kişilik yapısının ve psikopatolojinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Herman (2007) nın belirttiği gibi yetişkinlik döneminde yaşanan travmalar kişiliğin daha önceden oluşmuş yapısını etki ederken, çocukluk çağında yaşanan travmalar bireyin kişiliğinin çarpık gelişmesine neden olmaktadır.

Fakat travmanın etkisi her zaman olumsuz olmamaktadır. Travmanın, dayanıklılığı arttırdığı yönündeki çalışmalara rastlanmaktadır. İnsanların birçoğu çocukluk döneminde bazı isteklerinin karşılanmaması ya da stres verici olaylar gibi durumlarla karşılaşabilmektedir ve bunlar her zaman travmatik bir deneyime dönüşmez. (Friedeman 2000, akt: Demirkapı 2013). Phan (2003)’ın Vietnam savaşına maruz kalan, sosyoekonomik düzeyi düşük ve göç eden öğrencilerle yapılan çalışmasında psikolojik dayanıklılıklarını yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde de bu çalışmaları destekler nitelikte Kayacı (2014)’nın üniversite öğrencilerle yaptığı çalışmada travmatik yaşam olaylarının psikolojik dayanıklılığı pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Travmaların olumsuz etkilerin neler olduğunun ve risk faktörlerinin tespit edilebilmesi,

koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınabilmesi ve travmanın dayanıklılığa dönüşmesi için yapılabilecek diğer çalışmalara katkı sağlamak amacıyla çocukluk çağı travmasının kişilik ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi incelenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Çocukluk çağı maruz kalınan travmalar bireylerin hem kendilerine yönelik hem dünyaya yönelik bakış açılarını etkilemekte ve bu etki kişilik yapılanmasında ve özellikle psikolojik dayanıklılığı etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı çocukluk çağında travmaya maruz kalınan travmaların kişilik ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisinin incelenmesidir.

1.3 Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmaya katılan bireylerin çocukluk çağı travması toplam puanı ile kişilik ve psikolojik dayanıklılık arasında bir ilişki var mıdır?

Çocukluk çağı travması alt boyutları ile kişilik özellikleri arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmaya katılan bireylerin çocukluk çağı travma puanları ile yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği arasında bir ilişki var mıdır?

Konya da yaşayan bireylerin çocukluk çağı travmalarının kişilik ve psikolojik dayanıklılıkları ile arasında ilişki var mıdır?

Araştırmaya katılan bireylerin demografik bilgileri nelerdir?

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik bilgileri ile çocukluk çağı travması arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmaya katılan bireylerin çocukluk çağı travmaları ile kişilik özellikleri arasında bir ilişki var mıdır?

Çocukluk çağı travma ölçeği alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık arasında bir ilişki var mıdır?

1.4 Araştırmanın Önemi

Dünyada ve ülkemizde her yıl binlerce çocuğun ihmal ve istismara uğradığı, ruhsal ve fiziksel sağlık problemleri yaşadıkları, gelişimlerinin yanı sıra ölümcül boyutlarda hasara uğradıkları bilinmektedir (WHO). Psikanalitik kuramla başlayarak günümüze kadar yapılan çalışmalarda, gelişim döneminde çocuğa bakım verenin, çevresinin ve yaşadıklarının, çocuğun kişilik gelişimini olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bu çerçevede çocuğun gelişimini etkileyen faktörlerin tespitinin yapılabilmesi, koruyucu ve önleyici çalışmalara kaynak olabilmesi açısından önem taşımaktadır. Kişilik gelişimin olumsuz etkilenmesinin yanı sıra yaşanan travmatik olaylarda her bireyin aynı şekilde etkilenmediği görülmesi psikolojik dayanıklılığın önemini arttırmaktadır. Travmaların olumlu ve olumsuz yönlerinin birlikte değerlendirilmesi, olumlu olmasını sağlayan faktörlerinin neler olduğunun tespit edilmesi ve bunların geliştirilmesi açısından araştırmamızda çocukluk çağında travma yaşantısı olan bireylerin, yetişkinlik dönemi kişilik özellikleri ve psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma zamansal açıdan; 1 Kasım- 1 Aralık tarihinde ulaşılabilen bireylerle sınırlıdır.

Araştırma mekânsal açıdan; Konya da yaşayan bireylerle sınırlıdır. Kültürel etmenler dikkate alındığında sadece Konya bölgesinin kültürüyle sınırlandırılmıştır.

Araştırma örneklem açısından; 18 yaş üstü gönüllü bireylerden oluşmaktadır.

1.6 Araştırmanın Tanımları

1.6.1 Çocukluk çağı travması: 18 yaş altındaki çocuk ya da gençlerin yaşadıkları fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve fiziksel, duygusal ihmale verilen genel bir tanımdır. Bu yaşantılardan fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimlerine zarar veren her tür davranışa fiziksel istismar; ihtiyaçların hiç karşılanmaması ya da yetersiz karşılanması ise ihmal olarak tanımlanmaktadır (Yöyen, 2016).

1.6.2 Fiziksel İstismar: Fiziksel istismarı genel olarak tanımlı; çocuğa acı veren, gelişim ve işlevselliğinde bozulmalara yol açan yasaklanmış her türlü şiddet içeren eylemleri kasıtlı olarak yapmaktır (Unicef, 2015).

1.6.3 Cinsel istismar. Gelişimini tamamlamamış çocuk ya da ergenin bir yetişkin tarafından cinsel arzu ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kullanılmasıdır (Topbaş, 2004).

1.6.4 Duygusal İstismar: Çocuğun bakımını üstlenen sürekli etkileşim halinde olduğu kişi ya da kişilerin çocuğa ya da ergene sözel ve ruhsal olarak zarar verici davranışlarda bulunması duygusal istismar olarak tanımlanmaktadır (Flores, 2011).

1.6.5 Fiziksel İhmal: Çocuğa yeterli besin, giyecek, uygun sağlık yardımı, gözetim ve kontrol sağlamamayı içerir. Bunlara ek olarak fiziksel ihmal, terk edilmeyi de içerebilir (Flores, 2011).

1.6.6 Duygusal İhmal: Ebeveynlerin çocukları ya da gençleri yalnız bırakılması ve ebeveynine ulaşamaması gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamaması ya da gereken önemi vermemesi duygusal ihmal olarak tanımlanmaktadır (Milot, 2010).

1.6.7 Kişilik: Günümüzde içsel kaynaklardan ortaya çıkan ve yaygın olarak kişinin davranışlarına hakim olan, biyolojik tabiatı ve deneysel olarak öğrenilenleri kapsayan, kişinin algılama, öğrenme, düşünme, başa çıkma ve davranış örüntülerini anlatmaktadır (Aslan, 2008).

1.6.8 Psikolojik dayanıklılık: Kişinin travma yaratan bir durum, ailesel veya ciddi sağlık problemleri, parasal, iş sorunları ve stres durumlarında uyum sağlama süreci psikolojik dayanıklılık olarak tanımlanmaktadır (Tusaie K, 2004).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Psikolojik Travma ve Tarihçesi

Bireyin kendisinin ya da bir başkasının hayatını tehdit edecek ciddi yaralanma, fiziksel bütünlüğüne zarar verecek bir olayı yaşaması ya da buna şahit olması, bu durum karşısında yoğun çaresizlik, korku ve dehşet duyguları yaşaması travma olarak tanımlanmaktadır (DSM-5).

Diğer bir tanıma göre ise bireyin kişiliğini ve psikolojik yapısına etki ederek uzun vadede kalıcı etkiler bırakan beklenmedik, yıkım niteliğinde bir olayın hatıralarından dolayı bireye sıkıntı yaşatan dışardan bir durumun yol açtığı fiziksel ya da psikolojik hasarlar psikolojik travma olarak tanımlanmıştır. Doğa olayları, din ve ırk eşitsizlikleri, evliliğin yıkılması, dışlanma, çocuk istismarı ve tecavüz psikolojik travma oluşturan olaylara örnek olarak gösterilebilir (Budak, 2009).

1870 yılında ki Prusya Fransa savaşından sonra travmatik olayların fiziksel zarar dışında da problemlere yol açabileceği düşüncesi oluşmaya başlamıştır. İlk olarak bu kişilerdeki bozukluklara “travmatik nevroz” tanısı ortaya koyulmuştur (Kardiner 1959 akt; Jones, 2007). Birinci Dünya Savaşının ardından travmanın kişiler üzerine etkilerini ima edecek bomba şoku (Shell shock) gibi tanımsal kavramlar ortaya atılmış fakat bunlarda travma bozukluklarına etki eden bir faktör olarak değerlendirmekten öteye geçememiş, travma yaratan olayların

üzerine dikkat çekmemiştir. Bu fikir İkinci dünya Savaşı öncesinde de geçerliliğini sürdürmeye devam etmiştir (Jones, 2007).

İlk kez 1980’de DSM-III’ de, daha sonra 1987 yılında DSM-VI’ “Travma Sonrası Stres Bozukluğu” başlığı altında tanımlanmış olan bu bozukluk 2013 yılında DSM-V’ de değişikliğe uğrayarak “Örselenme (Travma) ve Tetikleyici Etkenle (Stresörle) İlişkili Bozukluklar” başlığı altında bulunan “Örselenme Sonrası Gerginlik (Travma Sonrası Stres Bozukluğu)” alt başlığında tanımlanmıştır. DSM-V’de bulunan son halinde tanı ölçütleri; Altı yaşından büyük olan erişkin genç ve çocuklar, altı yaş ve altı yaş altındaki çocuklar için örselenme sonrası gerginlik bozukluğu olarak iki başlık altında tanımlanmıştır. DSM-V in bu son tanımlamasında dikkat çeken noktalar; gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ciddi yaralanma veya cinsel istismara maruz kalmaya vurgu yapılarak travmaya uğramanın farklı kriterleri verilmiştir. Cinsel şiddete direkt olarak maruziyete vurgu yaparak travmanın kriteri sınırlandırılarak belirlenmiştir. Mesleki ve elektronik medya ile maruziyet travma kriterlerinden dışlanarak travmanın psikolojik etkilerine fazla önem verilmemiştir (Çolak ve vd., 2010).

Tutkun (1998)’e göre birey travma sırasında zihin kontrol ve hakimiyet duygusunu kısmı olarak kullanabilmekte ve travma anı geçtikten sonra bile birey olmadık zamanlarda kontrol kaybı ve kısmı hakimiyet duygusunu tekrar yaşayabilmektedir (Akt. Kulak 2006).

Ruhsal travma bireyin algılama, zihinsel düşünme yapısı veya hissetme yetilerini belli zamanlarda ya da uzun vadede kısıtlamış ve bireyin normal işlevselliğini etkilemektedir (Ruppert, 2011). Psikanalitik kurama göre travmatik oluş kişinin benliğinin baş edemeyeceği kadar fazla uyaranla karşılaşmasıdır. Bireyin aniden ve şiddetli bir şekilde gelişen travmatik olaydan etkilenme düzeyi kişinin karşılaştığı olayın şiddetine, gelişimsel özelliklerine, o zamana kadar öğrenerek geliştirdiği ego gücüne ve yaşadığı olayın beklendik olup olmamasına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir (Öztürk, 2016). Ruppert (2011) e göre yaşanan olayın kişide travma yaratıp yaratmayacağı kişinin olay

esnasında benliğini koruma ve destekleyebilme gücüne bağlı olarak değişmektedir. Kişinin yaşadığı kontrol kaybı ve güçsüzlük duygularını, sosyal desteği, psikolojik ve gündelik kendini destekleyebilme aktiviteleri ile düzenlene bilmektedir (Ruppert, 2011).

2.2 ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI VE ÇEŞİTLERİ

2.2.1 Çocukluk Çağı Travması:

Çocuk ihmali ve istismarının tanımı, ortaya çıkış sebeplerine, yöntemlerine ve sonucunda gözlenen bulgulara göre farklı alanlarda farklı şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin; hukuk ve güvenlik alanında çalışanlar açısından suç ve masumiyet göstergelerine göre bir değerlendirme yapılırken, sosyal alanlarda çalışanlar için; çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin ve bunların tutumları dikkate alınmaktadır. Sağlık alanında çalışanlar için ise bedende oluşan hasara odaklanarak tıbbi açıdan yaklaşmaktadır. Böylece çocuk ihmali ve istismarı disiplinler arası bir olgu olmakta ve farklı tanımlar içermektedir (Polat, 2001).

Çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili Güler ve arkadaşları (2002) ebeveynlerin ya da çocukların bakımı ve eğitimiyle görevli kişilerin veya yabancı bir diğer kişi tarafından çocuğa fiziksel veya duygusal olarak sağlığına zarar verici, sosyal gelişimini etkileyen ve ileri yaşlarda kalıcı izler bırakan davranış ve tutumlar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca çocuğun sağlığını tehlikeye sokan ve çocukta yaşam boyu devam edecek olan problemlere yol açan bir sağlık sorunu olarak tanımlanmıştır (Erginer, 2007).

Çocuk istismarı ve ihmali birbirinden ayıran kriterler olarak istismarın aktif bir eylem içermesi şart koşularken ihmalin pasif bir eylem olduğuna dikkat çekilmiştir (Kara, 2004). Daha detaylı açıklayacak olursak, çocuğa yönelen,

toplumsal olarak yasaklanmış, kasıtlılık bulunan, fiziksel cinsel ya da ruhsal olarak çocuğa zarar veren aktif eylemlere çocuk istismarı; çocuğun bakımında, barınma, yeme, eğitim, sağlık, giyim vb. temel ihtiyaçlarının çocuğun bakımından sorumlu ebeveyn ya da diğer kişiler, kurumlar tarafından karşılanmaması sonucunda çocuğun fiziksel veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan pasif eylemler ise çocuk ihmali olarak nitelendirilmektedir (Yurdakök 2010 akt: Şenkal 2015).

Çocuk istismarı ve ihmalinin genel olarak tanımına bakacak olursak temel faktörleri olarak; tekrarlayıcı olması, kasıtlılık, insan eyleminden kaynaklı olması, yasaklanmış bir eylem olması ve sonucunda çocuğun fiziksel, ruhsal olarak zarar verici olması ve psikosoyal gelişiminin olumsuz etkilenmesi gibi nitelikler ön plana çıkmaktadır (Aral, 2001; Polat, 2001).

2.2.1.1 Fiziksel istismarı

Fiziksel istismarı genel olarak tanımı; çocuğa acı veren, gelişim ve işlevselliğinde bozulmalara yol açan her türlü şiddet içeren eylemlerdir. Ayrıca UNICEF yasaklanmış ve kasten yapılmış eylemler olmasına vurgu yapmaktadır. Tanım olarak fiziksel istismar dahilinde değerlendirilebilecek davranışlar olarak vurma, sarsma, ısırma, herhangi bir aletle ya da aletsiz yaralama, yakma, zehirlleme gibi bireye fiziksel olarak zarar verici eylemler söylenebilir. Ayrıca fiziksel istismarın dışardan görülebilmesi nedeniyle üzerinde ilk durulan ve en çok çalışılan istismar türüdür (UNICEF). En fazla rastlanan fiziksel istismar ise çocuğun dövülmesidir. Genel olarak cezalandırma yöntemi olarak kullanılan fiziksel istismar sonucunda doku hasarları, yanık, kemiklerde ya da eklemlerde kırılma, incinme, beyin, göz ve diğer iç organlarda hasara neden olabilmektedir (Polat, 2001). Özellikle bebeklik döneminde öfkelenen ebeveyn hızla bebeği sarsmak suretiyle beyin kafatasının içinde hasar görerek beyin kanaması oluşturabilmektedir. Bir yaş altı bebeklerin kafa

içi zedelenmelerinin neredeyse tamamının ve tüm kafa zedelenmelerinin yarısından fazlasının fiziksel istismara bağlı olduğu belirtilmektedir. Fiziksel istismar genel olarak evde otoriteyi sağlamak amacıyla cezalandırıcı ya da öfke boşaltımı için kullanıldığı belirtilmektedir (Kara, 2004).

WORLDSAFE projesi kapsamında beş ülkede fiziksel istismarın yaygınlığı incelenmiştir. Araştırma kapsamına dahil olan ülkelerdeki fiziksel istismar yaygınlık oranları; ABD ve Şili’de %4 ila %85, Filipinlerde %21 ila %82, Mısır’da %26 ila %72 son olarak Hindistan’da %36 ila %70 arasında değiştiği bildirilmiştir (Runyan, 2002).

Türkiye’de ise Çocukluk ve Gençlik Merkezi (2006)’nin yaptığı araştırmaya göre fiziksel istismar oranı %65,72 olarak tespit edilmiştir. Ancak bu oranlar sadece açığa çıkanlardan oluşmaktadır. Gizlenen istismar durumları da ekleyince durum daha da ciddi boyutlara ulaşmaktadır. Oranların bu kadar yüksek olmasının nedenlerinden birinin de ülkemizde kültürel olarak dayanın bir disiplin aracı olarak kullanılmasının etkili olabileceğini akla getirmektedir (Pelendecioğlu, 2009).

Fiziksel istismar sonucunda bireyler yetişkinlik dönemine geldiklerinde gelişim problemleri, saldırgan davranışlar ve çevreye uyum gibi sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Ayrıca bilişsel yetilerindeki bozulmalar nedeniyle akademik olarak başarısızlıklar yaşamaktadırlar. Fiziksel istismar aile ve okulla birlikte görüldüğünde çocuğun bilişsel algılarıyla birlikte duygusal ve davranışsal problem çözme becerilerinin de zayıfladığı görülmüştür (Güler vd., 2002; Taner ve Gökler 2004; Gündüz, 2011). Fiziksel istismara uğrayan kişilerin yetişkinlik dönemlerinde daha fazla kendine zarar verici davranışlarda bulunurken intihar oranlarının da arttığı gözlemlenmiştir (Zoroglu, 2001). Özen’in yaptığı çalışmalarda da bu bulguları destekler sonuçlar elde edilmiştir. Çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismarın yetişkinlik dönemlerinde karşılaştıkları sorunlarla işlevsel başetme becerilerinin zayıf olduğu gözlemlenmiştir (Özen, 2010).

Anne- babaların çocuklarına disiplin sağlamak amacıyla kullandıkları ödül ve ceza fiziksel istismarın artışına sebep olarak çocukların öz güvenini, benlik saygısını sorumluluk duygusunu ve problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmekte ve sonucunda çocukların erişkinlik dönemlerinde antisosyal davranışlara ve empati ve ahlak değerlerinde bozulmalara neden olmaktadır (Elliman, 2000).

Benzer bir sonuç Özen ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında da elde edilmiştir. Daha önce yaşanan duygusal ve fiziksel travmalar problem çözme becerilerini olumsuz etkilediği, bir problemle karşılaştıklarında bu kişilerin düşünerek, konuşarak, sabrederek, farklı seçenekleri deneyerek problemi ele alma eğilimlerinin zayıf olduğu bulunmuştur. Problem çözmede saldırgan davranışlar kullananların anne baba tarafından fiziksel istismara maruz kaldıkları, bilinç kaybı oluşturacak şiddetle kafa travmaları yaşadıkları ve alkolik ebeveyne sahip olmaları gibi faktörlerin etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Fiziksel istismarın risk faktörleri olarak ekonomik durumun önemli bir etken olduğu, fiziksel istismara uğrayanların uğramayanlara göre daha düşük ekonomik gelirlerinin olduğu görülmüştür (Yılmaz, 2008). Başka bir çalışma da ise daha kırsal kesimde yaşayanların ve geniş ya da parçalanmış aileye sahip olanların daha fazla fiziksel istismara uğradığı tespit edilmiştir (Bostancı N, 2006).

2.2.1.2 Cinsel İstismar

Çocuğun cinsel istismarı ahlaki, hukuki, kültürel, duygusal, fiziksel ve sosyal değerleri de içeren geniş kapsamlı bir konudur (Dursunkaya, ve diğerleri, 2008). Cinsel istismar, yetişkin bir bireyin cinsel olarak uyarımı amacıyla çocukla ilişki ve temas içinde bulunması olarak tanımlanmaktadır (NCANDS). Başka bir tanıma göre gelişimini tamamlamamış çocuk ya da ergenin bir yetişkin tarafından cinsel arzu ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla

kullanılmasıdır (Topbaş, 2004). Cinsel istismar yetişkinlerin cinsel istek ve ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra farklı yöntemlerle çocuğu ya da ergeni kandırmayı veya güç kullanmayı da içerebildiği gibi penetrasyon içermeyen interfemoral temas, pornografik içerikli film izlettirmek, sözel (küfürlü konuşma), fiziksel (kıyafetli dokunmak) ve cinsel sömürü olarak da gerçekleşebilmektedir (Aktepe, 2009) (Kanbur, N. ve Akgül, S., 2010 Akt: Şenkal İ. 2015). Cinsel istismar yetişkin ve ergen ya da çocuğun arasında olmakla birlikte aralarında yaş farkı dörtten fazla olan iki çocuk ya da ergen tarafından gerçekleşen, büyük çocuğun haz almak amacıyla küçük çocuğu kandırması veya zor kullanmasını da içermektedir (Dursunkaya, ve diğerleri, 2008). Cinsel istismarın genelinin aile içinde olduğu dikkate alındığında özellikle 3-5 yaş arasındaki tacizlerin yoğunlukta olduğu ve belirlenmesinin güç olduğu yapılan araştırmalarda dikkat çekmektedir (Aral, 2001).

Dünyada cinsel istismar görülme sıklığı NCANDS (2016)'ın raporuna %8.5 olarak verilmiştir. WHO (2017) verilerine göre ise bu oran %18'i kız %8 'ini erkek çocukların oluşturduğu bir grubu belirtmektedir. UNICEF (2015) verilerine göre ülkemizde 7-18 yaş aralığında bulunan her yüz çocuktan onu cinsel istismara maruz kalmaktadır. TÜİK (2015) verilerine göre ise suç mağduru çocuklardan %10'unun cinsel suçlar olduğunu adalet bakanlığının yaptığı çalışmada ise yılda ortalama sekiz bin çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklar ve ergenler yaşadıkları istismar davranışının türüne, maruz kalınan süreye, yapan kişinin kim olduğuna göre mağdurun yaşayacağı üzüntünün ve hasarın şiddeti değişiklik göstermektedir. Cinsel istismara maruz kalan çocuk ya da ergen bu duruma karşı koyamamış olmaktan dolayı kendilerini suçlu hisseder ve olumsuz kendilik algısı geliştirirler (Kulaksızoğlu, 2004; Dursunkaya, ve diğerleri, 2008).

Çocukluk çağında yaşanan cinsel istismar sonucunda çocukta oluşan olumsuz kendilik algısı, suçluluk, değersizlik , ihanete uğrama ve utanma hisleriyle duygusal acılarını bastırmak için kendilerini cezalandırıcı davranışlarla zarar verebilmekte hatta kendilerini kesebilmektedirler. Ayrıca istismarı gerçekleştiren kişinin aile içinden birinin olması durumunda yetişkinlik döneminde cinsel sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Shapiro, 1987). Cinsel istismarın sosyal ve duygusal açıdan sonuçlarının araştırıldığı makalelerin derlemesi olan bir çalışmada, cinsel istismarın duygusal ve sosyal sonuçları olarak bireylerin intihar, bağımlılık, çete suçlarına karışma, plansız gebelik ve riskli cinsel eylemler, TSSB ve çeşitli davranış problemlerinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Tyler, 2002). Cinsel istismar mağdurlarının kişiler arası sosyal ilişki kurma ya da kurdukları ilişkileri sürdürmekte sorunlar yaşadıkları belirtilmiştir. Sonucu işlevsel olmayan, çoğunlukla yalnız kalmakla son bulan, yakınlık kurmaktan kaçınan ya da aşırı yakınlık kuran fakat beklenti ve kontrollerin ön planda olduğu iki tip sosyal ilişki içinde bulundukları tespit edilmiştir (Akt. Taner ve Gökler 2004).

Çocukluk çağında cinsel istismara uğrayanların ortalama %50 sinde TSSB ve buna bağlı olarak depresyon, olumsuz benlik algısı intihar davranışı ve madde kötüye kullanımı beraberinde görülebilmektedir. Kişilik bozukluklarında cinsel istismar bulunma oranı %70-80, çoğul kişilik bozukluğunda görülme oranı %85-90 olarak bulunmuştur. Bunlara ek olarak cinsel istismarda bulunan yetişkinlerin %60-95 oranında geçmiş cinsel istismar öyküsü bulunmaktadır (Topbaş 2004).

2.2.1.3 Duygusal İstismar

İlk olarak 1983 yılında Duygusal İstismar Toplantısında “çocuk ve gençlerin psikolojik olarak kötüye kullanılması, yapılan veya yapılması gerekli olup da

ihmal edilen toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlardır” şeklinde ortak bir tanım yapılmıştır. Bu zarar verici davranışlar çocuğun ya da ergenin üzerinde yaş, bilgi gibi özelliklerle güce sahip olan birey tarafından uygulanmaktadır (Polat 2001). Diğer istismar türleri gibi somut delillerin olamaması ve tek başına duygusal istismara maruz kalınabileceği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülebilmesi, olarak iki özelliği ile fiziksel ve cinsel istismardan ayrılmaktadır. Bir diğer tanıma göre ise maruz kalan çocuk ya da ergenin olumsuz kendilik, beden algısı geliştirmesini sağlayan, kendisini geliştirmesini ve değerlendirmesini engelleyen her türlü kötü muameledir. Çocuk ya da ergene aşağılayıcı davranışların sergilendiği en yaygın istismar çeşididir (Kulaksızoğlu, 2004). Çocuk ya da ergene bağırarak, aşağılamak, küfür etmek, yalnız bırakmak, korkutmak ya da tehdit etmek, duygusal ihtiyaçlarından mahrum bırakmak, yaşına göre fazla sorumluluk yüklemek, kardeşler arasında ayırım yapmak, değer vermemek, alay etmek, rencide etmek, aşırı baskıcı ya da otoriter tutumla yaklaşmak gibi farklı şekillerde görölse de duygusal istismar çocuk ya da ergenin duygularının incitilmesi anlamını taşımaktadır (Arslan, 2016). Tanımların ortak noktasına bakıldığında çocuğun bakımını üstlenen sürekli etkileşim halinde olduğu kişi ya da kişilerin çocuğa ya da ergene sözel ve ruhsal olarak zarar verici davranışlarda bulunduğu görülmektedir (Flores, 2011).

Shull (1999) duygusal istismar davranışlarını; reddetme, rencide etme, yalnız bırakma, suça teşvik etme, kendi çıkarlarına kullanma, yaşının üzerinde sorumluluk yükleme olarak altı gruba ayırmıştır. Polat’a (2001) göre, duygusal istismar çocuğun bakımından sorumlu kişi ya da kişiler tarafından negatif tutum ve davranışlara maruz bırakılmaları, ihtiyacı olan sevgi ve ilgiden yoksun bırakılarak çocukta psikolojik hasara neden olunmasıdır. Çocukların sevgi ve ilgi ihtiyaçları;

1. sarılmak, övmek ve yakınlık göstermek gibi fiziksel temaslar,

2. Temel ihtiyaçlarından olan sağlık beslenme ve korunma ihtiyaçlarının karşılanmasını içeren güven,
3. ocuğu iyiye yöneltmek, doğru örnek olmak, yapabileceği ve yapamayacağı eylemleri belirlemesinde yol gösterici olmayı içeren düzen ve yapı,
4. Duygularını anlamasında ve tanımlamasını sağlamak, zaman ayırmak, rol model alabileceği birini bulmak ve dış dünya ile arasında bağlantı kurarak sağlıklı ve güvenli bir sosyalleşme yaşamasını sağlamak,
5. Çocuğun duygularını farklı yöntemlerle uyararak gerekli hazzı alabileceği durumlar oluşturmak,
6. Çocuğun kendisini değerli biri olarak görmesini sağlayacak davranışlarda bulunmak olarak gruplandırmıştır.

Fiziksel istismar kadar zarar verici olan duygusal istismarın bulgularının fark edilmesi daha güçtür. Duygusal istismar sonucu olarak, ebeveynden uzaklaşma, bağımlı kişilik, kendini değersiz algılama, çevreye uyum sağlayamama ve saldırgan davranışlar en sık rastlanan durumlardır (Kara, 2004). Yapılan bir çalışmada duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin depresyon, benlik algısı ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuş, duygusal istismarın benlik algısını düşürürken depresyon ve kaygı düzeyini arttırdığı belirtilmiştir (Siyez, 2003).

Duygusal istismar çocuğun psikosoyal gelişimi boyunca tekrar eden ve sonuç olarak yetişkinlik döneminde bilişsel, davranışsal ve ruhsal olarak ciddi bozulmalara neden olmaktadır (Derman, 2010 akt: şenkal; Flores, 2011).

2.2.1.4 İhmal

İhmali ocuğun ya da ergenin ebeveynleri tarafında kasıtlı olarak, beslenme, sağlık, eğitim, duygusal ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak tanımlayabiliriz (Oral, 2001).

Çocuğun bakmakla yükümlü olduğu kişi ya da kişiler arasındaki ilişkinin yetersiz olması ya da hiç olmaması anlamında kullanılan ihmal kavramını istismardan

farklı kılan ise istismarda patolojik olsa da bir ilişkinin varlığından söz edilebilmesine rağmen ihmalde hiç ilişkinin olmaması ya da yetersiz ilişki kurulması daha ciddi psikolojik sorunlara yol açmaktadır (Dursunkaya, ve diğerleri, 2008). Çocuk ihmalinin ayırt edici özelliği ihmalin pasif, istismarın ise aktif olmasıdır. Aral (2001) ihmali fiziksel, cinsel ve duygusal olarak üç başlık altında toplamaktadır. Kısaca tanımlayacak olursak çocuğun sosyal kaynaklardan mahrum bırakılması fiziksel ihmal, cinsel sömürüye karşı gerekli korumanın sağlanmaması cinsel ihmal, çocuğa gerekli sevgi ve ilginin gösterilmemesi ise duygusal ihmal olarak görülmektedir.

İhmalin istismardan daha ciddi sorunlar oluşturduğu yapılan araştırmalarda görülmüştür. İhmal edilmiş çocukların istismara uğramış çocuklara göre daha içine kapanık olduğu ancak ergenlik dönemlerinde eyleme vurma davranışlarının daha fazla olduğu ve ergenlik döneminde eyleme vurma davranışı ihmalin tek başına bulunduğu durumlarda fiziksel istismarın eşlik ettiği durumlardan daha fazla olduğu bulunmuştur (Altıntaş, 2008).

2.2.1.4.1 Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal, çocuğa yeterli besin ya da giyecek, uygun sağlık yardımı, gözetim ve kontrol sağlamamayı içerir. Buna ek olarak, terk edilmeyi de içerebilir (Flores, 2011).

Fiziksel ihmal, ebeveynin çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarını yerine getirmemesi şeklinde en çok karşılaşılan ihmal şeklidir. Bu fizyolojik ihtiyaçlar; sağlık bakımının olamaması ya da gecikmesi, uygun bakım ve gözetim ortamının sağlanmaması ya da uygun ortam sağlanmadan çocuğun bırakılması, beslenme ve giyim gibi ihtiyaçlarının, temizliğinin ve güvenliğinin önemsenmemesi şeklinde olabilmektedir (Taner, 2004). En ciddi boyutları ise istenmeyen gebeliklerde annenin aç bırakılarak gebeliğin sonlandırılması ve gayrimeşru doğan bebeklerin aç bırakılarak ölüme terk edilmesi şeklinde olabilmektedir (Yurdakök ve İnce, 2010 akt: Şenkal İ. 2015).

UNICEF (2015) e göre ihmal çocuğun kazaya karışmasına ve yaralanmasına neden olabilmektedir. Ülkemizde bir yıl içinde 7-18 yaş grubu arasındaki çocukların ihmal oranı ise %23 olarak belirtilmiştir. Anne babalarının düşük eğitim seviyesine sahip olması ve iş yüklerinin ağır olması gibi nedenlerin ihmal oranını arttırdığı bildirilmiştir. WHO (2017) raporuna göre dünya da fiziksel ihmalin görülme oranı %16 olarak verilmiştir. Ayrıca Zoroğlu ve ark. (2001)'nin yaptığı çalışma da fiziksel ihmal oranı %16,5 olarak bulunmuştur (Zoroglu, 2001).

2.2.1.4.2. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal Yurdakök ve İnce (2010)'ye çocuğun sosyal gelişimini destekleyici ilginin gösterilmemesi, duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi çocuğun psikolojik ihtiyaçlarına karşılık vermeme ve çocuğun sosyal kuralları öğrenmesinden yoksun bırakma şeklinde tanımlanmaktadır (akt: Şenkal İ, 2015). Ebeveynlerin çocukları ya da gençleri yalnız bırakması, çocukların ebeveynine ulaşamaması gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılanmaması ya da gereken önemi verilmemesi travma yaratan bir durumdur. Bu travmatik durumlar çocukta değersizlik ve terk edilmeye yönelik olumsuz deneyim ve yorumlama geliştirerek stres durumu yaratır (Milot, 2010). Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmal Veri Sistemi çocukların ihmale uğrama oranının %7,3 olduğunu bildirmişti (NCANDS, 2008).

Örsel (2011)'in psikiyatri örnekleminde yaptığı bir çalışmada hastaların çocukluk çağında ihmal ve istismara uğramış olma sıklıklarının araştırmıştır ve duygusal ihmal %81.6 oranında sıklık saptanmıştır (Örsel, 2011). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada şiddete maruz kalan çocuklarda daha fazla duygusal ihmal bulunmaktadır. Ayrıca çocukluk çağında ebeveyn kaybı yaşayan çocukların işlevsel olmayan savunma mekanizmaları geliştirdikleri ve dissosiyasyon yaşama oranlarının daha fazla olduğu bulunmuştur (Çağatay, 2014). Duygusal ihmal yaşantısı olan kişilerde

psikopatoloji alanında özellikle, güvenli, samimi ve sağlıklı ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte yetersizlikler ve diğer olumsuz duygularla baş edebilmek için riskli davranışlar ve işlevsel olmayan başa çıkma yöntemlerine başvurdıkları bulgular arasındadır (Frances, 2017).

2.3 Çocukluk Çağı Travması Yaygınlık ve Sıklığı

WHO (2017) raporuna göre dünyada çocukların son bir yıl içinde maruz kaldıkları ihmal ve istismar oranları şöyledir: %23 fiziksel, %36 duygusal istismar ve %16 fiziksel ihmale maruz kalmaktadır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların ise %18 'i kız, %8 'ini erkek çocuklar oluşturmaktadır. Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmal Veri Sistemi İhmal ve istismarın, en çok aileleri tarafından uygulandığını belirtmektedir. Aileleri tarafından uygulanma oranı %80,1 iken, akrabaları tarafından uygulanma oranı ise %6.5 olarak belirlenmiştir. Çocuklar istismar türlerinden en çok %71.1 ile ihmale, 16.1'i fiziksel istismara, %9.1'i cinsel istismara, %7.3'ü duygusal istismara maruz kalmaktadır (NCANDS,2008).

UNİCEF (2010) verilerine göre Türkiye'de 7-18 yaş grubu çocuklardan %10 unun cinsel istismar yaşadığını ya da tanık olduğunu, 3-17 yaş grubu çocukların korkutma ya da disiplin amacıyla zaman zaman fiziksel istismara maruz kaldığını ve bunların her geçen yıl daha da arttığını bildirmektedir. Çocuk ihmalinin de istismar kadar çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden zarar verici olduğu belirtilmektedir. UNICEF (2015) raporuna göre ihmal ve istismar yaşantılarının çocuğun ileri yaşam evrelerinde daha fazla suç işlediği, kendine ve çevresine zarar vererek saldırgan davranışlar sergilediği, daha fazla uyuşturucu madde kullanımının bulunduğunu, erken ve riskli deneyimler yaşayabildiğini ve depresyon, kaygı bozukluğu gibi ruhsal problemler yaşamaya daha yatkın olduğu görülmüştür. Çocuk ihmal ve istismarı; anne babanın eğitim seviyesine, maddi duruma, kırsal kesimde yaşamış olmaya bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Ankara Üniversitesi'nin WHO ile hazırladığı Türkiye'de "Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşam Deneyimleri Araştırması" Raporuna (2016) göre 700 katılımcıdan erkeklerin %8,7'si; kadınların ise %7,2'si çocukluklarında cinsel tacize uğramıştır. Çocuk ihmal ve istismarını önleme verilerine (2002) göre çocuklara %60 ihmal, %20 fiziksel istismar, %10 cinsel istismar ve %7 duygusal istismar uygulanmıştır. Fakat toplumumuzda başvuru yapmayanların sayısı dikkate alındığında özellikle ensest konusunda verilerin gerçeği yansıtmadığı bilinmektedir. TÜİK (2015) verilerine göre yaş aralığı 15-24 olan genç bireylerin yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalma oranı %25,4, cinsel şiddete maruz kalma oranı %9,5 iken hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kalma oranı ise %28,1 olarak tespit edilmiştir. İstanbul'da lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ihmal oranı %16.5, duygusal istismar %16, fiziksel istismar %13, cinsel istismar % 11 olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin aynı anda birçok travmaya maruz kaldıkları da görülmüştür (Zoroglu, 2001).

Çocukluk çağı travmasının intihar riski ve intihar düşünceleri üzerindeki etkisinin araştırıldı geniş kapsamlı bir çalışmada, çalışmaya yirmi bir ülkeden toplam 55.299 kişi katılmış ve sonuç olarak çocukluk çağı travmasının intihar riskini arttırdığı, en fazla etkiye sahip olan istismar türlerinin ise fiziksel ve cinsel istismar olduğu bulunmuştur. Cinsiyetler üzerinden bakıldığında her travmanın aynı psikopatolojik etkiye sahip olmadığı kadınlarda en fazla etkiyi cinsel travmanın önceliğinin bulunduğu ve diğer travmalarında eşlik ettiği komplike travmaların olduğu bildirilmiştir (Bruffaerts, 2010).

Erginer'in Ankara'da yaptığı bir araştırmaya katılanları çocukluk çağı travması olarak en fazla belirttikleri davranışlar sırasıyla : Çocukluk döneminde fiziksel şiddete maruz kalma, çocuğun beslenme ihtiyacının ihmal edilmesi ve sağlığına gereken önemin verilmemesi, çocuğun barınma ve giyinme gibi ihtiyaçlarına gereken özenin gösterilmemesi, çocuğun korunma ihtiyacının

karşılanmaması, terk edilmesi ya da ebeveyni dışında başka bir akraba yanında yaşamak zorunda bırakılması gibi davranışlar sıralanmaktadır (Erginer, 2007).

Psikiyatri servisine başvuru yapan hastalarla yapılan bir çalışmada çocukluk çağı travmasının en yüksek görüldüğü hasta grubu olarak anksiyete bozukluğu ve duygudurum bozukluğu teşhisi alanların oluşturduğu, ayrıca istismar türü olarak en fazla (%59) duygusal istismar bulunmuştur (Örsel, 2011).

Yapılan başka bir çalışmada ise çocukluk çağı travmalarının yetişkinlik döneminde dikkat eksikliği ve hiperaktiviteyi etkilediğinin ve bunun sonucu olarak ta evlilik uyumunu düşürdüğü görülmüştür (Arz, 2018).Çocukluk çağıında ihmal ve istismar yaşantıları olan bireylerin kendileri ebeveyn olduklarında çocuk yetiştirme tutumları ihmal ve istismar düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. İhmal ve istismar yaşantıları arttıkça demokratik ve aşırı koruyucu davranışlar gösteren ebeveyn tutumları azalmaktadır (Özgen, 2017).

ABD’ de Hahm ve arkadaşlarının farklı ırktan kadınların ergenlikten genç yetişkinliğe geçişte çocukluk çağı travmalarının riskli davranışlarının incelendiği araştırmaya katılan kadın katılımcıların yarısının çocukluk çağı ihmal ve istismarı bildirdiğini ve bu ihmal ve istismar türlerinden en yaygın olarak görüleni ihmal olarak tespit etmiştir. Çocukluk çağı travmaları ile yetişkinlikte riskli davranışlar ve suç işleme oranları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Hahm, 2010). Moskvina ve arkadaşları, yineleyen majör depresyon hastasıyla yaptıkları çalışmada, çocukluk çağı travması şiddeti ile depresyonun başlama yaşının arasında anlamlı bir ilişki olduğu, çocukluk çağı travması olan grubun ilk depresyon atağı geçirme yaşını daha erken olduğu görülmüştür. En çok görülen travmaların ise sırasıyla fiziksel ihmal, duygusal istismar ve duygusal ihmal olduğu görülmüştür. Böylece ilk atak yaşını belirlemede duygusal istismar ve fiziksel ihmalin önemli etkisinin olduğu

söylenbilir (Moskvina, 2007). Ülkemizde yineleyen majör depresyonla ilgili yapılan çalışmada atak yaşının daha erken çıkmasının bireyde olumsuz kendilik ve dış dünya algısını güçlendirerek yineleme riskini arttırdığı görülmüştür (Bülbül, 2013).

Çocukluk çağı travmalarının psikolojik doğum sırasıyla etkisinin araştırıldığı bir çalışmada ise büyük çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırasının çocukluk çağı travması puanı ile negatif yönde, başka bir deyişle; büyük ya da küçük çocuk psikolojik doğum sırasında bulunmanın çocukluk çağı travması puanını düşürdüğünü, tek çocuk ya da ortanca çocuk psikolojik doğum sırasının çocukluk çağı travması puanını yükselttiği tespit edilmiştir. Biyolojik doğum sırasının sadece cinsel istismarı etkilediği, diğer çocukluk çağı travmalarını etkilemediği ve erkek çocukların daha fazla çocukluk çağı travmasına sahip olduğu gözlemlenmiştir (Karadeniz, 2008).

2.4 Çocukluk Çağı Travmalarının Risk Etmenleri ve Olası Sonuçları

İnsanların birçoğu çocukluk döneminde bazı isteklerinin karşılanmaması ya da stres verici olaylar gibi durumlarla karşılaşabilmektedir ve bunlar her zaman travmatik bir deneyime dönüşmez. Olayın travmatik deneyime dönüşmesi ve etkisinin kalıcı olması olayın şiddeti, aile ve çevrenin faktörlerinin uygunsuzluğu gibi sosyal çevreden kaynaklandığı kadar çocuğun yaşı, cinsiyeti ve benlik gücünün zayıf olması gibi demografik ve kişilik özelliklerinden de kaynaklanmaktadır. Böyle bir durumda olay travmatik bir sürece dönüşerek bireyin bütün yaşamında kalıcı etkiler bırakan psikolojik sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Friedeman 2000, akt: Demirkapı 2013).

Dünya sağlık örgütüne göre; ebeveynin madde bağımlılığının bulunması, düşük sosyoekonomik düzey ve işsizlik, ebeveynin çocukluk çatı travmatik geçmişe

sahip olması, gerekli hukuki yaptırımların yetersiz olması ve şiddeti yücelten kültürel değerlere sahip olmak ihmal ve istismar için risk grubunu oluşturmaktadır (WHO). Dünyanın her yerinden farklı çocuk kötü muameleyle maruz kalabilmektedir. Maruz kalınan kötü muamele riskini arttıran faktörler aile, ebeveyn ve çocuk özellikleri olarak üç başlık altında incelenmektedir.

- Ebeveyn özellikleri: düşük benlik saygısı ve yetersizlik duygusuna sahip olmak, depresyon, anksiyete gibi duygudurum bozuklukları ve diğer psikolojik bozukluklar, madde bağımlılığı, hazır olmadan ebeveyn olmak, düşük eğitim düzeyi, ebeveynlik becerilerinin eksik olması, empati eksikliği, çocuklara olumsuz davranma.
- Çocuğun özellikleri: küçük yaşta olmak, zor mizaç, davranış bozukluğu, fiziksel ve zihinsel yetersizlikler.
- Aile özellikleri: düşük gelire sahip olmak, tek ebeveyn ya da geniş aileye sahip olmak, toplumsal izolasyon, aile fertleri arasındaki bağın zayıf olması, aile üyeleri arasında sözel ve psikolojik çatışmaların olması olarak belirtilmiştir (Horton, 2001;Taner, 2004).

Yapılan bir araştırmada geçmişte istismara uğrayan kişilerin zaman zaman bu travmatik yaşantıları tekrar canlanır ve bu kişiye büyük sıkıntı vererek kendini kesme davranışını istismara uğramayanlara göre daha fazla yaptıkları görülmüştür. Ayrıca istismar mağduru çocukların vücutlarını ciddi bir şekilde sarsmayı öğrenerek, acı veren duygulara geçiş yolu olarak bu deneyimlerini kullandıkları görülmüştür (Herman, 2007). Çocukluk çağı travmasının, ihmal ve istismar türleri, çeşitli ruhsal bozukluklara, bilişsel problemlere neden olmakta ve yetişkinlik döneminde ruhsal ve sosyal ilişkilerde problemlere neden olabildiğini belirtmiştir (Briere ve Scott çev. 2016; Perry ve Szalavitz çev. 2015). Choi ve Oh (2014) te yaptığı araştırmaya göre ihmal ve istismarın bireyin duygularını anlayıp fark etmesine ve sosyal çevresine uyum sağlamasını güçleştirdiği görülmüştür (Choi, 2014). Duygu düzenleme ile yapılan bir diğer

araştırmada ise çocukluk çağı travmasının tam aracı rol üstlendiğine dikkat çekilmiştir (Bilim, 2012). Bal (2010)' ın yaptığı çalışmada fiziksel istismara uğramış bireylerin düşük benlik saygısı ve cinsel problemler yaşadığı tespit edilmiştir.

2.5 Kişilik

Eski Yunancada tiyatro oyuncularının drama oyununda taktıkları, oynadığı tipten gelen kişiliği anlamına gelen, maskelere verilen isim olan “Persona” sözcüğünden gelen “Kişilik” terimi zamanla kişinin oynadığı tipten değil, gerçekte olan tavır ve davranışları için kullanılmaya başlanmıştır (Aslan, 2008). Psikolojik çalışmalara konu olması psikanaliz ile birlikte ortaya çıkmıştır. Daha öncesinde de kişilik sınıflandırmaları Hipokrat ve Galenos tarafından hastalıklara neden olan salgıları açıklamak için kanlı, sarı safranlı ve balgamli kişiliklerden bahsetmişlerdir. 19. yy’a gelindiğinde beden yapıları ve kişilik özellikleri üzerine farklı kuramlar ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2016).

Günümüzde ise kişinin içsel kaynaklarından meydana gelen ve kişinin genel davranışlarına hakim olan, genetik tabiatı ve öğrenme yoluyla ortaya çıkan, algılama, düşünme, öğrenme, problem çözme yetilerini, tavır ve tutumlarını açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Aslan, 2008). Başka bir deyişle kişilik, bireyin içsel kaynaklarına ve dış dünyaya uyumu için geliştirdiği, diğer insanlardan farklılaştıran tutarlılığı ve öngörülebilirliği olan duygu, düşünce ve davranış kalıplarına verilen isimdir. Kişilik gelişimi doğum öncesinden başlayarak çocukluk çağındaki fiziksel ve ruhsal şartlarda oluşur. Daha sonraki dönemlerde ortaya çıkan toplumsallaşma, olgunlaşma ve öğrenme koşullarıyla şekillenir (Öztürk, 2016). Kişilik, uzun yıllarda oluşan ve hayatta karşılaşılan sorunlarla başa çıkmanın kalıplaşmış bir yoludur (Davison, 2004)

Kulaksızoğlu (2004)’na göre kişiliği etkileyen faktörler şu şekildedir:

- Bedensel özellikler: çocuğun ya da gencin zayıf, güçsüz, kilolu ya da güçlü olması gibi dış görünüşü ve fiziksel özelliklerine göre dışardaki

insanların onlara davranışları değişiklik gösterir. Bu da çocuğun ya da gencin kişilik gelişimini etkiler.

- Ebeveyn tutumları: Kültürel normlar çocuğa ebeveyn tarafından aktarıldığı için anne babanın tutumları çocuğun gelişimi üzerine etki etmektedir.
- Sosyal sınıflar: ekonomik durum sınıflandırılması şeklinde ailelerin kültürel seviyelerine göre yapılan bir sınıflandırmada, her seviyede ailelerin çocuklarına karşı beklentileri ve tutumları farklılık göstermektedir. Beklentinin düşük seviyede olması, çocukların özgüvenini ve benlik saygısını olumsuz olarak etkileyebilmektedir.
- Psikolojik beklentiler: Çocuk ve ergenlerin, büyüme, ilerleyip olgunlaşma, beğenilme, başarma, sosyal ilişkiler, mutlu olma, bağımsızlık vb. istekleri doğrultusunda desteklenip yönlendirilmek isterler. Bu arzu ve istekler çocuğun ya da gencin kişilik gelişimiyle yakından ilgilidir.

•

Kısaca özetleyecek olursak anne babanın çocuklarla ilişkisinin çocuk gelişimiyle ilgili yapılan birçok araştırmada her toplumda ve her ailede farklı çocuk yetiştirme şeklinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca özellikle annenin çocukla daha fazla zaman geçirdiği için çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişiminin ve kişiliğinin ortaya çıkmasının temellerini oluşturmada annenin önemine vurgu yapılmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004).

Psikanalitik kuramla birlikte psikolojide yerine alan kişilik, nörotik, obsesif, psikotik, fobik, histerik, narsist, sınırda, depresif, mazohistik, şizoid tipolojileri olarak sınıflandırılmıştır (Toton ve Jacobs 200, akt: Aslan, 2008). Davranışsal bağımlılıkları olan bireylerin, anne baba ile yeterli özdeşimi kuramamış, gerekli ilgiyi alamamış, historionik, narsistik ve paranoid kişilik özelliklerine sahip bireylerin, düşük benlik saygısı, depresif duygular geliştirdiğini belirtilmiştir (Yörük, 2014).

Boylamsal bir model olan beş faktör kişilik modeli dışadönüklük, nörotiklik, yumuşak başlılık, deneyime açıklık ve sorumluluk olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Dışadönük bireylerin daha canlı, coşkulu, sıcakkanlı ve sosyal gibi özelliklere sahip oldukları bu özellikleri sayesinde daha kolay ilişki kurabilmekte, iş birliğine yatkın ve sempatik kişiler olduğu belirtilmiştir. Dışadönüklük seviyesi düştükçe daha utangaç ve içe kapanık özellikleriyle insanlarla ilişkilerinde daha uzak, çekingen ve sessiz kişiler olmaktadır (Benet-Martinez, 1998; Somer, 2002).

Doğan (2013)'a göre yüksek yaşam doyumu ve mutluluğu en fazla yaşayan insanların dışadönük, sorumluluk sahibi, yumuşak başlı ve deneyime açık kişilik özelliklerine sahip oldukları, nörotik kişilik özelliğine sahip kişilerin ise daha mutsuz olduklarını belirtmiştir.

2.5.1 Uyumluluk: Uyumluluk, duygu düşünce ve davranışlarında kişiler arası uyumun niteliğini belirleyen kişilik özelliğidir. Bu niteliğin bir ucu şefkate diğer ucu saldırganlığa kadar uzanabilmektedir (Sudak, 2013).

2.5.2 Dışadönüklük: Yapılan bir araştırmada duygularını düzenleme ve pozitif ruh hallerini koruma açısından ve kötü hissettirecek durumlarla mücadele etmede dışadönüklerin, içedönüklere oranla daha yetenekli oldukları bulunmuştur (Lischetzke, 2006).

2.5.3 Nörotiklik: Tanım olarak bireyin stresli durumlarda negatif bir tavır olarak duygusal dengesizlik ya da duygusal durağanlık olarak adlandırılmaktadır (McShane ve Von Glinow, 2005 akt: Polatçı, 2017). Nörotiklik düzeyi yüksek olan bireyler içedönük, kararsız, kaygılı ve mutsuz olmaktadır. Nörotiklik düzeyleri düştükçe bireylerin daha sakin ve güvenli bireyler oldukları bulunmuştur (Özkalp ve Kirel, 2011 akt: Polatçı, 2017).

2.5.4 Özdisiplin Sorumluluk boyutu, bireylerin ne kadar kontrol ve disiplin sahibi olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır. Sorumluk puanı yüksek kişilerin iyi organize olabilen, çalışkan, plan ve program yapıp bunları uygulayabilen dikkatli, zaman yönetimi olan kişiler olduğu belirtilmiştir (McCrae ve Costa, 2003; akt: Morsünbül, 2014).

2.5.5 Gelişime Açıklık: Bu kişilik özelliği yüksek bireylerin yeniliğe açık, yaratıcı, hayal gücü kuvvetli ve düşünceli oldukları görülmüştür. Gelişime açıklık düzeyleri düşün olan bireylerin ise daha geleneksel, çözüme yönelik düşünemeyen, ilgi alanı kısıtlı oldukları gözlemlenmiştir (Çetin, 2009) .

2.6 Psikolojik Dayanıklılık

Friedrich Nietzsche'ninde söylediği gibi "Beni öldürmeyen şey güçlendirir" anlamına gelen psikolojik dayanıklılık kavramsal olarak, bir başarı ve uyum sağlama sürecidir (Hunter, 2001). Bireyin zorlanma, kısıtlanma, belirsiz durumlar, stres gibi birçok durumla mücadele edebilme ve başarılı olma kabiliyetidir. Pozitif psikolojik kapasite olarak bakıldığında ise, aksilikler, çatışma, başarısızlık ve artan sorumluktan kendini toparlayabilme becerisidir (Luthans, 2007). Ayrıca bireylerin çevresindeki olumlu ya da olumsuz durumlara karşı dayanma kapasitesini ifade etmektedir (Polatçı, 2014).

2.6.1: Kendilik algısı: Kişinin, kim olduğuna dair kendisiyle ilgili olumlu ya da olumsuz farkındalığını ve düşüncelerini ifade etmektedir (Çetin ve Basım, 2011).

2.6.2 Gelecek algısı: Geleceğe yönelik bakış açısını ifade eden gelecek algısı, pozitif yönde olduğunda psikolojik dayanıklılığında artmasını sağlamakta önemli rol oynamaktadır (Çetin ve Basım, 2011).

2.6.3 Sosyal yeterlilik: kişinin dışadönük olduğunu, sosyal ilişkilerinin olduğunu ve sosyal aktivitelerde bulunmaktan keyif aldığını ifade etmektedir (Bitmiş, 2013)

2.6.4, Yapısal stil: Bireyin günlük işlerinde planlama, organize edebilme kabiliyeti ve işlevselliğini sürdürebilmesidir (Bitmiş, 2013).

2.6.5 Aile uyumu: Aileden alınan desteği ifade etmek için kullanılmaktadır (Bitmiş, 2013).

2.6.6 Sosyal Kaynaklar: Kişinin içinde bulunduğu sosyal ilişkilerin miktarını göstermektedir (Bitmiş, 2013).

2.7 Psikolojik Dayanıklılık ve Çocukluk Çağı Travması Arasındaki İlişki

Yapılan birçok araştırmada çocukluk çağı travması ve psikolojik dayanıklılık arasında ilişki bulunmuştur. Aldao ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları bir gözden geçirme çalışmasında duygu düzenleme stratejileri ve psikopatolojilerle ilişkileri incelenmiştir. İşlevsel olmayan stratejiler (negatif düşünce, kaçınma ve bastırma) işlevsel stratejiler (kabul, yeniden değerlendirme ve problem çözme) ye göre psikopatolojilerle daha fazla ilişkili bulunmuştur (Aldao, 2010).

Çocukluk döneminde gelişmekte olan beyin fonksiyonları meydana gelen olumsuz olayları anlamlandırmaya çalışırken sürekli tekrar eden bir durumla karşılaştığında bunu normal ve beklendik bir durum olarak adlandırma eğiliminde olmaktadır. Fakat travmatik bir olay olduğunda beyin fonksiyonlarını düzenlemek ve stres durumunu gidermek amacıyla travmatik anının belli bir kısmını minimize edilerek hatırlatılmasıyla yapının tolere edilmesini sağlamaya

çalışmaktadır. Bu tolere edebilme düzeyi ve hassasiyet, maruz kalınan travmatik deneyimin verdiği zarar arttıkça azalmaktadır (Perry, 2015).

Fiziksel istismarın, genel psikolojik sağlık durumunu etkilediği, kopukluk ve zedelenmişlik düzeyini arttırdığı, bulunmuştur (Yiğit ve Erden, 2015)

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerde yapılan bir araştırmada cinsel istismara maruz kalan homoseksüel erkeklerin, kalmayanlara göre psikolojik dayanıklılığın alt ölçeklerinden yapısal stilin gündelik işlerini planlama ve organize etme becerisinin düşük olduğu bulunurken, heteroseksüel istismar mağduru erkeklerin plan yapma puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kazak, 2018). Çocukluk çağı travmalarının, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması ve ilgiyi hak edip etmemesiyle ilgili oluşturduğu utanç, değersizlik, hoşnutsuzluk, yetersizlik gibi olumsuz duygular geliştirerek olumsuz kendilik algısı oluşturduğu söylenmektedir (Şirin, 2009).

Bireyin kendisini olduğu gibi kabul etmesi anlamına gelen olumlu kendilik algısı, aileden, sosyal çevreden alınan destekle birlikte öğrenilen ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Çocukluk döneminde gelişmeye başladığından, bu dönemde yaşanan ihmal ve istismarın olumsuz kendilik algısının oluşmasına neden olduğu bilinmektedir (Onat, 2016). Benzer sonuçların ortaya koyulduğu bir araştırmada, bireyin kendisini olumlu ve değerli algılamasının yaşam boyu akademik ve yaşamsal başarılar sağladığı, psikolojik ve sosyal yaşamlarında problem çözme yeteneklerinin oluşmasında ve sürdürülmesindeki önemine vurgu yapılmıştır (Yöyen, 2017)

Ülkemizde 335 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırmada her iki ihmal türünün de kendilik algısını düşürdüğü, çocukluk çağı travması, öfke ifade biçimi ile kendilik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiş ve istismarın da kendilik algısı ile arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (Onat, 2016; Eroğlu, 2013).

Travma yaşayan kişi kendisini güçsüz ve çaresiz hisseder ve sonrasında diğer kişilerle bağlantı kurma, olayları anlamlandırma gibi başatme kabiliyetlerinde zayıflama görülmektedir (Dursunkaya, ve diğerleri, 2008).

Fakat her zaman travmanın olumsuz etkisi olmamakta bazende olumlu etkiler oluşturabilmektedir. Örneğin Phan (2003)'ın Vietnam savaşına maruz kalan, sosyoekonomik düzeyi düşük ve göç eden öğrencilerle yapılan çalışmasında psikolojik dayanıklılıklarını yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde de üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada travmatik yaşam olaylarının psikolojik dayanıklılığı pozitif yönde etkilediği bulunmuştur (Kayacı, 2014).

2.8 Çocukluk Çağı Travması ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki

Freud (2000)'e göre kişiliğin gelişimini şu şekilde açıklamaktadır: Annenin çocuğun isteklerini anlayıp ona saygı duyarak karşılamaya gayret ettiğinde ya da gelen istek ve arzuları engelleyip reddettiğinde çocuk bu tepkileri içselleştirme yoluyla kişiliğini oluşturmaktadır. Çocuktan gelen iste ve arzular reddedildiğinde nörotik saygı ile karşılandığında ise sağlıklı bir kişilik gelişmektedir (Freud, 2000). Yapılan araştırmada da çocuğun yetiştiği ortamın ve bakım veren kişinin tutumlarının önemine dikkat çekilmiş, çocuğun kişiliğinin, sosyal gelişiminin ve bağlanma stillerinin buna göre şekillendiğine vurgu yapılmıştır (Tire, 2011).

Travmatik yaşam olayları her yaş grubunda bireyi etkilese de özellikle çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar sağlıklı kişilik yapısının ve psikopatolojinin gelişmesinde önemlidir. Yetişkinlik döneminde yaşanan travmalar kişiliğin daha önceden oluşmuş yapısını etki ederken, çocukluk çağında yaşanan travmalar bireyin kişiliğinin çarpık gelişmesine neden olur (Herman, 2007).

Van der Kolk'un (2015) önerdiği gelişimsel travma tanı ölçütlerinde, sürekli tekrar eden ve uzun süre maruz kalınan travmalarda korku ve utanç gibi olumsuz duyguları düzenleme ve tolere etmede zorluk yaşadığı ve duygulara karşı tepkisizlik geliştirdiğini belirtmiştir. Dürtü kontrol problemine ek olarak uyarılara karşı tepkisiz kalma, dikkat, öğrenme ve baş etmede yetersizlik, riskli davranışlarda bulunma, kendine zarar verme davranışları, plan program yapıp uygulayabilme kabiliyetinde bozulmalar, kendilik ve sosyal ilişkilerde bozulmalar, ayrılma ve tekrar yakınlaşma kurmada problemler, olumsuz kendilik algısı, saldırganlık ve sürekli çatışma, empati yoksunluğu ya da aşırı tepkisellik, TSSB belirtileri gözlemlendiğini belirtmiştir (Van der Kolk, 2015).

Fark edilmesi en kolay olan ve en sık rastlanan istismar çeşidi olan fiziksel istismarın çaresizlik duyguları yaşadığı, içine kapandığı, aşırı endişe ve sosyal ilişkilerde bozulmalar görülmektedir (Zoroglu, 2001). Fiziksel istismar uğramış çocuklar yakın ilişki kurmaktan korkmasından dolayı daha yüzeysel ilişkiler kurar, tepkilerinde donukluk yaşar ya da aşırı tepkiler gözlenebilir. Yani duygusal anlamda donukluk yaşarken davranışlarda aşırılık vardır (Tıraşçı, 2007). Başka bir çalışmada ise sosyal alanda eksikliği olan çocukların fiziksel istismara uğradığı bulgular arasındadır. Bu durum ise söz konusu kişilerin yakın ilişkiler kurmakta güçlük çekmesine, duygusal anlamda yetersiz, çatışmalı, şiddet ve istismar içeren ilişkiler yaşamasına sebep olmaktadır (Taner, 2004). Erken çocukluk ve bebeklik dönemleri deneyimlerinin bireyin zeka ve kişilik gelişimi üzerine olumsuz etkileri bulunmuştur. Ayrıca fiziksel istismarın çok ciddi olmadığı durumlarda bile çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminde ciddi sonuçlara neden olduğu belirtilmektedir (Funis, 2006 akt; Dursunkaya, ve diğerleri, 2008).

Travmatik olaylar bireylerde davranış bozuklukları, saldırganlık ve sosyal ilişkilerde bozulmaya neden olarak sosyal kaynaklardan yararlanma becerilerini azaltır. Böylece yalnızlaşarak içedönük birey olmasına sebep olabilmektedir (Ernest V.Hodges vd., 1999). Irmak (2008)'ın yaptığı çalışmada istismara

uğrayan bireylerde psikiyatrik bozukluk belirtilerinin yanısıra olumsuz kendilik algısı, kişilik bozuklukları, TSSB, sosyal ilişkilerde bozulmalar ve davranış bozuklukları gibi birçok bulguya rastlanmıştır (Yılmaz, 2008). 41 çalışmanın incelenmesi ile yapılan bir çalışmada da istismarın olumsuz kendilik algısı ve psikiyatrik bozuklukların ortaya çıkmasına yol açtığı bulunmuştur (Tyler, 2002).

İhmal edilmiş çocuklar ile istismar edilmiş çocuklar karşılaştırıldığında ihmal edilmişlerin daha içlerine kapanık olduğu ancak ergenlik döneminde eyleme vurma davranışlarının daha belirgin olduğu saptanmıştır. İhmal, fiziksel istismarla olduğunda değil de tek başına olması durumlarında da ciddi sonuçlara yol açmaktadır. Çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantısına maruz kalma yetişkinlikte ruhsal sorunlar yaşama riski yükselmekte, özellikle kişilik bozuklukları, dissosiyatif belirtiler, depresyon, kendine fiziksel zarar verme, intihar, alkol ve madde bağımlılığı, antisosyal davranış bozuklukları gibi birçok sorun yaşayabilmekte ve diğerleriyle kurdukları ilişkilerde çekingen, korkak, antisosyal davranışlar gösterebilmektedirler. Çocukların örseleyici yaşantı durumlarında travmaya özgün davranış kalıpları (çabuk tepki verme, kaçınma, çaresizlik, yıkıcı davranışlar) geliştirdiği ve bunların oluşan şemalar yoluyla yetişkin yaşama taşıdığı ileri sürülmektedir. Bu çocukların erişkin dönemdeki ilişkilerinde çocukluktaki kötüye kullanma, saldırıya uğrama, şiddet ve örselenme sahnelerini yineleyici biçimde yaşadıkları düşünülmektedir (Zoroğlu, vd. 2001; Durmuşoğlu, 2006).

TSSB nin önemli belirtilerinden olan kaçınma davranışları, travma yaratan ortamlardan fiziksel olarak uzak kalma çabaları sosyal kaynaklardan uzak kalmasına neden olabilirken, amnezi ve donuklaşma ile içine kapanma durumlarına rastlanabilmektedir (Çağatay, 2014; Dursunkaya, ve diğerleri, 2008). İstanbul'da üniversite öğrenciler üzerine yapılan bir araştırmada çocukluk çağı travması arttıkça sosyal ilişkilerde bozulmaların olduğu ve yalnızlığın arttığı tespit edilmiştir (Yöyen, 2016)

Çocukluk döneminde yaşanan travmaların kişilik gelişimi ve sosyal ilişki gibi süreçleri olumsuz etkilemekte, antisosyal, borderline, parnoid tipte kişilik bozukluklarına ve madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı gibi sonuçlara yol açmaktadır (Price, 2013; Toker, 2008). 2006 yılında Deniz'in ergenlik çağındaki bireyler üzerine yaptığı bir çalışmada erken çocukluk döneminde yaşanan ilk deneyimlerin bağlanma kuramı üzerinden kişilik gelişiminin temellerini oluşturduğunu destekleyen sonuçlara ulaşmıştır. Bu dönemde yaşanan travmatik olayların kişilik gelişimini olumsuz etkilediği bulunmuştur (Deniz, 2006).

Kişinin çocukluk döneminde yaşadığı travmalarla kişilik gelişimin temelini oluşturan, bakım veren kişiye karşı güvenin temelinde bozulmalara sebep olur. Böylece birey kendilik duygusunu kaybeder, sosyal çevre ile ilişkilerinde bağların kopmasına neden olur (Herman, 2007).

Fiziksel istismar sonucunda yetişkinlik döneminde ise cinsel problemler, benlik saygısında düşüş gibi problemlerin de ortaya çıktığını bulmuşlardır (Bal, 2010). Fiziksel istismarın çok ağır olmadığı, fiziksel olarak ciddi yaralanmaların olmadığı durumlarda bile çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi bozulmakta ve önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bebeklik ve erken çocukluk deneyimlerinin çocuğun zeka ve kişilik gelişimi üzerinde olumsuz etkileri vardır. Erken çocukluk döneminde olumsuz deneyimler yaşayan çocuklarda yaşam boyu devam eden duygusal, davranışsal sorunlar ve öğrenme güçlüğü ortaya çıkmaktadır (Funis, 2006 akt: Dursunkaya, ve diğerleri, 2008). Zhanga ve ark. (2012), Çin'de yaptıkları araştırmada çocukluk çağı travmalarının kişilik bozukluklarındaki rolünü incelemişlerdir. Psikolojik danışmanlık merkezinden rastgele seçilen 1402 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucunda çocukluk döneminde yaşanan istismar ile yetişkinlik dönemindeki kişilik bozuklukları arasında ilişki bulunmuştur. Sınır kişilik bozukluğu ile duygusal istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal arasında bir ilişki olduğu

saptanmıştır. Çocukluk çağında yaşanan travma güvenli bağlanma oluşmasını engellemekte ve sinir kişilik bozukluğunun oluşmasına neden olmaktadır (Zhanga, 2012)

Ruesch(1948) psikosomatik hastaların duyguyu sembolik olarak ifade etmekte zorluk yaşadıkları tespit edilmiş ve ifade edilemeyen duygularını bedensel tepkilerle ifade edebildiklerini belirtmiştir (Ruesch, 1948). Ancak 1980 yılından sonra aleksitiminin sadece psikosomatik hastalarda değil sağlıklı kişilerde de görüldüğü araştırmalar yapılmıştır (Koçak, 2002). Aleksitimin sembolik dil sistemi içinde duygularını ve rahatsızlıkların sözel olarak ifadesinde etme becerilerinde bir yetersizlik olduğunun ve duygusal uyarımların beden süreçleri üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu ve bir kişilik özelliği olarak belirtilmesinin daha doğru olduğu belirtilmektedir (Willemsen, 2008; Reusch, 1948). Kaygılı, geri çekilen ve donuklaşmış özellikler gösteren aleksitimik kişi, sosyal olarak uyumlu olduğu halde hayal gücünden yoksunluk, espri anlayışının olmadığı ve hayatta kişisel anlamama ulaşamamış kişilerdir. İstismarın olduğu ortamda bulunan kişilerin istismarın olmadığı ortamlarda bulunan kişilerle kıyaslaması yapıldığında istismar ortamında bulunan bireylerin normal gelişim süreci geliştiremediği ya da psikolojik gelişimlerine dair önceki bütünleşmelerini kaybedebilecekleri bulunmuş ve aleksitimi ve travma arasında kesin bağlantı kurulmuştur (Haviland, 2000).

İstismarın aleksitimi ile arasındaki ilişkinin incelendiği bazı araştırmalarda duygusal istismarın aleksitimik özelliklere neden olduğu ve maruz kalınan istismar çeşidinin fazla olmasının aleksitimi puanını arttırdığı bulgular arasındadır (Haviland, 1996) (Evren, 2009).

TSSB' nin önemli belirtilerinden olan kaçınma davranışları, travma yaratan ortamlardan fiziksel olarak uzak kalma çabaları sosyal kaynaklardan uzak kalmasına neden olabilirken, amnezi ve donuklaşma ile içine kapanma

durumlarına rastlanabilmektedir (Çağatay, 2014; Dursunkaya, ve diğerleri, 2008). İstanbul'da üniversite öğrenciler üzerine yapılan bir araştırmada çocukluk çağı travması arttıkça sosyal ilişkilerde bozulmaların oluştuğu ve yalnızlığın arttığı tespit edilmiştir (Yöyen, 2016).

İnsanın psikososyal bir varlık olduğu göz önüne alındığında, günlük yaşamında dengeli ve sağlıklı ilişkiler yaşamasında neşe, tatmin, başarı ve anlamlandırma gibi bütünlüğü sağlayan duygular yaşamın sürdürülmesini sağlayan önemli unsurlar olduğu vurgulanmıştır (Koçak, 2002).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Konya ilinde yaşayan 18 yaş üstü yetişkin bireylerin çocukluk çağı travmalarının yetişkinlik dönemdeki kişilik ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisini incelemeyi amaçlayan, ilişkisel tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Araştırmamızın bağımlı değişkenleri kişilik özellikleri ve psikolojik dayanıklılıktır. Araştırmamızın bağımsız değişkenleri ise çocukluk çağı travmaları ve katılımcıların bazı sosyo-demografik özellikleridir (cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi).

3.2 Araştırmanın Yöntemi

Araştırma bulguları Statistical Package for Social Sciences (SPSS) ve AMOS yazılımları ile saptanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılıklarının belirlenmesinde Cronbach alfa testi kullanılmıştır. Beş faktör kişilik testi için saptanan Cronbach alfa değeri 0,746, çocukluk çağı travması ölçeği için 0,723 ve psikolojik dayanıklılık ölçeği için saptanan Cronbach alfa değeri 0,764 bulunmuştur.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ve ailelerine ilişkin özelliklerine göre dağılımları frekans analizi ile belirlenmiş, beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ve ailelerine ilişkin özelliklerine göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılmasında veri setinin normal dağılıma uyumu Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiş ve veri seti normal dağılıma uyum göstermediğinden dolayı parametrik olmayan hipotez testleri kullanılmıştır. Buna göre bağımsız değişkenin iki kategoriden oluşması durumunda katılımcıların beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanları Mann-Whitney U testiyle, bağımsız değişkenin üç ve üzeri sayıda kategoriden oluşması durumunda ise Kruskal-Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Katılımcıların beş faktör kişilik envanteri ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanları ile çocukluk çağı travması ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar için Spearman testi uygulanmıştır. Ayrıca çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının beş faktör kişilik envanteri ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına etkisi için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır.

3.3 Evren ve Örneklemi:

Araştırmanın örneklemi seçkili örneklem yöntemi ile Konya bölgesinde yaşayan 18 yaş üstü yetişkin nüfusa uygulanmıştır. Araştırma evrenindeki kişi sayısı bilinmediğinden dolayı evreni bilmeyen örneklem formülü kullanılarak %95 güven düzeyi ve %6 örneklem hatası ile araştırmaya alınacak kişi sayısı 264 olarak belirlenmiştir. Fakat veri toplama sürecinde 271 kişiye ulaşılmıştır. 271 kişi rastgele seçilen kişilerden oluşmaktadır.

3.4 Veri Toplama Araçları

3.4.1 Sosyo-demografik Form

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda katılımcıların yaş, eğitim, medeni durum, çalışma hayatı, yaşamının çoğunluğunu nerde geçirdiği, ebeveynlerin eğitim durumları ve medeni halleri gibi bazı sosyo-demografik bilgilerini tespit etmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.4.2 Çocukluk Çağı Travma Ölçeği

Bernstein ve ark. tarafından geliştirilen çocukluk çağı travma ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması Şar ve ark (2012) tarafından yapılmıştır. Bu ölçek 5'li likert tipinde, 28 soru ve cinsel, fiziksel, duygusal istismarı ve duygusal, fiziksel ihmal alt boyutlarından oluşmaktadır beş alt ölçekten oluşmaktadır. Bu puanların birleşiminden toplam çocukluk çağı travma puanı elde edilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa geçerlilik ve güvenirlik çalışmasında, tüm katılımcılar için 0,93 olarak bulunmuştur. Çocukluk çağı travma ölçeğinin puanlaması için öncelikle olumlu ifadelerden oluşan, 10,16 ve 22 hariç, (1,5,7,13,19,26,28) sorular ters çevrilir. Duygusal istismar 3,8,14,18,25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar 9,11,12,15,17 numaralı maddelerle, fiziksel ihmal 1,4,6,2,26 numaralı maddelerle, duygusal ihmal 5,7,13,19,28 numaralı maddelerle, cinsel istismar 20,21,23,24,27 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir. Bu beş alt boyutun puanlarının toplanması ile toplam çocukluk çağı travması puanı bulunur.

3.4.3 Beş faktör kişilik özellikleri ölçeği:

Benet-Martinez ve John tarafından geliştirilen beş aktör kişilik özellikleri ölçeği 5 li likert tipinde ve 44 maddeden oluşmaktadır. Kısa ve etkili olan bu ölçek kişilik özelliklerini nörotiklik”, “dışadönüklük”, “gelişime açıklık”, “uyumluluk” ve “özdisiplin” yönlerinden ölçmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması 56 ülkede yapılan bir çalışma kapsamında Türkiye de Sümer ve Sümer (2005) in çalışmasıyla yapılmıştır. Ölçeğin kullanıldığı çeşitli çalışmalarda ise alt boyutlara ilişkin güvenirlik katsayıları 0,60 ile 0,73 (Basım, Çetin, ve Tabak, 2009)

Beş faktör kişilik özellikleri ölçeğinin boylamsal ve deneye dayalı çalışmalara dayalı olması, ölçülen özelliklerin zamanla değişmemesi, bazı biyolojik temellerinin olması, farklı kültürlere uygulanabilirliğinin olması ve kullanımının basit olması nedenleriyle araştırmamızda kullanılmıştır (Costa ve McCrae, 1992).

3.4.4 Psikolojik dayanıklılık ölçeği:

Toplam 33 madde ve 6 alt boyuttan oluşan yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği Frbog ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek alt boyutları ve soru sayıları şöyledir: kendilik algısı (6 soru), gelecek algısı (4 soru), yapısal stil (4 soru), sosyal yeterlilik (6 soru), aile uyumu (6 soru) ve sosyal kaynaklar (7 soru) dan oluşmaktadır. Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması Basım ve Çetin tarafından (2011) yapılmış, ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları 0,66 ile 0,81 arasında bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar güvenirliği ise 0,68 ile 0,81 arasında değiştiği bulunmuştur. Cronbach Alfa değeri ölçeğin geneli için 0,86 olarak bulunarak iç tutarlılığı sağlamıştır. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesi orjinal çalışmada olduğu gibi serbest bırakılmıştır.

4. BÖLÜM

4.1 BULGULAR

Tablo 1.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı(n=271)

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	140	51,66
Erkek	131	48,34
Yaş grubu		
25 yaş altı	64	23,62
25-34 yaş arası	97	35,79
35 yaş ve üzeri	110	40,59
Eğitim durumu		
İlköğretim ve altı	44	16,24
Lise	73	26,94
Üniversite ve üzeri	154	56,83
Medeni durum		
Evli	156	57,56
Bekar	103	38,01
Boşanmış	12	4,43
Çocuk sahibi olma		
Var	153	56,46
Yok	118	43,54
Çocuk sayısı		

Bir	48	31,37
İki	62	40,52
Üç ve üzeri	43	28,10
Yaşamın çoğunu geçirdiği yer		
Büyükşehir	165	60,89
Şehir	89	32,84
Kasaba	17	6,27
Çalışma durumu		
Çalışan	218	80,44
Çalışmayan	53	19,56
Sektör		
Eğitim	37	16,97
Sağlık	46	21,10
Hizmet	69	31,65
Finans	16	7,34
Diğer	50	22,94
Çalışma süresi		
1-4 yıl	105	48,17
5-14 yıl	60	27,52
15 yıl ve üzeri	53	24,31
Aylık kazanç		
2000 TL ve altı	100	45,87
2001-4000 TL arası	65	29,82
4001 TL ve üzeri	53	24,31

Tablo 1.'de araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek maksadıyla yapılan frekans analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1.'de verilen bulgular incelendiğinde, katılımcıların %51,66'sının kadın, %48,34'ünün erkek olduğu, %23,62'sinin 25 yaş altı, %35,79'unun 25-34 yaş ve %40,59'unun 35 yaş ve üzeri yaş grubunda yer aldığı görülmüştür. Araştırmaya dahil edilen bireylerin %16,24'ünün ilköğretim ve altı, %26,94'ünün lise, %56,83'ünün ise üniversite ve üzeri düzeyde eğitim gördüğü saptanmıştır.

Katılımcıların %57,56'sının evli, %38,01'inin bekar ve %4,43'ünün boşanmış olduğu, %56,46'sının çocuğu olduğu ve çocuğu olan katılımcıların %31,37'sinin bir, %40,52'sinin iki ve %28,10'unun üç ve üzeri çocuğu olduğu görülmüştür.

Katılımcıların %60,89'unun yaşamının büyük çoğunluğunu büyükşehirde, %32,84'ünün şehirde, %6,27'sinin kasabada geçirdiği, %80,44'ünün çalıştığı ve %19,56'ının çalışmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışan katılımcıların %16,97'sinin eğitim, %21,10'unun sağlık, %31,65'iin hizmet,

%7,34'ünün finans ve %22,94'ünün diğer sektörlerde çalıştığı, %48,17'sinin 1-4 yıl, %27,52'sinin 5-14 yıl, %24,31'inin ise 15 yıl ve üzeri süredir çalıştığı, %45,87'sinin 2000 TL ve altında, %29,82'sinin 2001-4000 TL arası, %24,31'nin ise 4001 TL ve üzerinde aylık kazancı olduğu saptanmıştır.

Tablo 2.*Katılımcıların ailelerine ilişkin özelliklerine göre dağılımı(n=271)*

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Anne-baba medeni durumu		
Evli	201	74,17
Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	4,80
Vefat etmiş	57	21,03
Anne eğitim durumu		
Bir okul bitirmemiş	55	20,30
İlköğretim	174	64,21
Lise ve üzeri	42	15,50
Baba eğitim durumu		
Bir okul bitirmemiş	21	7,75
İlköğretim	157	57,93
Lise ve üzeri	93	34,32
Küçükken yaşanılan evdeki kişi sayısı		
4 kişi ve altı	84	31,00
5-6 kişi	129	47,60
7 kişi ve üzeri	58	21,40
Kardeş sayısı		
Tek çocuk	7	2,58
Bir kardeş	59	21,77
İki kardeş	96	35,42
Üç ve üzeri	109	40,22
Doğum sırası		
İlk çocuk	109	40,22
İkinci çocuk	70	25,83
Üç ve üzeri	92	33,95

Tablo 2.'de araştırmaya katılan bireylerin ailelerine ilişkin özelliklere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan bireylerin %74,17'sinin anne ve babasının evli olduğu, %4,80'inin boşanmış ve %21,03'ünün anne ve/veya babasının vefat ettiği saptanmıştır. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumları incelendiğinde, %20,30'usun annesinin bir okul bitirmediği, %64,21'inin ilköğretim mezunu ve %15,50'sinin lise ve üzeri düzeyde eğitim gördüğü, %7,75'inin babasının bir okul bitirmediği, %57,93'ünün ilköğretim ve %34,32'sinin lise ve üzeri düzeyde eğitim gördüğü saptanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin %31,0'inin 4 kişi ve altı, %47,60'ının 5-6 kişi ve %21,40'ının 7 kişi ve daha fazla kişiden oluşan bir ailede büyüdüğü, %21,77'sinin bir kardeşinin, %35,42'sinin iki kardeşinin, %40,22'sinin üç ve üzeri sayıda kardeşinin olduğu, %40,22'sinin ilk çocuk, %25,83'ünün ikinci ve %33,95'inin üçüncü ve daha sonraki çocuk olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.

Katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanları(n=271)

	N	X	s	Min	Max
Dışadönüklük	271	3,54	0,62	1,63	5,00
Uyumluluk	271	3,82	0,61	2,00	5,00
Öz disiplin	271	3,83	0,60	2,11	5,00
Nörotiklik	271	3,03	0,68	1,00	4,88
Gelişime açıklık	271	3,69	0,63	1,80	5,00
Duygusal istismar	271	6,87	3,29	5,00	24,00
Fiziksel istismar	271	6,10	2,85	5,00	23,00
Fiziksel ihmal	271	7,38	2,94	5,00	19,00
Duygusal ihmal	271	11,96	2,89	6,00	21,00
Cinsel İstismar	271	5,93	2,71	5,00	25,00
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	271	44,10	9,75	34,00	107,00
Yapısal Stil	271	12,20	2,84	4,00	19,00
Gelecek Algısı	271	11,79	2,42	4,00	20,00
Aile uyumu	271	18,41	3,65	6,00	28,00
Kendilik algısı	271	17,96	3,31	6,00	29,00
Sosyal yeterlilik	271	18,10	3,47	6,00	30,00
Sosyal kaynaklar	271	19,37	3,94	7,00	33,00

Tablo 3.'te araştırmaya dahil edilen bireylerin beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Tablo 3. incelendiğinde, katılımcıların beş faktör kişilik envanteri alt boyutları olan dışadönüklükten $x=3,54\pm0,62$ puan, uyumluluktan $x=3,82\pm0,61$ puan, öz disiplinden $x=3,83\pm0,60$ puan, nörotiklikten $x=3,03\pm0,68$ puan ve gelişime açıklıktan $x=3,69\pm0,63$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin çocukluk çağı travması ölçeği genelinden $x=44,10\pm9,75$ puan aldıkları tespit edilmiş olup, katılımcıların duygusal istismar puanı $x=6,87\pm3,29$, fiziksel istismar puanı $x=6,10\pm2,85$, fiziksel ihmal puanı $x=7,38\pm2,94$, duygusal ihmal puanı $x=11,96\pm2,89$ ve cinsel istismar puanı $x=5,93\pm2,71$ bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin psikolojik dayanıklılık ölçeği puanları incelendiğinde, ölçekteki yapısal stil alt boyutundan $x=12,20\pm2,84$ puan, gelecek algısı alt boyutundan $x=11,79\pm2,42$ puan, aile uyum alt boyutundan $x=18,41\pm3,65$, kendilik algısı alt boyutundan $x=17,96\pm3,31$ puan, sosyal yeterlilik alt boyutundan $x=18,10\pm3,47$ puan ve sosyal kaynaklar alt boyutundan $x=19,37\pm3,94$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Cinsiyet	n	x	S	M	SO	Z	p
Dışadönüklük	Kadın	140	3,55	0,65	3,56	135,70	-0,065	0,948
	Erkek	131	3,54	0,60	3,50	136,32		
Uyumluluk	Kadın	140	3,88	0,62	3,89	144,81	-1,916	0,055
	Erkek	131	3,76	0,59	3,78	126,59		
Öz disiplin	Kadın	140	3,79	0,56	3,78	130,20	-1,261	0,207
	Erkek	131	3,88	0,65	3,89	142,20		
Nörotiklik	Kadın	140	3,16	0,66	3,13	152,74	-3,642	0,000*
	Erkek	131	2,90	0,69	2,88	118,11		
Gelişime açıklık	Kadın	140	3,58	0,63	3,50	122,88	-2,853	0,004*
	Erkek	131	3,81	0,60	3,80	150,02		
Duygusal istismar	Kadın	140	6,92	3,32	5,00	137,45	-0,353	0,724
	Erkek	131	6,81	3,26	5,00	134,45		
Fiziksel istismar	Kadın	140	5,99	2,88	5,00	131,29	-1,392	0,164
	Erkek	131	6,22	2,84	5,00	141,04		
Fiziksel ihmal	Kadın	140	7,14	2,67	6,00	130,71	-1,185	0,236
	Erkek	131	7,65	3,19	7,00	141,65		
Duygusal ihmal	Kadın	140	11,77	2,98	11,00	129,95	-1,327	0,185
	Erkek	131	12,15	2,80	12,00	142,47		
Cinsel İstismar	Kadın	140	5,86	2,72	5,00	136,99	-0,333	0,739
	Erkek	131	6,00	2,71	5,00	134,94		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Kadın	140	43,63	9,80	41,00	130,36	-1,229	0,219
	Erkek	131	44,60	9,71	42,00	142,03		
Yapısal Stil	Kadın	140	11,99	2,97	12,00	130,77	-1,147	0,252
	Erkek	131	12,42	2,69	12,00	141,59		
Gelecek Algısı	Kadın	140	11,89	2,60	12,00	141,09	-1,119	0,263
	Erkek	131	11,69	2,22	12,00	130,56		
Aile	Kadın	140	18,23	3,85	19,00	134,43	-0,344	0,731

uyumu	Erkek	131	18,60	3,43	19,00	137,68		
Kendilik	Kadın	140	18,00	3,55	18,00	139,18		
algısı	Erkek	131	17,92	3,05	18,00	132,60	-0,697	0,486
Sosyal	Kadın	140	18,16	3,55	18,00	138,93		
yeterlilik	Erkek	131	18,04	3,41	18,00	132,87	-0,639	0,523
Sosyal	Kadın	140	19,21	4,07	19,00	132,44		
kaynaklar	Erkek	131	19,54	3,81	19,00	139,81	-0,778	0,436

* $p<0,05$

Tablo 4.'te araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi bulgularına yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p<0,05$). Kadın ve erkek bireylerin dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin puanları benzerdir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre nörotiklik ve gelişime açıklık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğu tespit edilmiş olup, kadın bireylerin nörotiklik puanları erkek bireylere göre yüksek bulunurken, gelişime açıklık puanları erkek bireylere göre düşük bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre çocukluk çağı travması ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Kadın ve erkek katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Kadın ve erkek bireylerin psikolojik

dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklardan aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 5.

Katılımcıların yaş gruplarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	S	M	SO	χ^2	p	Fark
Dışadönüklük	25 yaş altı	64	3,48	0,67	3,50	128,93	0,857	0,651	
	25-34 yaş arası	97	3,58	0,60	3,63	140,59			
	35 yaş ve üzeri	110	3,55	0,62	3,50	136,06			
Uyumluluk	25 yaş altı	64	3,59	0,61	3,67	106,49	14,745	0,001*	1-2
	25-34 yaş arası	97	3,83	0,62	3,78	135,39			1-3
	35 yaş ve üzeri	110	3,96	0,56	4,00	153,70			
Öz disiplin	25 yaş altı	64	3,65	0,60	3,67	112,64	10,080	0,006*	1-2
	25-34 yaş arası	97	3,82	0,62	3,89	133,86			1-3
	35 yaş ve üzeri	110	3,95	0,56	4,00	151,48			
Nörotiklik	25 yaş altı	64	3,24	0,58	3,25	163,55	11,632	0,003*	1-2
	25-34 yaş arası	97	3,02	0,77	2,88	133,92			1-3
	35 yaş ve üzeri	110	2,92	0,62	2,88	121,81			
Gelişime açıklık	25 yaş altı	64	3,73	0,66	3,75	141,91	1,749	0,417	
	25-34 yaş arası	97	3,73	0,63	3,60	140,71			
	35 yaş ve üzeri	110	3,64	0,61	3,50	128,41			
Duygusal istismar	25 yaş altı	64	6,80	3,58	5,00	133,75	3,600	0,165	
	25-34 yaş arası	97	7,05	2,96	5,00	146,38			
	35 yaş ve üzeri	110	6,75	3,41	5,00	128,16			
Fiziksel istismar	25 yaş altı	64	6,17	2,80	5,00	144,25	1,827	0,401	
	25-34 yaş arası	97	6,21	3,12	5,00	134,87			
	35 yaş ve üzeri	110	5,97	2,66	5,00	132,20			
Fiziksel ihmal	25 yaş altı	64	7,31	2,81	7,00	136,63	1,553	0,460	
	25-34 yaş arası	97	7,24	3,01	6,00	128,81			
	35 yaş ve üzeri	110	7,55	2,97	7,00	141,97			
Duygusal ihmal	25 yaş altı	64	11,33	2,75	11,00	117,09	5,585	0,061	
	25-34 yaş arası	97	12,26	2,83	12,00	146,33			
	35 yaş ve üzeri	110	12,05	3,00	12,00	137,90			
Cinsel İstismar	25 yaş altı	64	6,17	3,46	5,00	137,23	0,228	0,892	
	25-34 yaş arası	97	5,96	2,64	5,00	137,21			
	35 yaş ve üzeri	110	5,76	2,26	5,00	134,22			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	25 yaş altı	64	44,00	10,90	42,00	136,98	0,437	0,804	
	25-34 yaş arası	97	44,33	9,30	41,00	139,46			

Yapısal Stil	35 yaş ve üzeri	110	43,95	9,51	41,00	132,38		
	25 yaş altı	64	12,52	2,84	12,00	144,28	1,524	0,467
	25-34 yaş arası	97	12,27	3,04	12,00	137,78		
Gelecek Algısı	35 yaş ve üzeri	110	11,95	2,65	12,00	129,61		
	25 yaş altı	64	11,89	2,54	12,00	138,02	1,582	0,453
	25-34 yaş arası	97	11,84	2,58	12,00	142,45		
Aile uyumu	35 yaş ve üzeri	110	11,69	2,21	12,00	129,14		
	25 yaş altı	64	18,95	3,49	19,00	142,83	1,365	0,505
	25-34 yaş arası	97	18,42	4,00	19,00	138,79		
Kendilik algısı	35 yaş ve üzeri	110	18,08	3,40	19,00	129,57		
	25 yaş altı	64	18,19	3,47	18,00	133,34	0,102	0,950
	25-34 yaş arası	97	17,82	3,54	18,00	136,45		
Sosyal yeterlilik	35 yaş ve üzeri	110	17,95	3,02	18,00	137,15		
	25 yaş altı	64	18,47	3,41	18,50	140,47	1,138	0,566
	25-34 yaş arası	97	17,70	3,81	18,00	129,27		
Sosyal kaynaklar	35 yaş ve üzeri	110	18,25	3,18	18,00	139,34		
	25 yaş altı	64	20,03	4,20	19,00	146,21	2,721	0,257
	25-34 yaş arası	97	19,60	4,30	19,00	139,38		
	35 yaş ve üzeri	110	18,79	3,37	19,00	127,08		

* $p<0,05$

Tablo 5.'te katılımcıların yaş gruplarına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçları belirtilmiştir.

Katılımcıların beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş gruplarına göre beş faktör kişilik envanteri alt boyutları olan uyumluluk, öz disiplin ve nörotiklikten aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). 25 yaş ve altı yaş grubunda yer alan bireylerin uyumluluk ve öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanlar 25-34 yaş ve 35 yaş ve üzeri bireylerden daha düşük, nörotiklik alt boyutu puanları ise daha yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Yaş gruplarına göre bireylerin çağı travması ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanların yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 6.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Eğitim durumu	n	X	S	M	SO	X ²	p	Fark
Dışadönüklük	İlköğretim ve altı	44	3,40	0,61	3,38	118,48	3,893	0,143	
	Lise	73	3,49	0,59	3,50	130,94			
	Üniversite ve üzeri	154	3,61	0,64	3,63	143,41			
Uyumluluk	İlköğretim ve altı	44	3,70	0,71	3,67	120,77	2,670	0,263	
	Lise	73	3,80	0,62	3,78	132,73			
	Üniversite ve üzeri	154	3,87	0,57	3,89	141,90			
Öz disiplin	İlköğretim ve altı	44	3,78	0,55	3,78	125,91	1,163	0,559	
	Lise	73	3,88	0,59	3,89	142,01			
	Üniversite ve üzeri	154	3,83	0,62	3,89	136,03			
Nörotiklik	İlköğretim ve altı	44	3,26	0,65	3,25	165,55	9,270	0,010*	1-3
	Lise	73	3,09	0,63	3,13	140,31			
	Üniversite ve üzeri	154	2,94	0,70	2,88	125,52			
Gelişime açıklık	İlköğretim ve altı	44	3,45	0,57	3,40	103,22	9,730	0,008*	1-3
	Lise	73	3,69	0,65	3,80	136,95			
	Üniversite ve üzeri	154	3,76	0,62	3,70	144,92			
Duygusal istismar	İlköğretim ve altı	44	8,39	4,19	7,00	166,59	10,095	0,006*	1-2
	Lise	73	6,66	3,16	5,00	130,13			1-3
	Üniversite ve üzeri	154	6,53	2,94	5,00	130,04			
Fiziksel istismar	İlköğretim ve altı	44	7,34	4,24	5,00	153,82	6,437	0,040*	1-2
	Lise	73	5,74	2,20	5,00	125,93			1-3
	Üniversite ve üzeri	154	5,92	2,55	5,00	135,68			
Fiziksel ihmal	İlköğretim ve altı	44	9,27	3,91	8,00	175,78	14,443	0,001*	1-2
	Lise	73	6,97	2,36	6,00	129,75			1-3
	Üniversite ve üzeri	154	7,04	2,67	6,00	127,60			
Duygusal ihmal	İlköğretim ve altı	44	12,52	3,17	12,00	151,77	5,440	0,066	
	Lise	73	12,33	3,03	12,00	146,47			
	Üniversite ve üzeri	154	11,62	2,71	11,00	126,53			
Cinsel İstismar	İlköğretim ve altı	44	7,00	3,87	5,00	149,66	3,802	0,149	
	Lise	73	5,79	2,60	5,00	133,61			
	Üniversite ve üzeri	154	5,69	2,28	5,00	133,23			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	İlköğretim ve altı	44	48,93	13,49	44,50	166,94	8,292	0,016*	1-2
	Lise	73	43,14	8,52	41,00	128,26			1-3

Yapısal Stil	Üniversite ve üzeri	154	43,18	8,62	41,00	130,83			
	İlköğretim ve altı	44	13,36	2,62	13,50	171,80	13,252	0,001*	1-3
	Lise	73	12,21	3,32	12,00	139,89			
Gelecek Algısı	Üniversite ve üzeri	154	11,86	2,57	12,00	123,93			
	İlköğretim ve altı	44	12,48	2,61	12,00	155,01	5,826	0,054	
	Lise	73	11,21	2,93	12,00	120,15			
Aile uyumu	Üniversite ve üzeri	154	11,87	2,02	12,00	138,08			
	İlköğretim ve altı	44	18,77	3,66	18,00	140,36	0,223	0,894	
	Lise	73	18,08	3,91	19,00	133,34			
Kendilik algısı	Üniversite ve üzeri	154	18,46	3,53	19,00	136,02			
	İlköğretim ve altı	44	19,61	3,17	19,00	171,48	12,357	0,002	1-2
	Lise	73	17,14	3,31	18,00	120,23			1-3
Sosyal yeterlilik	Üniversite ve üzeri	154	17,88	3,20	18,00	133,34			
	İlköğretim ve altı	44	18,93	4,09	19,00	153,36	2,788	0,248	
	Lise	73	17,59	3,55	18,00	129,49			
Sosyal kaynaklar	Üniversite ve üzeri	154	18,11	3,21	18,00	134,13			
	İlköğretim ve altı	44	20,68	3,95	20,00	160,75	8,806	0,012*	1-2
	Lise	73	18,51	3,74	18,00	117,13			1-3
	Üniversite ve üzeri	154	19,41	3,95	19,00	137,87			

* $p<0,05$

Araştırma kapsamına alınan bireylerin eğitim durumlarına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin eğitim durumlarına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların eğitim durumlarına göre nörotiklik ve gelişime açıklık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğu görülmüştür ($p<0,05$). İlköğretim mezunu olan bireylerin nörotiklik puanları üniversite ve üzeri düzeyde eğitim almış bireylerden fazla, gelişime açıklık puanları ise üniversite mezunu bireylerden düşük bulunmuştur.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre çocukluk çağı travması ölçeği genelinden ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar bulunduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). İlköğretim ve altı düzeyde eğitim almış olan katılımcılar çağı travması ölçeği genelinden ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlarından lise ve üniversite ve üzeri düzeyde eğitim almış bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek puan almıştır. Katılımcıların eğitim durumlarına göre ölçekteki duygusal ihmal ve cinsel istismar puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya dahil edilen bireylerin eğitim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu ve sosyal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Katılımcıların eğitim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu görülmüş olup, ilköğretim ve altı düzeyde eğitilmiş bireylerin kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutundan diğer katılımcılara göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 7.

Katılımcıların medeni durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Medeni durum	n	X	S	M	SO	X ²	p	Fark
Dışadönüklük	Evli	156	3,58	0,59	3,50	140,44	3,778	0,151	
	Bekar	103	3,46	0,66	3,50	125,97			
	Boşanmış	12	3,79	0,66	3,88	164,42			
Uyumluluk	Evli	156	3,97	0,56	4,00	153,08	19,316	0,000*	1-2
	Bekar	103	3,60	0,63	3,67	109,50			2-3
	Boşanmış	12	3,87	0,48	3,89	141,50			
Öz disiplin	Evli	156	3,95	0,56	4,00	151,29	14,827	0,001*	1-2
	Bekar	103	3,65	0,63	3,67	113,04			2-3
	Boşanmış	12	3,86	0,47	3,83	134,38			
Nörotiklik	Evli	156	2,92	0,70	2,88	122,51	13,279	0,001*	1-2
	Bekar	103	3,22	0,60	3,13	158,11			2-3
	Boşanmış	12	2,84	0,80	2,88	121,63			
Gelişime açıklık	Evli	156	3,64	0,64	3,50	128,64	3,511	0,173	
	Bekar	103	3,76	0,61	3,80	144,71			
	Boşanmış	12	3,85	0,50	3,85	156,92			
Duygusal istismar	Evli	156	6,74	3,27	5,00	129,96	3,178	0,204	
	Bekar	103	6,92	3,24	5,00	142,76			
	Boşanmış	12	8,00	4,02	6,00	156,54			
Fiziksel istismar	Evli	156	6,10	2,96	5,00	133,14	1,398	0,497	
	Bekar	103	6,04	2,62	5,00	138,58			
	Boşanmış	12	6,75	3,60	5,00	150,96			
Fiziksel ihmal	Evli	156	7,34	2,84	6,00	136,54	0,475	0,789	
	Bekar	103	7,42	3,15	7,00	133,64			
	Boşanmış	12	7,67	2,61	7,00	149,29			
Duygusal ihmal	Evli	156	11,90	2,84	12,00	135,36	6,614	0,037*	1-3
	Bekar	103	11,79	2,84	12,00	130,52			2-3
	Boşanmış	12	14,17	3,35	14,00	191,29			
Cinsel İstismar	Evli	156	5,92	2,65	5,00	134,61	0,293	0,864	
	Bekar	103	5,95	2,84	5,00	138,10			
	Boşanmış	12	5,92	2,61	5,00	136,04			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Evli	156	43,95	9,35	41,00	132,70	1,160	0,560	
	Bekar	103	44,07	10,30	42,00	138,71			

Yapısal Stil	Boşanmış	12	46,33	10,53	42,00	155,63		
	Evli	156	12,16	2,72	12,00	134,28	5,478	0,065
	Bekar	103	12,51	2,79	12,00	144,02		
Gelecek Algısı	Boşanmış	12	9,92	3,87	11,00	89,50		
	Evli	156	11,79	2,42	12,00	133,23	0,717	0,699
	Bekar	103	11,92	2,19	12,00	140,98		
Aile uyumu	Boşanmış	12	10,67	3,94	12,00	129,29		
	Evli	156	18,15	3,48	19,00	131,10	6,277	0,043* 1-3
	Bekar	103	19,11	3,53	19,00	148,10		2-3
Kendilik algısı	Boşanmış	12	15,83	5,24	17,00	95,92		
	Evli	156	18,01	3,17	18,00	137,93	1,982	0,371
	Bekar	103	18,14	3,32	18,00	136,67		
Sosyal yeterlilik	Boşanmış	12	15,92	4,62	17,50	105,25		
	Evli	156	18,08	3,32	18,00	135,21	0,068	0,967
	Bekar	103	18,24	3,37	18,00	136,65		
Sosyal kaynaklar	Boşanmış	12	17,25	5,88	18,50	140,75		
	Evli	156	19,11	3,74	19,00	130,46	2,757	0,252
	Bekar	103	19,91	4,20	19,00	145,87		
	Boşanmış	12	18,17	3,83	19,50	123,33		

* $p < 0,05$

Tablo 7.'de araştırmaya dahil edilen bireylerin medeni durumlarına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H sonuçları gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumlarına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p < 0,05$). Araştırmaya alınan bireylerin uyumluluk, öz disiplin ve nörotiklik puanlarının medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Araştırmaya dahil edilen bekar bireylerin uyumluluk ve öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanların evli ve boşanmış bireylere göre düşük, nörotiklik alt boyutundan aldıkları puanların ise yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumlarına göre çocukluk çağı travması ölçeği genelinden ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Evli, bekar ve boşanmış bireylerin çocukluk çağı travması ölçeği genelinden ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumlarına göre duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve boşanmış olan bireylerin duygusal istismar puanlarının bekar ve evli olan bireylere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Katılımcıların medeni durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Katılımcıların medeni durumlarına bakılmaksızın psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir. Katılımcıların medeni durumlarına göre aile uyumu puanları arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu saptanmış olup, boşanmış bireylerin aile uyumu alt boyutundan aldıkları puanların evli ve bekar bireylere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 8.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Çocuk Sahibi olma	n	X	s	M	SO	Z	p
Dışadönüklük	Var	153	3,56	0,60	3,50	138,10	-0,503	0,615
	Yok	118	3,52	0,65	3,63	133,28		
Uyumluluk	Var	153	3,96	0,56	4,00	152,37	-3,922	0,000*
	Yok	118	3,65	0,62	3,67	114,78		
Öz disiplin	Var	153	3,97	0,57	4,00	152,88	-4,044	0,000*
	Yok	118	3,66	0,61	3,67	114,11		
Nörotiklik	Var	153	2,92	0,72	2,88	123,44	-3,010	0,003*
	Yok	118	3,17	0,60	3,13	152,28		
Gelişime açıklık	Var	153	3,66	0,65	3,50	130,77	-1,252	0,210
	Yok	118	3,74	0,60	3,70	142,78		
Duygusal istismar	Var	153	6,82	3,25	5,00	132,88	-0,838	0,402
	Yok	118	6,92	3,35	5,00	140,05		
Fiziksel istismar	Var	153	6,14	2,95	5,00	135,37	-0,206	0,837
	Yok	118	6,06	2,74	5,00	136,82		
Fiziksel ihmal	Var	153	7,39	2,83	6,00	138,21	-0,544	0,586
	Yok	118	7,38	3,09	7,00	133,14		
Duygusal ihmal	Var	153	12,05	2,89	12,00	139,42	-0,826	0,409
	Yok	118	11,84	2,90	11,50	131,56		
Cinsel İstismar	Var	153	5,88	2,44	5,00	135,66	-0,125	0,900
	Yok	118	6,00	3,03	5,00	136,44		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Var	153	44,20	9,17	42,00	137,89	-0,452	0,651
	Yok	118	43,97	10,48	41,00	133,56		
Yapısal Stil	Var	153	12,13	2,75	12,00	133,81	-0,528	0,598
	Yok	118	12,28	2,97	12,00	138,83		
Gelecek Algısı	Var	153	11,78	2,45	12,00	133,22	-0,673	0,501
	Yok	118	11,81	2,40	12,00	139,61		

Aile	Var	153	18,22	3,45	19,00	132,69	-0,797	0,425
uyumu	Yok	118	18,66	3,89	19,00	140,30		
Kendilik	Var	153	18,05	3,19	18,00	138,60	-0,627	0,530
algısı	Yok	118	17,85	3,48	18,00	132,63		
Sosyal	Var	153	18,23	3,36	18,00	139,25	-0,784	0,433
yeterlilik	Yok	118	17,94	3,63	18,00	131,78		
Sosyal	Var	153	19,08	3,72	19,00	130,38	-1,352	0,176
kaynaklar	Yok	118	19,75	4,20	19,00	143,29		

* $p<0,05$

Tablo 8.'de araştırmaya dahil edilen bireylerin çocuğu olması durumuna göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi bulguları gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin çocuğu olması durumuna göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p<0,05$). Araştırma kapsamına alınan bireylerin çocuğu olması durumuna göre uyumluluk, öz disiplin ve nörotiklik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çocuğu olan katılımcılar uyumluluk ve öz disiplin alt boyutlarından çocuğu olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek, nörotiklik alt boyutundan ise daha düşük puan almıştır.

Çocuğu olan ve olmayan katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Katılımcıların çocuğu olması durumuna göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Çocuk sahibi olan ve çocuk

sahibi olmayan psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklardan aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 9.

Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Yer	n	$\bar{x}$	S	M	SO	X^2	p	Fark
Dışadönüklük	Büyükşehir	165	3,54	0,63	3,50	135,55	0,414	0,813	
	Şehir	89	3,56	0,61	3,63	138,80			
	Kasaba	17	3,44	0,65	3,50	125,71			
Uyumluluk	Büyükşehir	165	3,83	0,64	3,78	137,34	2,246	0,325	
	Şehir	89	3,86	0,53	3,89	138,76			
	Kasaba	17	3,59	0,69	3,78	108,59			
Öz disiplin	Büyükşehir	165	3,86	0,57	3,89	138,72	0,796	0,672	
	Şehir	89	3,78	0,63	3,78	129,99			
	Kasaba	17	3,84	0,74	4,00	141,03			
Nörotiklik	Büyükşehir	165	3,07	0,73	3,00	140,73	1,915	0,384	
	Şehir	89	2,94	0,60	2,88	126,61			
	Kasaba	17	3,11	0,62	2,88	139,24			
Gelişime açıklık	Büyükşehir	165	3,72	0,63	3,70	141,21	2,454	0,293	
	Şehir	89	3,63	0,65	3,50	125,35			
	Kasaba	17	3,73	0,53	3,80	141,18			
Duygusal istismar	Büyükşehir	165	6,67	3,44	5,00	127,53	6,612	0,037*	1-3
	Şehir	89	7,12	3,01	5,00	147,31			
	Kasaba	17	7,41	3,24	6,00	158,97			
Fiziksel istismar	Büyükşehir	165	6,10	3,15	5,00	130,30	5,308	0,070	
	Şehir	89	6,04	2,25	5,00	142,20			
	Kasaba	17	6,47	2,81	5,00	158,82			
Fiziksel ihmal	Büyükşehir	165	7,15	2,81	6,00	129,97	3,953	0,139	
	Şehir	89	7,62	3,08	7,00	141,72			
	Kasaba	17	8,41	3,24	8,00	164,59			
Duygusal ihmal	Büyükşehir	165	11,84	2,90	11,00	132,74	1,455	0,483	
	Şehir	89	12,27	2,97	12,00	143,85			
	Kasaba	17	11,41	2,32	12,00	126,56			
Cinsel İstismar	Büyükşehir	165	5,92	2,97	5,00	132,69	1,850	0,397	
	Şehir	89	5,90	2,14	5,00	141,67			
	Kasaba	17	6,18	2,94	5,00	138,41			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Büyükşehir	165	43,84	10,56	41,00	127,18	6,786	0,034*	1-3
	Şehir	89	44,16	8,04	43,00	145,80			

Yapısal Stil	Kasaba	17	46,29	9,92	43,00	170,32			
	Büyükşehir	165	12,36	2,89	12,00	140,74	10,579	0,005*	1-3
	Şehir	89	11,60	2,67	12,00	118,72			2-3
Gelecek Algısı	Kasaba	17	13,76	2,59	13,00	180,41			
	Büyükşehir	165	11,93	2,57	12,00	142,14	3,547	0,170	
	Şehir	89	11,66	2,16	12,00	129,54			
Aile uyumu	Kasaba	17	11,06	2,14	11,00	110,21			
	Büyükşehir	165	18,64	3,61	19,00	141,00	11,837	0,003*	1-3
	Şehir	89	17,66	3,74	18,00	117,70			2-3
Kendilik algısı	Kasaba	17	20,12	2,71	21,00	183,24			
	Büyükşehir	165	17,96	3,46	18,00	138,10	0,741	0,690	
	Şehir	89	17,85	3,18	18,00	130,56			
Sosyal yeterlilik	Kasaba	17	18,53	2,55	18,00	144,12			
	Büyükşehir	165	18,18	3,51	18,00	138,58	1,527	0,466	
	Şehir	89	17,88	3,65	18,00	128,57			
Sosyal kaynaklar	Kasaba	17	18,59	1,94	19,00	149,82			
	Büyükşehir	165	19,36	3,88	19,00	135,37	0,302	0,860	
	Şehir	89	19,37	3,90	19,00	138,71			
	Kasaba	17	19,47	4,90	19,00	127,91			

* $p < 0,05$

Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H testi bulguları Tablo 9.'da gösterilmiştir.

Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Yaşamını geçirdiği yerlere bakılmaksızın katılımcıların dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanları benzer bulunmuştur.

Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı ($p > 0,05$), ölçek genelinden duygusal istismar alt boyutundan

aldıkları puanlar arasındaki farkın ise istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Yaşamının çoğunu büyükşehirde geçiren katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve duygusal istismar puanları, yaşamının çoğunu kasabada geçiren katılımcılara göre anlamlı düzeyde düşüktür.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil ve aile uyumu alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu saptanmış olup, yaşamının çoğunu kasabada geçiren bireylerin yapısal stil ve aile uyumu puanları, yaşamının çoğunu şehirde ve büyükşehirde geçiren bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların gelecek algısı, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 10.

Katılımcıların çalışma durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Çalışma durumu	n	X	s	M	SO	Z	p
Dışadönüklük	Çalışan	218	3,53	0,63	3,50	135,07	-0,396	0,692
	Çalışmayan	53	3,58	0,61	3,63	139,82		
Uyumluluk	Çalışan	218	3,84	0,60	3,89	137,84	-0,785	0,432
	Çalışmayan	53	3,76	0,64	3,67	128,43		
Öz disiplin	Çalışan	218	3,85	0,62	3,89	138,21	-0,943	0,345
	Çalışmayan	53	3,79	0,53	3,67	126,91		
Nörotiklik	Çalışan	218	2,98	0,68	2,88	129,26	-2,879	0,004*
	Çalışmayan	53	3,24	0,64	3,25	163,74		
Gelişime açıklık	Çalışan	218	3,78	0,62	3,80	147,11	-4,739	0,000*
	Çalışmayan	53	3,35	0,51	3,20	90,30		
Duygusal istismar	Çalışan	218	6,65	2,87	5,00	134,23	-0,846	0,398
	Çalışmayan	53	7,77	4,56	5,00	143,27		
Fiziksel istismar	Çalışan	218	5,96	2,49	5,00	134,59	-0,817	0,414
	Çalışmayan	53	6,68	3,99	5,00	141,80		
Fiziksel ihmal	Çalışan	218	7,20	2,82	6,00	130,91	-2,239	0,025*
	Çalışmayan	53	8,15	3,31	7,00	156,95		
Duygusal ihmal	Çalışan	218	11,90	2,72	12,00	136,06	-0,024	0,981
	Çalışmayan	53	12,17	3,54	12,00	135,77		
Cinsel İstismar	Çalışan	218	5,79	2,32	5,00	133,98	-1,328	0,184
	Çalışmayan	53	6,49	3,93	5,00	144,31		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Çalışan	218	43,51	8,34	41,00	133,37	-1,124	0,261
	Çalışmayan	53	46,53	13,99	43,00	146,82		
Yapısal Stil	Çalışan	218	12,00	2,86	12,00	130,83	-2,222	0,026*
	Çalışmayan	53	12,98	2,63	13,00	157,25		
Gelecek Algısı	Çalışan	218	11,57	2,36	12,00	128,87	-3,077	0,002*
	Çalışmayan	53	12,70	2,49	13,00	165,34		
Aile uyumu	Çalışan	218	18,25	3,77	19,00	134,93	-0,460	0,646
	Çalışmayan	53	19,08	3,08	18,00	140,42		
Kendilik	Çalışan	218	17,69	3,28	18,00	130,56	-2,336	0,019*

algısı	Çalışmayan	53	19,08	3,26	19,00	158,37		
Sosyal	Çalışan	218	17,95	3,46	18,00	133,50	-1,070	0,285
yeterlilik	Çalışmayan	53	18,74	3,49	19,00	146,26		
Sosyal	Çalışan	218	19,15	3,97	19,00	131,70	-1,840	0,066
kaynaklar	Çalışmayan	53	20,30	3,70	20,00	153,67		

* $p<0,05$

Tablo 10 araştırmaya dahil edilen bireylerin çalışma durumlarına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin çalışma durumlarına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışan ve çalışmayan katılımcıların dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin puanları benzerdir. Katılımcıların çalışma durumlarına göre nörotiklik ve gelişime açıklık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğu saptanmıştır ve çalışmayanların nörotiklik puanları çalışanlara göre yüksek bulunurken, gelişime açıklık puanları düşük bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmaya dahil edilen bireylerin çalışma durumlarına göre çocukluk çağı travması ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan bireylerin çocukluk çağı travması ölçeğinde yer alan fiziksel ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmış olup, çalışmayan bireylerin fiziksel ihmal puanları çalışanlara göre yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı ve kendilik algısı alt boyutlarının çalışma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çalışan bireylerin yapısal stil, gelecek algısı ve kendilik algısı puanları çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde

daha düşük bulunmuştur. Katılımcıların çalışma durumlarına göre sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 11.

Katılımcıların çalışma sürelerine göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=218)

	Çalışma süresi	n	$\bar{x}$	S	M	SO	$\bar{x}^2$	p	Fark
Dışadönüklük	1-4 yıl	105	3,47	0,61	3,63	103,47	2,120	0,346	
	5-14 yıl	60	3,57	0,63	3,50	112,25			
	15 yıl ve üzeri	53	3,61	0,66	3,75	118,33			
Uyumluluk	1-4 yıl	105	3,74	0,62	3,78	100,81	5,175	0,075	
	5-14 yıl	60	3,88	0,56	3,78	111,19			
	15 yıl ve üzeri	53	3,99	0,58	4,11	124,80			
Öz disiplin	1-4 yıl	105	3,76	0,62	3,78	100,63	4,336	0,114	
	5-14 yıl	60	3,88	0,59	3,94	114,59			
	15 yıl ve üzeri	53	3,97	0,64	4,00	121,30			
Nörotiklik	1-4 yıl	105	3,10	0,63	3,00	120,85	6,728	0,035*	1-2
	5-14 yıl	60	2,89	0,75	2,88	101,04			1-3
	15 yıl ve üzeri	53	2,85	0,68	2,75	96,59			
Gelişime açıklık	1-4 yıl	105	3,78	0,63	3,70	110,14	0,752	0,687	
	5-14 yıl	60	3,72	0,56	3,80	104,14			
	15 yıl ve üzeri	53	3,84	0,69	3,80	114,29			
Duygusal istismar	1-4 yıl	105	6,70	2,84	5,00	111,21	0,238	0,888	
	5-14 yıl	60	6,47	2,65	5,00	109,00			
	15 yıl ve üzeri	53	6,74	3,19	5,00	106,67			
Fiziksel istismar	1-4 yıl	105	5,97	2,51	5,00	111,93	0,602	0,740	
	5-14 yıl	60	6,03	2,62	5,00	107,92			
	15 yıl ve üzeri	53	5,87	2,35	5,00	106,47			
Fiziksel ihmal	1-4 yıl	105	7,04	2,75	6,00	105,09	1,067	0,587	
	5-14 yıl	60	7,25	2,78	6,00	113,62			
	15 yıl ve üzeri	53	7,45	3,02	6,00	113,58			
Duygusal ihmal	1-4 yıl	105	11,84	2,83	11,00	106,30	0,801	0,670	
	5-14 yıl	60	11,78	2,31	12,00	109,60			
	15 yıl ve üzeri	53	12,17	2,94	12,00	115,72			
Cinsel İstismar	1-4 yıl	105	5,83	2,33	5,00	111,47	0,834	0,659	
	5-14 yıl	60	5,90	2,60	5,00	109,65			
	15 yıl ve üzeri	53	5,60	1,95	5,00	105,42			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	1-4 yıl	105	43,14	7,82	41,00	107,38	0,957	0,620	
	5-14 yıl	60	43,62	9,22	41,00	106,73			

	15 yıl ve üzeri	53	44,11	8,41	43,00	116,83		
Yapısal Stil	1-4 yıl	105	11,95	2,83	12,00	107,23	1,932	0,381
	5-14 yıl	60	12,43	3,02	12,00	118,73		
	15 yıl ve üzeri	53	11,62	2,73	12,00	103,54		
Gelecek Algısı	1-4 yıl	105	11,66	2,42	12,00	114,03	1,078	0,583
	5-14 yıl	60	11,45	2,43	11,00	104,88		
	15 yıl ve üzeri	53	11,53	2,19	12,00	105,76		
Aile uyumu	1-4 yıl	105	17,99	3,63	18,00	104,76	5,962	0,051
	5-14 yıl	60	19,13	3,43	20,00	126,06		
	15 yıl ve üzeri	53	17,75	4,26	18,00	100,15		
Kendilik algısı	1-4 yıl	105	17,50	3,31	18,00	106,98	1,320	0,517
	5-14 yıl	60	18,03	3,59	18,00	117,33		
	15 yıl ve üzeri	53	17,68	2,83	18,00	105,62		
Sosyal yeterlilik	1-4 yıl	105	17,85	3,28	18,00	108,90	1,412	0,494
	5-14 yıl	60	17,83	3,69	18,00	103,53		
	15 yıl ve üzeri	53	18,28	3,58	18,00	117,45		
Sosyal kaynaklar	1-4 yıl	105	19,27	3,82	19,00	112,81	0,942	0,625
	5-14 yıl	60	18,87	4,24	19,00	103,02		
	15 yıl ve üzeri	53	19,23	4,02	19,00	110,28		

* $p < 0,05$

Tablo 11.'de çalışan katılımcıların çalışma sürelerine göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin çalışma sürelerine göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Çalışma sürelerine göre katılımcıların nörotiklik alt boyutu puanları arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). 1-4 yıl arası süreyle çalışan katılımcılar nörotiklik alt boyutundan, 5-14 yıl ve 15 yıl ve üzeri süredir çalışan katılımcılara göre daha yüksek puan almıştır.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin çalışma sürelerine göre çocukluk çağı travması ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve ölçekte bulunan duygusal

istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Katılımcıların çalışma sürelerine göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde yer alan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 12.

Katılımcıların aylık kazançlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=218)

	Aylık kazanç	n	X	S	M	SO	X ²	p	Fark
Dışadönüklük	2000 TL ve altı	100	3,50	0,65	3,63	107,34	5,462	0,065	
	2001-4000 TL arası	65	3,44	0,61	3,50	99,35			
	4001 TL ve üzeri	53	3,71	0,59	3,75	126,03			
Uyumluluk	2000 TL ve altı	100	3,74	0,65	3,78	99,79	4,451	0,108	
	2001-4000 TL arası	65	3,91	0,52	4,00	116,55			
	4001 TL ve üzeri	53	3,95	0,57	3,89	119,19			
Öz disiplin	2000 TL ve altı	100	3,76	0,63	3,78	100,87	3,659	0,160	
	2001-4000 TL arası	65	3,88	0,64	4,00	114,54			
	4001 TL ve üzeri	53	3,96	0,58	3,89	119,60			
Nörotiklik	2000 TL ve altı	100	3,11	0,64	3,06	121,22	8,529	0,014*	1-2
	2001-4000 TL arası	65	2,96	0,71	2,88	107,18			1-3
	4001 TL ve üzeri	53	2,76	0,68	2,75	90,23			
Gelişime açıklık	2000 TL ve altı	100	3,73	0,64	3,70	105,63	3,674	0,159	
	2001-4000 TL arası	65	3,72	0,57	3,70	103,75			
	4001 TL ve üzeri	53	3,93	0,65	3,80	123,86			
Duygusal istismar	2000 TL ve altı	100	6,84	2,84	5,00	117,01	3,317	0,190	
	2001-4000 TL arası	65	6,35	2,67	5,00	102,78			
	4001 TL ve üzeri	53	6,64	3,17	5,00	103,58			
Fiziksel istismar	2000 TL ve altı	100	6,26	2,85	5,00	116,06	5,671	0,059	
	2001-4000 TL arası	65	5,48	1,60	5,00	98,75			
	4001 TL ve üzeri	53	6,00	2,61	5,00	110,32			
Fiziksel ihmal	2000 TL ve altı	100	7,35	2,90	7,00	112,40	1,707	0,426	
	2001-4000 TL arası	65	7,23	2,86	6,00	112,77			
	4001 TL ve üzeri	53	6,87	2,62	6,00	100,02			
Duygusal ihmal	2000 TL ve altı	100	12,12	2,71	12,00	115,51	7,814	0,020*	1-2
	2001-4000 TL arası	65	12,26	2,71	12,00	117,22			1-3
	4001 TL ve üzeri	53	11,06	2,63	10,00	88,69			
Cinsel İstismar	2000 TL ve altı	100	6,00	2,69	5,00	112,73	1,281	0,527	
	2001-4000 TL arası	65	5,46	1,36	5,00	107,42			
	4001 TL ve üzeri	53	5,81	2,47	5,00	105,97			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	2000 TL ve altı	100	44,23	8,94	41,00	116,77	2,472	0,290	
	2001-4000 TL arası	65	42,74	7,45	41,00	103,30			

Yapısal Stil	4001 TL ve üzeri	53	43,09	8,22	41,00	103,39		
	2000 TL ve altı	100	12,23	3,11	12,00	114,35	2,405	0,301
	2001-4000 TL arası	65	12,00	2,82	12,00	111,30		
Gelecek Algısı	4001 TL ve üzeri	53	11,58	2,39	12,00	98,15		
	2000 TL ve altı	100	11,44	2,61	11,50	104,51	2,557	0,278
	2001-4000 TL arası	65	11,80	2,19	12,00	119,78		
Aile uyumu	4001 TL ve üzeri	53	11,53	2,07	11,00	106,30		
	2000 TL ve altı	100	18,33	3,71	19,00	112,08	0,366	0,833
	2001-4000 TL arası	65	18,28	4,03	19,00	108,54		
Kendilik algısı	4001 TL ve üzeri	53	18,06	3,59	19,00	105,82		
	2000 TL ve altı	100	17,74	3,30	18,00	109,00	1,355	0,508
	2001-4000 TL arası	65	17,71	3,81	18,00	115,94		
Sosyal yeterlilik	4001 TL ve üzeri	53	17,58	2,47	18,00	102,55		
	2000 TL ve altı	100	17,79	3,52	18,00	106,25	0,807	0,668
	2001-4000 TL arası	65	17,88	3,89	18,00	109,38		
Sosyal kaynaklar	4001 TL ve üzeri	53	18,34	2,74	18,00	115,79		
	2000 TL ve altı	100	19,30	4,06	19,00	110,92	0,098	0,952
	2001-4000 TL arası	65	19,02	4,13	19,00	108,64		
	4001 TL ve üzeri	53	19,02	3,67	19,00	107,89		

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılan çalışan bireylerin aylık kazançlarına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 12. verilmiştir.

Çalışan bireylerin aylık kazançlarına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Çalışan katılımcıların aylık kazançlarına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan nörotiklik alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Aylık geliri 2000 TL ve altında olan katılımcılar nörotiklik alt boyutundan diğer katılımcılara göre daha yüksek puan almıştır.

Çalışan bireylerin aylık kazançlarına göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve

cinsel istismar alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmamaktadır ($p>0,05$). Çalışan bireylerin aylık kazançlarına göre çocukluk çağı travması ölçeği duygusal ihmal alt boyutu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu ve aylık kazancı 4001 TL ve üzeri olan bireylerin duygusal ihmal puanlarının diğer bireylere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmaya dahil edilen çalışan bireylerin, aylık kazançlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 13.

Katılımcıların anne-baba medeni durumuna göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Medeni durum	n	$\bar{X}$	s	M	SO	X^2	p	Fark
Dışadönüklük	Evli	201	3,52	0,63	3,50	133,28	2,275	0,321	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	3,76	0,47	3,75	166,42			
	Vefat etmiş	57	3,57	0,62	3,63	138,66			
Uyumluluk	Evli	201	3,81	0,62	3,78	135,02	1,273	0,529	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	3,69	0,55	3,78	117,81			
	Vefat etmiş	57	3,90	0,58	3,78	143,61			
Öz disiplin	Evli	201	3,83	0,59	3,89	136,21	0,476	0,788	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	3,91	0,71	4,00	148,85			
	Vefat etmiş	57	3,82	0,62	3,78	132,34			
Nörotiklik	Evli	201	3,03	0,67	3,00	136,47	0,781	0,677	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	3,16	0,97	3,25	151,65			
	Vefat etmiş	57	3,00	0,67	2,88	130,79			
Gelişime açıklık	Evli	201	3,69	0,63	3,60	136,42	6,360	0,042	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	4,05	0,56	4,00	184,12			
	Vefat etmiş	57	3,61	0,62	3,50	123,55			
Duygusal istismar	Evli	201	6,80	3,33	5,00	133,02	6,833	0,033*	1-2
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	7,92	3,57	7,00	185,19			2-3
	Vefat etmiş	57	6,88	3,09	5,00	135,30			
Fiziksel istismar	Evli	201	6,09	2,84	5,00	134,78	1,859	0,395	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	6,38	2,10	5,00	157,23			
	Vefat etmiş	57	6,09	3,10	5,00	135,46			
Fiziksel ihmal	Evli	201	7,35	2,99	6,00	133,88	1,037	0,595	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	7,15	1,41	7,00	154,58			
	Vefat etmiş	57	7,54	3,04	6,00	139,24			
Duygusal ihmal	Evli	201	11,82	2,88	12,00	131,25	5,083	0,079	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	13,54	3,18	13,00	178,23			
	Vefat etmiş	57	12,09	2,81	12,00	143,12			
Cinsel İstismar	Evli	201	5,89	2,62	5,00	136,22	0,612	0,736	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	6,08	3,88	5,00	125,54			
	Vefat etmiş	57	6,04	2,76	5,00	137,61			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Evli	201	44,05	10,12	41,00	133,44	1,033	0,597	
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	44,62	8,64	42,00	152,04			

Yapısal Stil	Vefat etmiş	57	44,14	8,73	41,00	141,37		
	Evli	201	12,25	2,91	12,00	136,43	4,660	0,097
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	13,54	1,81	13,00	176,62		
Gelecek Algısı	Vefat etmiş	57	11,68	2,71	12,00	125,22		
	Evli	201	11,85	2,43	12,00	136,12	3,596	0,166
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	12,77	2,05	13,00	172,38		
Aile uyumu	Vefat etmiş	57	11,37	2,43	12,00	127,28		
	Evli	201	18,49	3,50	19,00	137,36	0,238	0,888
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	18,69	4,35	18,00	131,85		
Kendilik algısı	Vefat etmiş	57	18,07	4,04	19,00	132,14		
	Evli	201	17,91	3,29	18,00	133,53	1,107	0,575
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	19,08	3,57	18,00	154,12		
Sosyal yeterlilik	Vefat etmiş	57	17,89	3,37	18,00	140,58		
	Evli	201	18,03	3,38	18,00	133,28	1,805	0,406
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	19,54	3,97	19,00	161,85		
Sosyal kaynaklar	Vefat etmiş	57	18,02	3,68	18,00	139,68		
	Evli	201	19,26	3,89	19,00	133,77	1,231	0,540
	Boşanmış/Ayrı yaşayan	13	21,23	4,92	19,00	157,42		
	Vefat etmiş	57	19,33	3,84	19,00	138,99		

* $p < 0,05$

Araştırma kapsamına alınan bireylerin anne-babasının medeni durumuna göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H testi bulguları Tablo 13.'te verilmiştir.

Araştırmaya alınan bireylerin anne-baba medeni durumlarına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin anne-baba medeni durumuna göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Katılımcıların anne-baba medeni durumlarına göre çocukluk çağı travması ölçeğinde yer alan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanların

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Anne-babası boşanmış yada ayrı yaşayan katılımcıların duygusal istismar puanları diğer katılımcılara göre daha yüksektir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin anne-baba medeni durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, soysal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 14.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Anne Eğt. Dur.	n	$\bar{x}$	S	M	SO	χ^2	p	Fark
Dışadönüklük	Bir okul bitirmemiş	55	3,48	0,53	3,50	128,44	1,210	0,546	
	İlköğretim	174	3,54	0,65	3,56	135,96			
	Lise ve üzeri	42	3,64	0,65	3,69	146,07			
Uyumluluk	Bir okul bitirmemiş	55	3,94	0,65	3,89	152,24	3,007	0,222	
	İlköğretim	174	3,79	0,60	3,78	131,38			
	Lise ve üzeri	42	3,80	0,59	3,83	133,89			
Öz disiplin	Bir okul bitirmemiş	55	3,95	0,49	4,00	151,76	3,203	0,202	
	İlköğretim	174	3,80	0,61	3,78	130,33			
	Lise ve üzeri	42	3,85	0,69	3,89	138,86			
Nörotiklik	Bir okul bitirmemiş	55	2,91	0,65	3,00	123,27	9,308	0,010*	1-2
	İlköğretim	174	3,12	0,66	3,00	146,39			2-3
	Lise ve üzeri	42	2,81	0,74	2,75	109,62			
Gelişime açıklık	Bir okul bitirmemiş	55	3,55	0,56	3,50	116,68	6,567	0,037*	1-3
	İlköğretim	174	3,69	0,64	3,65	136,90			
	Lise ve üzeri	42	3,88	0,60	3,85	157,58			
Duygusal istismar	Bir okul bitirmemiş	55	7,67	3,81	5,00	151,22	3,855	0,146	
	İlköğretim	174	6,64	2,95	5,00	133,89			
	Lise ve üzeri	42	6,74	3,77	5,00	124,81			
Fiziksel istismar	Bir okul bitirmemiş	55	6,44	3,34	5,00	138,57	2,571	0,277	
	İlköğretim	174	5,89	2,50	5,00	132,34			
	Lise ve üzeri	42	6,57	3,45	5,00	147,80			
Fiziksel ihmal	Bir okul bitirmemiş	55	8,13	3,44	7,00	152,23	7,715	0,021*	1-3
	İlköğretim	174	7,33	2,78	7,00	137,30			2-3
	Lise ve üzeri	42	6,62	2,72	5,00	109,38			
Duygusal ihmal	Bir okul bitirmemiş	55	12,25	3,12	12,00	146,45	10,695	0,005*	1-3
	İlköğretim	174	12,16	2,91	12,00	141,31			2-3
	Lise ve üzeri	42	10,71	2,17	10,00	100,31			
Cinsel İstismar	Bir okul bitirmemiş	55	6,33	3,18	5,00	141,42	1,138	0,566	
	İlköğretim	174	5,79	2,34	5,00	135,63			
	Lise ve üzeri	42	5,98	3,41	5,00	130,44			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Bir okul bitirmemiş	55	46,29	10,90	43,00	154,96	6,520	0,038*	1-2
	İlköğretim	174	43,63	8,68	41,00	135,26			1-3

Yapısal Stil	Lise ve üzeri	42	43,19	11,95	40,00	114,21		
	Bir okul bitirmemiş	55	12,78	2,85	13,00	154,86	5,008	0,082
	İlköğretim	174	11,97	2,84	12,00	128,68		
Gelecek Algısı	Lise ve üzeri	42	12,36	2,77	13,00	141,61		
	Bir okul bitirmemiş	55	12,02	2,55	12,00	142,22	0,932	0,628
	İlköğretim	174	11,67	2,36	12,00	132,61		
Aile uyumu	Lise ve üzeri	42	12,00	2,51	12,00	141,89		
	Bir okul bitirmemiş	55	17,84	3,69	18,00	120,92	2,909	0,234
	İlköğretim	174	18,57	3,68	19,00	141,32		
Kendilik algısı	Lise ve üzeri	42	18,48	3,47	19,00	133,70		
	Bir okul bitirmemiş	55	18,62	3,18	19,00	152,84	4,301	0,116
	İlköğretim	174	17,84	3,34	18,00	134,39		
Sosyal yeterlilik	Lise ve üzeri	42	17,60	3,33	18,00	120,62		
	Bir okul bitirmemiş	55	18,11	3,53	18,00	138,90	0,293	0,864
	İlköğretim	174	18,13	3,57	18,00	136,42		
Sosyal kaynaklar	Lise ve üzeri	42	17,98	3,05	18,00	130,48		
	Bir okul bitirmemiş	55	19,33	4,15	19,00	135,10	3,536	0,171
	İlköğretim	174	19,20	3,97	19,00	131,34		
	Lise ve üzeri	42	20,14	3,53	19,50	156,50		

* $p < 0,05$

Katılımcıların anne eğitim durumuna göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H testi bulguları Tablo 14.'te verilmiştir.

Araştırmaya alınan bireylerin anne eğitim durumuna göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk v öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre beş faktör kişilik envanterinden yer alan nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). Annesi ilköğretim düzeyinde eğitim almış bireylerin nörotiklik puanları annesi bir okul bitirmemiş olan ve lise ve üzeri düzeyde eğitim almış olan bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Annesi lise ve üzeri düzeyde eğitim alan bireylerin gelişime açıklık puanları annesi bir okul bitirmemiş olan bireylere göre daha yüksektir.

Araştırmaya katılan bireylerin anne eğitim durumuna göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar bulunduğu görülmüştür ($p<0,05$). Annesi lise üzeri eğitim alan bireylerin çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarından aldıkları puanlar diğer bireylere göre daha düşük bulunmuştur. Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre fiziksel, duygusal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 15.

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Baba Eğt. Dur.	n	$\bar{x}$	S	M	SO	X^2	p	Fark
Dışadönüklük	Bir okul bitirmemiş	21	3,54	0,50	3,50	135,55	0,065	0,968	
	İlköğretim	157	3,54	0,63	3,63	137,01			
	Lise ve üzeri	93	3,54	0,64	3,50	134,40			
Uyumluluk	Bir okul bitirmemiş	21	3,75	0,75	3,67	130,26	1,499	0,473	
	İlköğretim	157	3,87	0,59	3,89	140,95			
	Lise ve üzeri	93	3,76	0,60	3,78	128,94			
Öz disiplin	Bir okul bitirmemiş	21	3,96	0,47	4,11	152,17	1,800	0,407	
	İlköğretim	157	3,85	0,62	3,89	138,11			
	Lise ve üzeri	93	3,78	0,60	3,89	128,79			
Nörotiklik	Bir okul bitirmemiş	21	3,04	0,59	3,00	138,50	0,994	0,608	
	İlköğretim	157	3,05	0,68	3,00	139,54			
	Lise ve üzeri	93	3,01	0,70	2,88	129,46			
Gelişime açıklık	Bir okul bitirmemiş	21	3,54	0,46	3,50	117,02	1,614	0,446	
	İlköğretim	157	3,69	0,65	3,60	135,59			
	Lise ve üzeri	93	3,73	0,62	3,70	140,97			
Duygusal istismar	Bir okul bitirmemiş	21	8,14	4,19	6,00	158,10	3,286	0,193	
	İlköğretim	157	6,94	3,26	5,00	137,55			
	Lise ve üzeri	93	6,46	3,06	5,00	128,40			
Fiziksel istismar	Bir okul bitirmemiş	21	7,33	4,74	5,00	146,60	1,027	0,598	
	İlköğretim	157	6,06	2,68	5,00	136,54			
	Lise ve üzeri	93	5,90	2,53	5,00	132,70			
Fiziksel ihmal	Bir okul bitirmemiş	21	9,14	4,13	8,00	167,33	6,570	0,037*	1-2
	İlköğretim	157	7,46	2,93	7,00	139,44			1-3
	Lise ve üzeri	93	6,86	2,47	6,00	123,11			
Duygusal ihmal	Bir okul bitirmemiş	21	11,62	3,49	11,00	127,93	2,817	0,244	
	İlköğretim	157	12,20	2,90	12,00	142,74			
	Lise ve üzeri	93	11,62	2,73	11,00	126,45			
Cinsel İstismar	Bir okul bitirmemiş	21	7,05	4,39	5,00	142,38	0,949	0,622	
	İlköğretim	157	5,87	2,34	5,00	137,36			
	Lise ve üzeri	93	5,78	2,79	5,00	132,26			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	Bir okul bitirmemiş	21	48,38	14,25	43,00	157,00	4,952	0,084	
	İlköğretim	157	44,37	9,35	42,00	141,15			

	Lise ve üzeri	93	42,68	8,95	41,00	122,56		
Yapısal Stil	Bir okul bitirmemiş	21	12,81	2,84	13,00	159,93	2,334	0,311
	İlköğretim	157	12,09	3,02	12,00	132,42		
	Lise ve üzeri	93	12,24	2,53	12,00	136,64		
Gelecek Algısı	Bir okul bitirmemiş	21	12,10	2,95	12,00	148,10	0,649	0,723
	İlköğretim	157	11,75	2,47	12,00	136,13		
	Lise ve üzeri	93	11,78	2,22	12,00	133,04		
Aile uyumu	Bir okul bitirmemiş	21	18,10	4,50	18,00	124,71	1,698	0,428
	İlköğretim	157	18,15	3,85	19,00	132,76		
	Lise ve üzeri	93	18,92	3,03	19,00	144,02		
Kendilik algısı	Bir okul bitirmemiş	21	18,90	3,82	19,00	158,95	1,992	0,369
	İlköğretim	157	17,82	3,41	18,00	134,39		
	Lise ve üzeri	93	18,00	3,01	18,00	133,54		
Sosyal yeterlilik	Bir okul bitirmemiş	21	18,00	4,21	18,00	138,14	0,358	0,836
	İlköğretim	157	18,10	3,54	18,00	138,03		
	Lise ve üzeri	93	18,14	3,21	18,00	132,09		
Sosyal kaynaklar	Bir okul bitirmemiş	21	19,95	4,61	20,00	155,19	7,671	0,022* 1-2
	İlköğretim	157	18,87	4,04	19,00	124,87		2-3
	Lise ve üzeri	93	20,10	3,49	20,00	150,45		

* $p < 0,05$

Araştırma kapsamına alınan bireylerin beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının baba eğitim durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 15.'te gösterilmiştir.

Katılımcıların baba eğitim durumuna göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Katılımcılar baba eğitim durumlarına göre dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından benzer puanlar almıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin baba eğitim durumuna göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre fiziksel ihmal alt boyutu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu babası bir okul bitirmemiş olan katılımcıların fiziksel ihmal puanlarının diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin baba eğitim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve soysal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan sosyal kaynaklar alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ve babası ilköğretim mezunu olan bireylerin sosyal kaynaklar alt boyutundan diğer bireylere göre daha düşük puan aldıkları görülmüştür.

Tablo 16.

Katılımcıların çocukluğunda ailesinde kişi sayısına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Kişi sayısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
	4 kişi ve altı	84	3,49	0,68	3,38	127,58	1,982	0,371	
Dışadönüklük	5-6 kişi	129	3,54	0,60	3,63	136,88			
	7 kişi ve üzeri	58	3,62	0,61	3,50	146,23			
	4 kişi ve altı	84	3,73	0,56	3,72	121,75	4,738	0,094	
Uyumluluk	5-6 kişi	129	3,89	0,62	4,00	145,61			
	7 kişi ve üzeri	58	3,81	0,65	3,78	135,27			
	4 kişi ve altı	84	3,76	0,62	3,78	124,56	2,766	0,251	
Öz disiplin	5-6 kişi	129	3,85	0,58	3,89	139,59			
	7 kişi ve üzeri	58	3,90	0,63	3,89	144,59			
	4 kişi ve altı	84	3,14	0,72	3,00	146,80	3,915	0,141	
Nörotiklik	5-6 kişi	129	3,03	0,66	3,00	135,98			
	7 kişi ve üzeri	58	2,89	0,66	2,88	120,39			
	4 kişi ve altı	84	3,72	0,58	3,60	139,37	0,605	0,739	
Gelişime açıklık	5-6 kişi	129	3,66	0,65	3,50	132,12			
	7 kişi ve üzeri	58	3,73	0,64	3,80	139,74			
	4 kişi ve altı	84	6,80	3,40	5,00	131,65	3,040	0,219	
Duygusal istismar	5-6 kişi	129	6,64	2,97	5,00	132,47			
	7 kişi ve üzeri	58	7,48	3,74	5,50	150,15			
	4 kişi ve altı	84	6,19	3,12	5,00	134,84	0,094	0,954	
Fiziksel istismar	5-6 kişi	129	6,03	2,60	5,00	137,12			
	7 kişi ve üzeri	58	6,14	3,04	5,00	135,19			
	4 kişi ve altı	84	6,98	3,03	5,50	118,93	6,187	0,045*	1-2
Fiziksel ihmal	5-6 kişi	129	7,46	2,66	7,00	142,91			1-3
	7 kişi ve üzeri	58	7,81	3,35	7,00	145,34			
	4 kişi ve altı	84	11,56	2,61	11,00	125,20	2,576	0,276	
Duygusal ihmal	5-6 kişi	129	12,24	3,07	12,00	142,62			
	7 kişi ve üzeri	58	11,90	2,85	12,00	136,91			
	4 kişi ve altı	84	6,04	3,01	5,00	136,40	1,177	0,555	
Cinsel İstismar	5-6 kişi	129	5,68	2,06	5,00	133,13			
	7 kişi ve üzeri	58	6,33	3,44	5,00	141,81			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	4 kişi ve altı	84	44,14	11,41	41,00	129,06	2,087	0,352	
	5-6 kişi	129	43,58	8,36	41,00	135,05			

	7 kişi ve üzeri	58	45,19	10,08	42,00	148,16		
	4 kişi ve altı	84	12,54	2,53	12,50	144,17	1,612	0,447
Yapısal Stil	5-6 kişi	129	12,26	2,64	12,00	134,29		
	7 kişi ve üzeri	58	11,57	3,55	12,00	127,97		
	4 kişi ve altı	84	11,87	2,07	12,00	139,02	0,367	0,832
Gelecek Algısı	5-6 kişi	129	11,91	2,34	12,00	136,26		
	7 kişi ve üzeri	58	11,40	3,01	12,00	131,04		
	4 kişi ve altı	84	18,90	3,15	19,00	142,71	5,760	0,056
Aile uyumu	5-6 kişi	129	18,66	3,59	19,00	141,41		
	7 kişi ve üzeri	58	17,14	4,19	18,00	114,26		
	4 kişi ve altı	84	18,30	3,26	18,00	139,82	2,042	0,360
Kendilik algısı	5-6 kişi	129	18,09	2,98	18,00	139,33		
	7 kişi ve üzeri	58	17,21	3,97	17,00	123,08		
	4 kişi ve altı	84	18,40	3,12	18,00	136,51	0,804	0,669
Sosyal yeterlilik	5-6 kişi	129	18,25	3,35	18,00	139,18		
	7 kişi ve üzeri	58	17,34	4,12	18,00	128,18		
	4 kişi ve altı	84	20,14	3,83	19,00	150,05	5,662	0,059
Sosyal kaynaklar	5-6 kişi	129	19,29	3,70	19,00	134,68		
	7 kişi ve üzeri	58	18,45	4,44	19,00	118,59		

* $p < 0,05$

Tablo 16'da katılımcıların çocukluk döneminde ailelerinde bulunan kişi sayısına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının baba eğitim durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya alınan bireylerin çocukluk döneminde ailelerinde bulunan kişi sayısına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Çocukluk döneminde ailelerinde bulunan kişi sayısına göre katılımcıların beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Katılımcıların bireylerin çocukluk döneminde ailelerinde bulunan kişi sayısına göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan duygusal

istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır ($p>0,05$). Araştırmaya dahil edilen bireylerin çocukluk döneminde ailelerinde bulunan kişi sayısına göre fiziksel ihmal alt boyutu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çocukluk döneminde ailesinde 4 ve altı sayıda kişi olan katılımcıların fiziksel ihmal puanları diğerlerine göre daha düşüktür.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin çocukluk döneminde ailelerinde bulunan kişi sayısına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve soysal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 17.

Katılımcıların kardeş sayısına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Kardeş sayısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	$\bar{X}^2$	p	Fark
Dışadönüklük	Tek çocuk	7	3,89	0,67	4,13	177,00	4,470	0,215	
	Bir kardeş	59	3,50	0,66	3,50	129,19			
	İki kardeş	96	3,47	0,64	3,50	128,15			
	Üç ve üzeri	109	3,61	0,58	3,50	143,97			
Uyumluluk	Tek çocuk	7	4,27	0,39	4,44	197,29	10,130	0,017*	1-2
	Bir kardeş	59	3,69	0,58	3,67	117,07			1-3
	İki kardeş	96	3,78	0,62	3,78	131,12			1-4
	Üç ve üzeri	109	3,91	0,61	3,89	146,61			
Öz disiplin	Tek çocuk	7	3,87	1,02	4,22	152,14	5,313	0,150	
	Bir kardeş	59	3,83	0,53	3,78	132,86			
	İki kardeş	96	3,74	0,60	3,78	123,44			
	Üç ve üzeri	109	3,92	0,61	4,00	147,72			
Nörotiklik	Tek çocuk	7	2,79	0,88	2,75	114,93	4,961	0,175	
	Bir kardeş	59	3,19	0,69	3,13	152,40			
	İki kardeş	96	3,06	0,65	3,00	138,69			
	Üç ve üzeri	109	2,94	0,69	2,88	126,11			
Gelişime açıklık	Tek çocuk	7	3,81	0,60	3,60	150,50	0,458	0,928	
	Bir kardeş	59	3,69	0,63	3,60	135,86			
	İki kardeş	96	3,67	0,64	3,55	132,87			
	Üç ve üzeri	109	3,71	0,63	3,60	137,90			
Duygusal istismar	Tek çocuk	7	5,86	1,86	5,00	115,43	0,743	0,863	
	Bir kardeş	59	6,80	2,92	5,00	134,01			
	İki kardeş	96	6,83	3,19	5,00	137,98			
	Üç ve üzeri	109	7,00	3,64	5,00	136,65			
Fiziksel istismar	Tek çocuk	7	5,57	1,51	5,00	124,93	1,561	0,668	
	Bir kardeş	59	6,29	2,98	5,00	141,94			
	İki kardeş	96	6,14	2,61	5,00	137,90			
	Üç ve üzeri	109	6,01	3,07	5,00	131,83			
Fiziksel ihmal	Tek çocuk	7	5,29	0,49	5,00	70,79	10,460	0,015*	1-3
	Bir kardeş	59	6,88	2,79	5,00	118,14			1-4
	İki kardeş	96	7,45	2,82	7,00	141,47			
	Üç ve üzeri	109	7,73	3,14	7,00	145,04			
Duygusal ihmal	Tek çocuk	7	10,43	1,81	9,00	92,86	2,444	0,486	
	Bir kardeş	59	11,90	2,86	11,00	133,16			
	İki kardeş	96	12,09	3,04	12,00	139,17			
	Üç ve üzeri	109	11,96	2,83	12,00	137,52			

	Tek çocuk	7	5,00	0,00	5,00	113,50	2,094	0,553
Cinsel	Bir kardeş	59	6,00	2,44	5,00	138,95		
İstismar	İki kardeş	96	5,72	2,09	5,00	133,19		
	Üç ve üzeri	109	6,14	3,35	5,00	138,32		
	Tek çocuk	7	42,00	3,56	42,00	138,86	1,248	0,741
Çocukluk Çağı	Bir kardeş	59	43,76	9,55	41,00	128,58		
Travması Ölçeği	İki kardeş	96	43,89	9,21	41,00	133,66		
	Üç ve üzeri	109	44,61	10,61	42,00	141,89		
	Tek çocuk	7	12,43	2,88	13,00	143,21	1,227	0,747
Yapısal	Bir kardeş	59	12,58	2,41	12,00	145,39		
Stil	İki kardeş	96	12,25	2,97	12,00	133,58		
	Üç ve üzeri	109	11,93	2,95	12,00	132,58		
	Tek çocuk	7	11,14	1,86	12,00	115,71	1,117	0,773
Gelecek	Bir kardeş	59	11,95	2,00	12,00	143,43		
Algısı	İki kardeş	96	11,83	2,63	12,00	135,39		
	Üç ve üzeri	109	11,71	2,49	12,00	133,82		
	Tek çocuk	7	17,86	1,21	18,00	107,43	2,171	0,538
Aile	Bir kardeş	59	18,66	3,05	19,00	141,81		
uyumu	İki kardeş	96	18,61	3,90	19,00	140,76		
	Üç ve üzeri	109	18,13	3,83	19,00	130,50		
	Tek çocuk	7	17,71	1,38	18,00	128,50	0,250	0,969
Kendilik	Bir kardeş	59	18,12	2,84	18,00	139,71		
algısı	İki kardeş	96	17,95	3,45	18,00	134,23		
	Üç ve üzeri	109	17,91	3,54	18,00	136,03		
	Tek çocuk	7	17,57	1,72	18,00	115,21	0,798	0,850
Sosyal	Bir kardeş	59	18,32	2,84	18,00	137,13		
yeterlilik	İki kardeş	96	18,00	3,65	18,00	133,31		
	Üç ve üzeri	109	18,11	3,73	18,00	139,09		
	Tek çocuk	7	20,00	2,58	19,00	148,43	2,790	0,425
Sosyal	Bir kardeş	59	19,88	3,44	20,00	149,58		
kaynaklar	İki kardeş	96	19,27	4,16	19,00	134,18		
	Üç ve üzeri	109	19,15	4,08	19,00	129,45		

* $p < 0,05$

Tablo 17.'de araştırma kapsamına alınan bireylerin kardeş sayısına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya alınan bireylerin kardeş sayısına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Kardeş sayısına göre katılımcıların beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur. Katılımcıların kardeş sayısına göre uyumluluk alt boyutundan aldıkları puanlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Tek çocuk olan katılımcıların uyumluluk alt boyutundan aldıkları puanlar diğer katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların bireylerin kardeş sayısına göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Araştırmaya dahil edilen bireylerin kardeş sayısına göre fiziksel ihmal alt boyutu puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve tek çocuk olan katılımcıların fiziksel ihmal puanlarının iki kardeş ve üç ve üzeri kardeşi olan bireylere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin kardeş sayısına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve soysal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve soysal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar kardeş sayılarına göre benzerdir.

Tablo 18.

Katılımcıların doğum sırasına göre Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması(n=271)

	Doğum sırası	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
Dışadönüklük	İlk çocuk	109	3,58	0,65	3,63	139,80	1,545	0,462	
	İkinci çocuk	70	3,59	0,61	3,56	140,88			
	Üç ve üzeri	92	3,47	0,60	3,50	127,78			
Uyumluluk	İlk çocuk	109	3,81	0,61	3,78	135,36	0,089	0,957	
	İkinci çocuk	70	3,84	0,61	3,89	138,38			
	Üç ve üzeri	92	3,82	0,61	3,78	134,95			
Öz disiplin	İlk çocuk	109	3,85	0,59	3,89	138,32	0,162	0,922	
	İkinci çocuk	70	3,85	0,55	3,78	134,74			
	Üç ve üzeri	92	3,80	0,66	3,89	134,21			
Nörotiklik	İlk çocuk	109	3,00	0,69	2,88	131,84	1,031	0,597	
	İkinci çocuk	70	3,08	0,66	3,13	143,86			
	Üç ve üzeri	92	3,03	0,69	2,94	134,95			
Gelişime açıklık	İlk çocuk	109	3,78	0,63	3,60	145,59	5,047	0,080	
	İkinci çocuk	70	3,72	0,59	3,70	140,26			
	Üç ve üzeri	92	3,57	0,64	3,50	121,40			
Duygusal istismar	İlk çocuk	109	6,83	3,49	5,00	131,45	2,594	0,273	
	İkinci çocuk	70	6,51	2,84	5,00	130,58			
	Üç ve üzeri	92	7,17	3,37	5,00	145,51			
Fiziksel istismar	İlk çocuk	109	6,17	2,87	5,00	137,61	0,158	0,924	
	İkinci çocuk	70	6,09	2,89	5,00	134,29			
	Üç ve üzeri	92	6,04	2,83	5,00	135,39			
Fiziksel ihmal	İlk çocuk	109	6,99	3,00	6,00	121,02	8,301	0,016*	1-2
	İkinci çocuk	70	7,30	2,58	7,00	138,55			1-3
	Üç ve üzeri	92	7,91	3,06	7,00	151,81			
Duygusal ihmal	İlk çocuk	109	12,17	2,93	12,00	141,37	0,872	0,647	
	İkinci çocuk	70	11,89	2,96	11,00	132,26			
	Üç ve üzeri	92	11,76	2,82	12,00	132,49			
Cinsel İstismar	İlk çocuk	109	6,04	3,07	5,00	136,11	0,488	0,783	
	İkinci çocuk	70	5,71	2,16	5,00	132,73			
	Üç ve üzeri	92	5,97	2,66	5,00	138,35			
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	İlk çocuk	109	44,13	10,96	41,00	129,33	2,042	0,360	
	İkinci çocuk	70	43,59	8,69	42,00	134,54			

	Üç ve üzeri	92	44,46	9,04	42,00	145,01		
Yapısal Stil	İlk çocuk	109	12,00	3,07	12,00	129,85	1,605	0,448
	İkinci çocuk	70	12,43	2,68	12,00	144,89		
	Üç ve üzeri	92	12,25	2,68	12,00	136,53		
Gelecek Algısı	İlk çocuk	109	11,48	2,46	12,00	129,42	1,776	0,412
	İkinci çocuk	70	11,84	2,41	12,00	135,71		
	Üç ve üzeri	92	12,12	2,37	12,00	144,02		
Aile uyumu	İlk çocuk	109	18,45	4,09	19,00	139,13	1,387	0,500
	İkinci çocuk	70	17,97	3,51	18,00	126,56		
	Üç ve üzeri	92	18,70	3,18	19,00	139,47		
Kendilik algısı	İlk çocuk	109	17,65	3,73	18,00	126,60	3,324	0,190
	İkinci çocuk	70	17,87	3,23	18,00	136,65		
	Üç ve üzeri	92	18,40	2,79	18,00	146,64		
Sosyal yeterlilik	İlk çocuk	109	17,97	3,90	18,00	130,50	0,917	0,632
	İkinci çocuk	70	18,21	3,25	18,00	140,21		
	Üç ve üzeri	92	18,17	3,12	18,00	139,32		
Sosyal kaynaklar	İlk çocuk	109	19,31	3,99	19,00	132,54	1,446	0,485
	İkinci çocuk	70	18,90	4,22	19,00	131,01		
	Üç ve üzeri	92	19,80	3,66	19,00	143,90		

Katılımcıların doğum sırasına göre beş faktör kişilik envanteri, çocukluk çağı travması ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların doğum sırasına göre beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Doğum sırasına göre katılımcıların beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, öz disiplin, uyumluluk, nörotiklik ve gelişime açıklık alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Katılımcıların bireylerin doğum sırasına göre çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Araştırmaya dahil edilen bireylerin doğum sırasına göre fiziksel ihmal alt boyutu puanları arasındaki farkın

istatistiksel olarak anlamalı olduğu saptanmış olup, ilk çocuk olan katılımcıların fiziksel ihmal puanlarının diğerk katılımcılara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Araştırmaya dahil edilen bireylerin doğum sırasına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve soysal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve soysal yeterlilik alt boyutlarından aldıkları puanlar kardeş sayılarına göre benzerdir.

Tablo 19.

Katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri, Çocukluk Çağı Travması Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanları arasındaki ilişkiler(n=271)

		Duygusal istismar	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal	Cinsel İstismar	Çocukluk Çağı Travması Ölçeği
Dışadönüklük	r	-0,178	-0,115	-0,137	-0,151	-0,136	-0,084
	p	0,003*	0,059	0,024*	0,013*	0,025*	0,167
Uyumluluk	r	-0,279	-0,258	-0,283	-0,164	-0,272	-0,274
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,007*	0,000*	0,000*
Öz disiplin	r	-0,268	-0,187	-0,220	-0,142	-0,177	-0,250
	p	0,000*	0,002*	0,000*	0,020*	0,004*	0,000*
Nörotiklik	r	0,123	-0,005	0,015	0,056	-0,035	0,064
	p	0,043*	0,934	0,802	0,359	0,567	0,292
Gelişime açıklık	r	-0,050	-0,006	-0,115	-0,079	-0,146	-0,028
	p	0,411	0,924	0,060	0,194	0,016*	0,647
Yapısal Stil	r	0,115	0,144	0,125	0,000*	0,122	0,129
	p	0,059	0,018*	0,040*	0,994	0,045*	0,034*
Gelecek Algısı	r	0,131	0,125	0,155	0,035	0,090	0,092
	p	0,031*	0,039*	0,010*	0,568	0,138	0,133
Aile uyumu	r	-0,006	0,045	0,020	-0,130	0,052	0,000
	p	0,927	0,464	0,748	0,033*	0,396	0,994
Kendilik algısı	r	0,085	0,055	0,145	-0,043	0,131	0,031
	p	0,160	0,369	0,017*	0,486	0,031*	0,611
Sosyal yeterlilik	r	0,137	0,125	0,110	0,023	0,063	0,073
	p	0,024*	0,039*	0,070	0,712	0,300	0,228
Sosyal kaynaklar	r	0,142	0,208	0,216	0,045	0,145	0,103
	p	0,019*	0,001*	0,000*	0,460	0,017*	0,092

*p<0,05

Tablo 19.'da katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanları ile Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla uygulanan Spearman korelasyon analizi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 19. incelendiğinde, katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin alt boyutu puanları arasında negatif yönlü, nörotiklik alt boyutu puanları arasında ise pozitif yönlü korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Katılımcıların duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin alt boyutu puanları azalmakta, nörotiklik puanları ise artmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre katılımcıların duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Araştırmaya alınan bireylerin çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan fiziksel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile beş faktör kişilik envanterinde bulunan uyumluluk ve öz disiplin alt boyutu puanları arasında negatif yönlü korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bireylerin fiziksel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutu puanları azalmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan fiziksel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların fiziksel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, yapısal stil, gelecek algısı,

sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

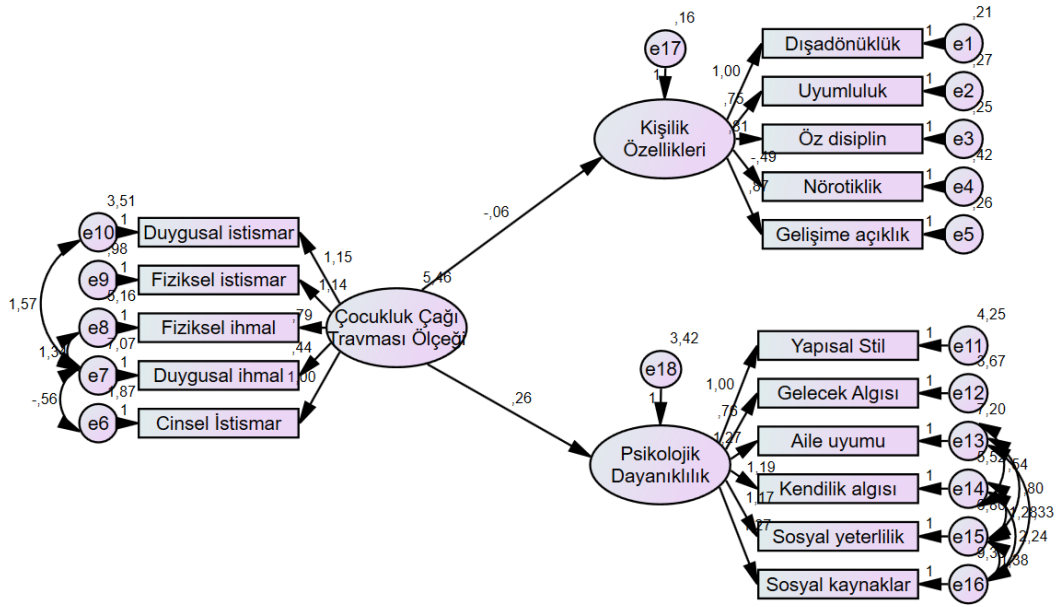
Araştırma kapsamına alınan bireylerin çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan fiziksel ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar ile beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutu puanları arasında negatif yönlü korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Katılımcıların fiziksel ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutu puanları azalmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan fiziksel ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar ile beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutu puanları arasında negatif yönlü korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Katılımcıların duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin alt boyutu puanları azalmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil ve aile uyumu alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p<0,05$). Bireylerin duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, yapısal stil ve aile uyumu alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile beş faktör kişilik envanterinde bulunan dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve gelişime açıklık alt boyutu puanları arasında negatif yönlü korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Katılımcıların cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve gelişime açıklık alt boyutu puanları azalmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeğinde bulunan cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p<0,05$). Bireylerin cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ile beş faktör kişilik envanterinde yer alan uyumluluk ve öz disiplin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü korelasyonlar bulunduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bireylerin çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları arttıkça, beş faktör kişilik envanterinde yer alan uyumluluk ve öz disiplin puanları azalmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları ile psikolojik dayanıklılık ölçeğindeki yapısal stil alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistikse olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir korelasyon bulunduğu görülmüştür ($p<0,05$). Buna göre katılımcıların çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları arttıkça, psikolojik dayanıklılık ölçeğindeki yapısal stil alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır.

Şekil 1. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanlarının Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin path diagramı

Tablo 21.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanlarının Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait uyum iyiliği indeksleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Model 1
χ^2/sd (ki kare / serbestlik derecesi)	1,911
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	0,058
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	0,897
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0,947
İyilik Uyum İndeksi (GFI)	0,924
Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI)	0,890

Tablo 21.'de verilen uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde χ^2/sd (ki kare / serbestlik derecesi)'nin belirlenen sınır olan 3,0'ün altında olduğu ve bu sebeple kurulan modelin mükemmel uyuma sahip olduğu görülmüştür. Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) değeri için belirlenen sınır değerin 0,08 olduğu ve bu değerin altında olan RMSEA değerlerinin model için kabul edilebilir uyum sahip olduğunu işaret ettiği saptanmıştır. CFI,GFI ve NFI için belirlenen sınır değer 0,90 olup, modele ait bu değerlerin sınır değerin üzerinde olduğu ve modelin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 22.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Travması Ölçeği puanlarının Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait regresyon katsayıları

			B	S.H	p
Beş Faktör Kişilik Envanteri	<---	Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	-0,061	0,014	0,000*
Psikolojik Dayanıklılık	<---	Çocukluk Çağı Travması Ölçeği	0,261	0,062	0,000*

Tablo 21. 'de gösterilen çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının beş faktör kişilik envanteri ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait regresyon katsayıları incelendiğinde, çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının kişilik özelliklerine negatif yönde ($\beta=-0,061$; $p<0,05$), psikolojik dayanıklılığa ise pozitif yönde etki ettiği tespit edilmiştir ($\beta=0,261$; $p<0,05$)

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı çocukluk çağı travmalarının kişilik özellikleri ve psikolojik dayanıklılığı arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır.

Araştırma bulgularına bakıldığında çocukluk çağı travmaları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve cinsel istismar ile dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunurken nörotiklik ile pozitif yönde zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları kişiliğin gelişim döneminde gerçekleştiğinden dolayı kişilik üzerinde negatif yönde etkilediği söylenebilir. Çocukluk çağında istismara uğramış kişilerin kişiler arası iletişimde bozulmaların bulunduğu çalışmalar mevcuttur (Cloitre, 2005). Cinsel istismar ve fiziksel istismara uğramış bireylerin, sosyal ilişkilerde ve duygularını düzenleme becerilerinde bozulmaların bulunduğu Bilim (2012)'in çalışmasında ortaya konmuştur. Fiziksel istismar ile uyumluluk ve öz disiplin arasında zayıf düzeyde negatif yönde ilişki bulunmuştur. Fiziksel ve duygusal istismara uğrayan kişilerin zarar veren kişilere güven duygusunu kaybettiğini, kendilikleri ile ilgili olumsuz değerlendirmeler geliştirdiğini ve bunun sonucunda yakın ilişkilerden uzaklaştığını bulan çalışmalar mevcuttur (Colman, 2004; Hamarta, 2004) (Durmuşoğlu, 2006). Fiziksel istismara maruz kalan çocukların yetişkinlik dönemi ilişkilerinde karşısındaki kişinin jest ve mimiklerini kızgın olarak algılamaya eğilimli olduklarının bulunması nörotik kişilik özelliğini açıklamaya

örnek bir çalışmadır (Pollak ve Sinha, 2002). Yapılan bu çalışmalar bizim çalışmamızda fiziksel istismarın uyumluluk kişilik özelliğini negatif yönde etkilemesini doğrular niteliktedir. Ayrıca fiziksel ve duygusal istismara uğrayan çocukların şiddet ve ceza ile sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrendikleri fakat bunun nedenini anlamadıkları için sorumluluk sahibi olamadıkları sonucu da araştırmamızı destekler bir çalışmadır (Akduman, 2010). Benzer çalışmalar özellikle okul öncesi dönemde fiziksel istismara uğrayan çocuklarla yapılmış ve çocukların uygun davranışı sadece ebeveynlerinin yanında uyguladıkları görülmüştür (Gershoff, 2002 ; Kerr, Lopez, Olson, ve Sameroff, 2004)

Çocukluk çağı travmaları ve psikolojik dayanıklılık alt ölçekleri puanları arasındaki korelasyon incelendiğinde duygusal istismar ile gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak alanlarında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Fiziksel istismar ile yapısal stil, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak arasında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığın bazı alanlarda pozitif yönde gelişimi sağladığı söylenebilir. Bozgün (2017) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada duygusal istismara maruz kalan katılımcılarda kişisel gelişim ve psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Günümüzde travmaların olumsuz etkilerinden çok olumlu yönleri de ele alınmıştır. Werner ve Smith (2001) 40 yıllık takip çalışmada düşük ekonomik gelire sahip çocukların %30'unda normal gelişim gözlenmiş ve sosyal yeterliliklerinin ve kaynaklarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Yapılan bir başka çalışmada çocukluk çağı fiziksel istismara uğrayanların daha dayanıklı oldukları bulunmuştur. Dayanıklılığı arttıran fiziksel istismarın özellikleri incelendiğinde ise daha uzun sürmesine rağmen daha az kişi tarafından uygulanması ve şiddetin az olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ebeveyn ve akran desteğinin de önemine dikkat çekilmiştir. Bizim çalışmamızda fiziksel istismar ve gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar ile arasında çıkan pozitif yönde anlamlı ilişkiyi desteklemektedir (Yılmaz, 2008).

Bu çalışmada fiziksel ihmal ile aile uyumu arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Colman (2004)'ın yaptığı bir araştırmada ihmal mağdurlarının partnerlerini terk etme, yalnız yaşama ya da boşanma durumlarının oranlarının ihmale uğramayanlara göre daha yüksek olduğu ilişki uyumlarının düşük olduğu belirtilmiştir (Colman, 2004). Ülkemizde ise Bilim (2012)'in yetişkinlerle yaptığı bir çalışmada ihmale uğrayanların kişilerarası iletişimde ketleyici tarzda ilişkiler ile pozitif yönde, besleyici tarz ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. (Bilim, 2012)

Bu çalışmada cinsel istismar ile gelişime açıklık arasında negatif ilişki, yapısal stil, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar arasında ise pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Cinsel istismara maruz kalanlarla yapılan bir araştırmada istismardan sonra psikolojik belirti göstermeyenlerde olumlu kendilik algısı, sosyal kaynak ve sosyal yeterlilikleri daha yüksek olduğu için daha fazla destek aldıkları ve yaşanan olayın kendilerini geliştirdiğine inandıkları bulunmuştur (Feinauer ve Stuart, 1996; Futa, Nash, Hansen, ve Garbin, 2003).

Bunun yanı sıra çalışmalar geçmiş travmaların bireylerin psikolojik dayanıklılığını arttırdığını ortaya koymuştur. Örneğin; Phan (2003)'ın Vietnam savaşına maruz kalan, sosyoekonomik düzeyi düşük ve göç eden öğrencilerle yapılan çalışmasında psikolojik dayanıklılıklarını yüksek olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencileri üzerine yapılan diğer bir araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmış, travmatik yaşantılara sahip olma ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (Parrent, 2007). Hooper (2003)'ün yaptığı çalışmada ise psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerde geçmiş travmatik yaşantının sağlıklı gelişimi etkilediği görülmüştür (akt: Kayacı, 2014). Benzer şekilde yapılan diğer araştırmalarda da bireylerin yaşadıkları travmayı, kendiliklerini geliştirmek, stresten çıkıp gelişim sağlamak ve travma sonrası gelişme olarak ele aldıkları dikkat çekmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 2004; Hefferon ve Boniwell, 2014, akt: Kayacı, 2016). Travma sonrası gelişmenin görüldüğü Kangas (2002) ve Cordova (2008, akt: Kayacı, 2016) tarafından yapılan çalışmalarda travma sonrasında %65 oranında gelişme tespit edilmiştir.

Geçmiş çalışmalara baktığımızda, psikolojik dayanıklılığı, daha önce yaşanan sürekli olmayan travmatik ve stres verici durumların, gelecekte karşılaşılabilecek olumsuz yaşam olaylarına karşı bir güçlölük geliştirme olarak savunan çalışmalara rastlanmaktadır (Janoff-Bulman, 2004) (Charney, 2004). Ülkemizde de bu çalışmaları destekler nitelikte Kayacı (2014)' üniversite öğrencilerle yaptığı çalışmada travmatik yaşam olaylarının psikolojik dayanıklılığı pozitif yönde etkilediği bulunmuştur.

Çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının beş faktör kişilik envanteri ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına etkisini ölçmeye yönelik oluşturulan modelde, çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının kişilik özelliklerine negatif yönde psikolojik dayanıklılığa ise pozitif yönde etki ettiği bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları bireylerin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilerken psikolojik dayanıklılığa olumlu katkısı olduğu bulunmuştur.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 SONUÇ

Araştırmamıza katılan bireylerin sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan frekans analizine göre katılımcıların %51,66'sının kadın, %48,34'ünün erkek olduğu, %56,83'ünün ise üniversite ve üzeri düzeyde eğitim gördüğü, Katılımcıların %57,56'sının evli, %60,89'unun yaşamının büyük çoğunluğunu büyükşehirde geçirdiği ve %80,44'ünün çalıştığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan bireylerin %74,17'sinin anne ve babasının evli olduğu, %4,80'inin boşanmış ve %21,03'ünün anne ve/veya babasının vefat ettiği saptanmıştır. Anne eğitim durumu en yüksek oranda %64,21'inin ilköğretim mezunu, baba eğitim durumu %57,93'ünün ilköğretim mezunu olarak bulunmuştur.

Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, beş faktör kişilik envanteri ve çocukluk çağı travması ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde katılımcıların duygusal istismar alt boyutu puanları arttıkça dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin alt boyutlarından aldıkları puanların azaldığı, nörotiklik puanlarının arttığı görülmüştür. Duygusal istismar puanı arttıkça psikolojik dayanıklılık alt boyutlarından, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklardan alınan puanlarında arttığı görülmüştür.

Çalışmanın bir diğer sonucuna göre bireylerin fiziksel istismar puanları arttıkça, uyumluluk ve öz disiplin puanları azalmaktadır. Başka bir deyişle fiziksel istismar bireylerin uyumluluk ve öz disiplin özelliklerini olumsuz etkilemektedir. Ancak bireylerin fiziksel istismar puanları arttıkça, yapısal stil, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanlar artmaktadır.

Çalışmaya katılan bireylerin fiziksel ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, dışadönüklük, uyumluluk ve öz disiplin puanları azalmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanları arttıkça dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin kişilik alt boyutundan ve yapısal stil, aile uyumu psikolojik dayanıklılık alt boyutundan aldıkları puanların arttığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve gelişime açıklık alt boyutu puanları azaldığı görülmüştür. Ayrıca bireylerin cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, psikolojik dayanıklılık ölçeğinde bulunan yapısal stil, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar alt boyutlarından aldıkları puanların arttığı bulunmuştur.

Bireylerin çocukluk çağı travması ölçeği toplam puanları arttıkça, beş faktör kişilik envanterinde yer alan uyumluluk ve öz disiplin puanları azaldığı, psikolojik dayanıklılık alt ölçeği yapısal stil alt boyutundan aldıkları puanların arttığı bulunmuştur.

Sonuç olarak çalışmamızda çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının beş faktör kişilik envanteri ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarına etkisini ölçmeye yönelik oluşturulan modelde, çocukluk çağı travması ölçeği puanlarının kişilik özelliklerine negatif yönde psikolojik dayanıklılığa ise pozitif yönde etki ettiği bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları bireylerin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilerken psikolojik dayanıklılığa olumlu katkısı olduğu bulunmuştur.

6.2 ÖNERİLER

Araştırmamızda çocukluk çağında yaşanan travmaların yetişkinlik dönemde kişilik özellikleri ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi araştırılmıştır. Bulgulara bakıldığında çocukluk çağı travmalarının kişilik özelliklerini negatif yönde, psikolojik dayanıklılığı ise pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Bunları etkileyen faktörlerinde sosyal kaynaklar ve travma sonrası destek alma imkanları ve sosyal kaynakları kullanma becerilerinin belirlediği düşünüldüğünde, travma sonrası kişilik özelliklerini pozitif yönde etkileyebilmek ve psikolojik dayanıklılığın artırılmasını sağlamak amacıyla bazı önerilerde bulunulabilir;

Devlet açısından öneriler;

- 1 Devletın çocukların korunması ile ilgili daha kapsamlı yasalarla koruyucu önlemler alması ile ilgili çalışmaların yapılması önerilebilir.
- 2 Travmaya maruz kalmış çocukların sosyal kaynakları kullanma imkanlarının artırılması, travmaya maruz kalmış çocuklar için sosyal etkinliklerin ve psikolojik desteğin sağlandığı merkezlerin oluşturulması ile ilgili çalışmalar ve destekler sağlanabilir.
- 3 Çiftlerin ebeveyn olmaya karar verdiklerinde ve ebeveynlik süreçleri boyunca belirli aralıklarla eğitimlere katılma imkanlarının sağlanabilir.

Klinisyen açısından öneriler

- 1 Psikolojik destek veren klinisyenin travma sonrası çocuğa ya da yetişkine sağladığı destekle travmanın olumsuz etkilerini azalmaya çalışırken olumlu etkilerini de arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 2 Travma ile başa çıkma becerilerini artırıcı çalışmalar yapılması önerilebilir.
- 3 Travmanın olumsuz etkisi olan kişilik özellikleri üzerine çalışmaların yapılması önerilebilir.
- 4 Travmaya uğramış çocuğun sosyal kaynakları kullanma becerilerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

- 5 Ailelerle çalışan klinisyenler ebeveynleri bilgilendirici seminerler ve çalışmalar yapabilirler.
- 6 Psikoterapi uygulamalarında düzenli takip çalışmaları, travmatik ortamdaki uzaklaştırmak, olumlu savunmaların, zihinsel olarak olgunlaştırma ve yeni başa çıkma problemlerini arttırmaya yönelik çalışmaların yapılması travma sonrası olumsuz etkileri azaltıp olumlu etkileri arttırmaya katkı sağlayacaktır.

Daha sonraki çalışmalara yönelik öneriler;

- 1 Daha sonraki çalışmalarda hangi terapi desteğinin psikolojik dayanıklılığını arttırdığına dair çalışmalar yapılabilir.
- 2 Sadece Konya bölgesinde yapıldığından farklı kültürlerin olduğu bölgelerde de kültürel değişikliklere göre benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.
- 3 Dayanıklılığı artırıcı faktörlerin tespiti için çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- (NCANDS)., N. C. (2008). Child Maltreatment U.S.Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families,Children's Bureau. Children's Bureau.
- Akduman, G. G. (2010). Okul Öncesi Çocuğu Olan Annelerin Uyguladıkları Disiplin Yöntemlerinin Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2).
- Aldao A., N.-H. S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30: 217–237.
- Altıntaş, I. (2008). Dissosiyatif Bozuklukta Psikiyatrik Eş Tanılar. *Uzmanlık Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Aral, N. &. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. . *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5).
- Arslan, R. (2016). Çocukluk Dönemi Duygusal İstismarı ile Depresyon Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aracı Rolüne İlişkin Bir Gözden Geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 202-210.
- Arz, C. E. (2018, şubat). Evli Bireylerde Evlilik Uyumunun Erişkinlerde Görülen Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Çocukluk Çağı Ruhsal Trvama Düzeyleri ile İlişkisi *T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Piskoloji Programı*. istanbul.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. *RCHP*, 2, 1-2.

- Bal, S. (2010). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Anne-Baba-Ergen İlişki Biçimleri ve Sosyal Destek Algısının Kuraldışı Davranışlarla İlişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Basım, H. N., Çetin, F., & Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, (63), 20-34.
- Benet-Martinez, V. J. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analysis of the big five in Spanish and Englis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750.
- Bilim, G. (2012). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: Duygu düzenleme, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı .
- Bitmiş, M. G. (2013). Psikolojik Dayanıklılığın Tükenmişlik Üzerine Etkisi: Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2), 27-40.
- Bostancı N, A. B. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. *New/Yeni Symposium*, 44, 4, 189-195.
- Bozgün, K. P. (2017). Öğretmen Adaylarının Çocukluk Çağı Örselenmeleri ile Psikolojik İyi Olmaları arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 12/4, p. 111-126.
- Briere, J. N. (çev: 2016). *Travma terapisinin ilkeleri: Belirtiler, değerlendirme ve tedavi için bir kılavuz: DSM-5 için güncellenmiş (B. D. Genç Çev.)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Bruffaerts, R. D. (2010). Childhood adversities as risk factors for onset and persistence of suicidal behaviour. *The British Journal of Psychiatry*, 197(1), 20-27.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bülbül, F. Ç. (2013). Yineleyen ve İlk Atak Depresyonda Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Yeri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 93-9.
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2004). The foundations of posttraumatic growth: New considerations. *Psychological Inquiry*, 15(1), 93-102.
- Charney, D. S. (2004). Psychobiological mechanisms of resilience and vulnerabilityImplications for successful adaptation to extreme stress. *Focus:The Journal of Lifelong Learning in Psychiatry*, 2(3), 368-391.
- Choi, J. Y. (2014). Cumulative childhood trauma and psychological maladjustment of sexually abused children in Korea: Mediating effects of emotion regulation. *Child Abuse & Neglect*, 38(2), 296-303.
- Cicchetti, D. V. (2006). An ecological transactional perspective on child maltreatment: failure of the average expectable environment and its influence upon child development. D. C. Cicchetti içinde, *Development and psychopathology* (s. Vol.3 129-201). New York: Willey.
- Cloitre, M. M.-M. (2005). Beyond PTSD: Emotion regulation and interpersonal problems as predictors of functional impairment in survivors of childhood abuse. *Behavior Therapy*, 36(2), 119–124.
- Colman, R. &. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 28,1133–1151.
- Colman, R. A. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study . *Child Abuse & Neglect*, 28(11), 1133–1151.

- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653–665.
- Çağatay, S. E. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi ile Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı.
- Çetin, F. V. (2009). Özellikler Bağlamında Girişimcinin Beş Faktör Kişilik Örüntüsü. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8(2), 5166.
- Çetin, F. v. (2011). Psikolojik Dayanıklılığın İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Tutumlarındaki Rolü. *İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13(3), 79-94.
- Çolak, B., & vd. (2010). “DSM’ler Boyunca Travma Kavramının Seyri. *Kriz Dergisi*, 18 (3), 19-25, s. 23.
- Davison, G. N. (2004). *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Demirkapı, E. Ş. (2013). Çocukluk Çağı Travmalarının Duygu Düzenleme ve kimlik Gelişimine Etkisi ve Bunların Psikopatolojiler ile İlişkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı. Aydın.
- Deniz, M. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Education Research*, 22.pp,89-99.
- Doğan, T. (2013). Beş Faktör kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14 (1) , 56-64.
- Durmuşoğlu, N. v.-D. (2006). Çocukluk Ökseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 15: 237-246.

- Dursunkaya D., Ç. F. (2008). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği,.
- Elliman, D. &. (2000). The physical punishment of children. *Archives of disease in childhood*, 83(3), 196-198.
- Erginer, F. (2007, Ekim). Ankara İli İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğrencilerin Aileleri Tarafından İstismar ve İhmaline İlişkin Görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Teftiş Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı.
- Ernest V.Hodges vd. (1999). ThePower of Friendship: Protection Against an Escalating Cycle of Peer Victimization. *Developmental Psychology*, 35(1), s.94-101.
- Eroğlu, A. &. (2013). Ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade tarzları ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 10 (1). 1422-1439.
- Evren, C. E. (2009). Child abuse and neglect as a risk factor for alexithymia in adult male substance dependent inpatients. *Journal of Psychoactive Drugs*, 41 (1), 85-92.
- Feinauer, L. L., & Stuart, A. D. (1996). Blame and resilience in women sexually abused as children. *The American Journal of Family Therapy*, 24:1, 31-40.
- Flores, R. E. (2011). Estudio descriptivo de la prevalencia y tipos de maltrato en adolescentes con psicopatología . *Salud Mental*, 34 (3), 219- 225.
- Frances, K. G. (2017). Treating Adult Survivors of Childhood Emotional Abuse and Neglect: A New Framework. *Amerikan Journal of Orthopsychiatry* , 87 (1), 86-93.
- Freud, A. (2000). *Çocuklukta Normallik ve Patoloji. 1. Basım. A. N. Babaoğlu (çev.)*. İstanbul: Metis Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1965).

- Friborg, O. B. (2005). Resilience in relation to personality and intelligence. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 14(1), 29–42.
- Futa, K. T., Nash, C. L., Hansen, D. J., & Garbin, C. P. (2003). Adult survivors of childhood abuse: An analysis of coping mechanisms used for stressful childhood memories and current stressors. *Journal of Family Violence*, 18(4), 227-239.
- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 128(4), 539-579.
- Güler N, U. S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/ İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3):128-134.
- Gündüz, B. &. (2011). Fiziksel istismar açısından üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(13).
- Hahm, H. C. (2010). The impact of multiple types of child maltreatment on subsequent risk behaviors among women during the transition from adolescence to young adulthood. *Journal of youth and adolescence*, 39(5), 52.
- Hamarta, E. (2004). Bağlanma teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 53-66.
- Haviland, M. G. (1996). A California Q-set alexithymia prototype and its relationship to ego-control and ego-resiliency . *Journal of Psychosomatic Research*, 41 (6), 597-608.
- Haviland, M. G. (2000). An Observer Scale to Measure Alexithymia. . *Psychosomatics*, 41(5), 385–392.

- Herman, J. L. (2007). *Travma ve İyileşme Şiddetin Sonuçları Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre. 4. Basım. T. Tosun. (çev.).* İstanbul: Literatür Yayıncılık. (orijinal baskı tarihi 1992) .
- Horton, T. v. (2001). *Child Abuse and Neglect.* New York: The Guilford Press.
- Hunter, A. J. (2001). A Cross-Cultural Comparison of Resilience in AdolescentS. *Journal of PediatricNursing*, 16, 172-179.
- Janoff-Bulman, R. (2004). Posttraumatic growth: Three explanatory models. *Psychological Inquiry*, 15(1), 30-34.
- Jones, E. &. (2007). A paradigm shift in the conceptualization of psychological trauma in the 20th century. *Journal of anxiety disorders*, 21(2), 164-175.
- Kangas, M. H. (2002). Posttraumatic stress disorder following cancer. *Clinical Psychology Review*, 22(4), 499–524.
- Kara B., B. Ü. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.
- Karadeniz, S. (2008). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayacı, Ü. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sıraları ve Sosyal İlgı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerini Yordamadaki rolünün İncelemesi. *Yüksek Lisans Tezi.* Gazi Üniversitesi.
- Kazak, D. (2018). Erkek Heteroseküel ve Homoseksüel Bireylerin Çocukluk Çağı Travması ile Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi.* İstanbul : İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kerr, D. C., Lopez, N. L., Olson, S. L., & Sameroff, A. J. (2004). Parental Discipline and Externalizing Behavior Problems in Early Childhood: The Roles of Moral Regulation and Child Gender. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32- 4, 369–383.

- Koçak, R. (2002). Aleksitimi: Kuramsal Çerçeve Tedavi Yaklaşımları ve İlgili Araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (1-2), 183-212.
- Kulak, H. (2006). Cinsel İşlev Bozukluğu Görülen Kadınlarda Geçmiş Travmatik Deneyimler. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. 6. basım İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lischetzke, T. E. (2006). Why Extraverts are Happier than Introverts: The Role of Mood Regulation. *Journal of Personality*, 74(4), 1127-1162.
- Luthans, F. A. (2007). Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship with Performance and Satisfaction. *Personnel Psychology*, 60(3), 541– 572.
- Milot, T. S.-L. (2010). Trauma-related symptoms in neglected preschoolers and affective quality of mother-child communication. *Child Maltreatment*, 15(4), 293-304.
- Morsünbül, Ü. (2014). Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi Türkçe Versiyonu Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27:316-322.
- Moskvina V, F. A. (2007). Interrelationship of childhood trauma, neuroticism, and depressive phenotype. *Depress Anxiety*, 24:163-168.
- Onat, G. D. (2016). Çocukluk döneminde yaşanan ihmal veya istismarın benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *HSP*, 3(1), 9-15.
- Oral, R. C. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child abuse & neglect*, 25(2), 279-290.
- Oral, R. C. (2001). Türkiye'de çocuk istismarı: inkârın üstesinden gelme deneyimi ve 50 vakanın açıklaması. *Çocuk istismarı ve ihmali*. 25 (2), 279-290.

- Örsel, S. K. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
- Özen, Ş. S. (2010). Öfkelenme anında cama yumruk atarak kendini yaralayan hastalarda problem çözme becerileri ve çocukluk çağı travmaları. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 1(1).
- Özgen, H. (2017). Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Ebeveyn Tutumları Üzerindeki Yordayıcılığı. *Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Blim Dalı Yüksek Lisans Tez*. İstanbul: T.C. İstanbul gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk O., Ş. V. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin (CTQ) Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 1-18.
- Öztürk, O. v. (2016). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Bayt Yayınları.
- Parrent, C. M. (2007). Resiliency and the successful first-generation community college student: Identifying effective student support services. ProQuest. *Dissertation Prepared for the Degree of Doctor of Education*. University of North Texas.
- Pelendecioğlu, B. &. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Perry, B. D. (2015). *Köpek gibi Büyütülmüş Çocuklar*. İstanbul: Okuyanüs Yayınları.
- Polatcı, S. (2014). Psikolojik Sermayenin Görev ve Bağlamsal Performans Üzerindeki Etkileri: Polis Teşkilatında Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 14 (1), 115-124.
- Polatcı, S. I. (2017). Psikolojik dayanıklılık ve Kişilik Özellikleri Tatmin Düzeyini Etkiler Mi? *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 553-578.

- Pollak, S., & Sinha, P. (2002). Effects of early experience on children's recognition of facial displays of emotion. *Developmental Psychology*, 38 (5), 784–791.
- Price, M. H.-M. (2013). Trauma experience in children and adolescents: An assessment of the effects of trauma type and role of interpersonal proximity. *Journal of Anxiety Disorders*, 27, 652-660.
- Ruesch, J. (1948). The Infantile Personality. *Psychosomatic Medicine*, 10(3), 134–144.
- Runyan, D. W. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers.
- Ruppert, P. D. (2011). *Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Shapiro, S. (1987). Self-mutilation and self-blame in incest victims. *American Journal of Psychotherapy*, 46-53.
- Shull, J. (1999). Emotional and psychological child abuse: Notes on discourse, history, and change. *Stanford Law Review*, 1665-1701.
- Siyez, D. M. (2003). Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Somer, O. K. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerinin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 21-33.
- Sudak, M. K. (2013). Kişilik Tipleri, Duygusal Zeka, İş Tatmini İlişkisi Üzerine Yapılan Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(22), 141-165.
- Şenkal, İ., & Işıklı, S. (2015). Çocukluk Çağı Travmalarının ve BAğlanma Biçiminin Depresyon Belirtileri ile İlişkisi: Aleksitiminin Aracı Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1-7.

- Şirin, E. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Kendine Zarar Verme Davranışının Demografik Değişkenler, Travmatik Yaşantılar ve Benlik Kapasitesi ile Olan İlişkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi .
- Taner, Y. &. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Tıraşçı, Y. &. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Tire, Y. (2011). Ön Ergenlerde Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik ile Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toker, T. (2008). Madde Kullananlarda Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Madde Kullanma Eğilimi, Benlik Saygısı ve Başa Çıkma Tutumları İle İlişkisi. *Sağlık Psikolojisi ABD.YL.Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3 (4): 76-80.
- TUİK. (2015). *TUİK*. <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı
- Tusaie K, D. J. (2004). Resilience: A Historical Review of the Construct. *Holist Nurs Pract*, 18:3-8.
- Tyler, K. A. (2002). Social and emotional outcomes of childhood sexual abuse: A review of recent research. *Aggression and Violent Behavior*, 7(6), 567-589.
- Unicef. (2015). <http://unicef.org.tr> adresinden alındı
- Unicef. (2015). . <http://unicef.org.tr> adresinden alındı
- Van der Kolk, B. A. (2015). The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma. . *Penguin Books*.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (2001). Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience and recovery. *New York: Cornell University Press*.

- WHO. (2017).
https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic_EN.pdf?ua=1 adresinden alındı
- Willemsen, R. R. (2008). Alexithymia and dermatology: the state of the art. *International Journal of Dermatology*, 47, 903–910.
- Yiğit, İ., & Erden, G. (2015). Çocukluk Çağı İstismar Yaşantıları ile Genel Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30 (75), 47-59.
- Yılmaz Irmak, T. (2008). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler. *Doktora Tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Yörük, S. (2014). Fanatik Futbol Taraftarlarında Madde Kullanımı ile Çocukluk Çağı Travması, Benlik Saygısı ve Kişilik Bozukluklarının İlişkisinin Araştırılması. *Madde Bağımlılığı Anabilim dalı Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: T.C Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yöyen, E. G. (2016). Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travması. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 6 (2), s.65-78.
- Yöyen, E. G. (2017). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 3(1), 267-282.
- Zhanga, T. . (2012). Role of Childhood Traumatic Experience in Personality Disorders in China. Australia: Deakin University. School of Psychology, Melbourne. *Comprehensive Psychiatry* , 53: 829–836.
- Zoroglu, S. S. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları1/Probable results of childhood abuse and neglect. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69.78.

EKLER**AYDINLATILMIŞ BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU**

Değerli katılımcı,

Aşağıdaki anket, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nda yürütülen "Çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılık ve kişilik özellikleri üzerine etkileri" konulu tez çalışmasının araştırması ile ilgilidir. Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiştir. Anket formunda kimlik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bir bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

NOT: Araştırmadan sonra herhangi bir rahatsızlık hissedilirse ücretsiz görüşme yapılacaktır.

Araştırmamıza katılarak çalışmalarımıza destek verdiğiniz için teşekkür ederim.

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

İsim:

İmza:

Telefon:

Saygılarımla,

Yasemin BAĞRIAÇIK

Yakın Doğu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji

Yüksek Lisans Programı

Tel: 0533 142 20 26 – 0332 503 12 13

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaşınız? (lütfen belirtiniz)

3. Eğitim durumunuz?

☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise

☐ Üniversite ve Üzeri

4. Medeni durumunuz?

☐ Evli ☐ Bekar ☐ Boşanmış ☐ Dul

5. Çocuğunuz var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

6. Kaç çocuğunuz vardır?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ve üzeri

7. Yaşamınızın çoğunluğunu nerede geçirdiniz?

☐ Büyükşehir ☐ Şehir ☐ Kasaba ☐ Köy

8. Çalışma durumunuz?

☐ İşsiz ☐ Ev hanımı ☐ Emekli ☐ Çalışıyorum

9. Eğer çalışıyorsanız hangi sektörde çalışmaktasınız?

☐ Eğitim ☐ Sağlık ☐ Hizmet ☐ Finans

☐ Diğer.....(Belirtiniz).

10. İşinizde kaç yıldır çalışmaktasınız?

☐ 1-4 yıl arası ☐ 5-9 yıl arası ☐ 10-14 yıl arası

☐ 15-19 yıl arası ☐ 20 yıl ve üzeri

11. Aylık kazancınız nedir?

☐ 500 TL-1000 TL☐ 1001 TL-1500 TL☐ 1501 TL-2000 TL☐ 2001 TL-3000 TL☐ 3001 TL-4000 TL☐ 4001 TL

ve üstü

12. Anne ve babanızın medeni durumu?☐ Anne ve babam evli ☐ Annem-babam boşandı ☐ Annem babam ayrı yaşıyor☐ Anne vefat ☐ Baba vefat**13. Annenizin eğitim durumu**☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise☐ Üniversite ve Üzeri**14. Babanızın eğitim durumu**☐ Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise☐ Üniversite ve Üzeri**15. Siz küçükken ailenizle birlikte yaşadığınız evde kaç kişiydiniz?..... (lütfen belirtiniz)****16. Siz dahil kaç kardeşsiniz?..... (lütfen belirtiniz)****17. Siz kaçınıcı çocuksunuz?..... (lütfen belirtiniz)**

BÜYÜK BEŞLİ KİŞİLİK TESTİ

Lütfen aşağıdaki ifadelerin sizi ne kadar tanımladığını belirtiniz.

1	2	3	4	5
Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum

1. Konuşkan	1	2	3	4	5
2. Başkalarının kusurunu bulmaya eğilimli	1	2	3	4	5
3. Bir işi eksiksiz yapan	1	2	3	4	5
4. Depresif ve hüzünlü	1	2	3	4	5
5. Orijinal, yeni fikirler üreten	1	2	3	4	5
6. Mesafeli	1	2	3	4	5
7. Yardımsever, bencil olmayan	1	2	3	4	5
8. Özensiz olabilen	1	2	3	4	5
9. Rahat, stresle iyi baş eden	1	2	3	4	5
10. Birçok farklı konuya meraklı	1	2	3	4	5
11. Enerji dolu	1	2	3	4	5
12. Başkalarıyla ağız dalaşı başlatan	1	2	3	4	5
13. Güvenilir bir çalışan	1	2	3	4	5
14. Gergin olabilen	1	2	3	4	5
15. Yaratıcı zekası olan, derin düşünen	1	2	3	4	5
16. Heyecan ve coşku yaratan	1	2	3	4	5
17. Bağışlayıcı bir yapıya sahip	1	2	3	4	5
18. Düzensiz olmaya eğilimli	1	2	3	4	5
19. Çok endişelenen	1	2	3	4	5

20. Hayal gücü zengin	1	2	3	4	5
21. Sessiz kalmaya eğilimi olan	1	2	3	4	5
22. İnsanlara genellikle güvenen	1	2	3	4	5
23. Tembelliğe meyilli	1	2	3	4	5

24. Duygusal açıdan dengeli, kolay kolay üzülmeyen	1	2	3	4	5
25. Yaratıcı	1	2	3	4	5
26. Girişken bir kişiliğe sahip	1	2	3	4	5
27. Soğuk ve kayıtsız olabilen	1	2	3	4	5
28. Bir işi bitirmeden bırakmayan	1	2	3	4	5
29. Duygusal iniş ve çıkışlar yaşayan	1	2	3	4	5
30. Sanatsal ve estetik deneyimlere değer veren	1	2	3	4	5
31. Bazen utangaç ve tutuk	1	2	3	4	5
32. Hemen hemen herkese karşı nazik ve düşünceli	1	2	3	4	5
33. İşleri etkin, verimli yapan	1	2	3	4	5
34. Gergin durumlarda sakin kalan	1	2	3	4	5
35. Rutin işler yapmayı tercih eden	1	2	3	4	5
36. Dışadönük, sosyal	1	2	3	4	5
37. Zaman zaman başkalarına karşı kabalaşan	1	2	3	4	5
38. Plan yapan ve onları uygulayan	1	2	3	4	5
39. Kolayca heyecanlanan	1	2	3	4	5
40. Düşünmekten ve fikirlerle oynamaktan hoşlanan	1	2	3	4	5
41. Sanatsal ilgileri az olan	1	2	3	4	5
42. Başkaları ile işbirliği yapmaktan hoşlanan	1	2	3	4	5
43. Dikkati kolay dağılan	1	2	3	4	5
44. Sanat, müzik ve edebiyat konusunda çok bilgili	1	2	3	4	5

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA ÖLÇEĞİ

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi zaman 4. Sık olarak 5.

Çok sık

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

1.Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2.Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.	1	2	3	4	5
3.Ailemdelikiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4.Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5.Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6.Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7.Sevildiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5

8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9.Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10.Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11.Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12.Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13.Ailemdelikler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5
14.Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
16.Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19.Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5

22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.	1	2	3	4	5
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Lütfen aşağıdaki soruları size en uygun olan şekilde cevaplayınız. Numaralandırılmış kutucukların sağında ve solunda belirtilenlerden hangisi size daha uygunsa o tarafa doğru olan numarayı işaretleyiniz.

Örnek: beklenmedik bir olay olduğunda

Her zaman bir çözüm bulurum size daha uygunsa ne kadar uygunsa 1 başlayarak değerlendirin, çoğu kez ne yapacağınızı kestiremiyorsanız 5 numaralı kutucuktan başlayarak geriye doğru değerlendiriniz.

Her zaman bir çözüm buluyorsanız 1, sıklıkla çözüm buluyorsanız 2, arasıra çözüm buluyorsanız 3, bazen çözüm buluyorsanız 2, çoğu kez ne yapacağınızı bilemiyorsanız 5'i işaretleyiniz .

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...						
Her zaman bir çözüm bulurum	1	2	3	4	5	Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...						
Başarılması zordur	1	2	3	4	5	Başarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...						
Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda	1	2	3	4	5	Tam bir günlük boş bir vaktim olduğunda
4. ...olmaktan hoşlanıyorum						
Diğer kişilerle birlikte	1	2	3	4	5	Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...						
Benimkinden farklıdır	1	2	3	4	5	Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...						
Hiç kimseyle tartışmam	1	2	3	4	5	Arkadaşlarımla/Aile-üyeleriyle
7. Kişisel problemlerimi...						
Çözemem	1	2	3	4	5	Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...						
Nasıl başaracağımı bilirim	1	2	3	4	5	Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir işe/projeye başladığımda ...						

İleriye dönük planlama yapmam, erhal işe başlarım	1	2	3	4	5	Ayrıntılı plan yapmayı tercih ederim.
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak						
Önemli değildir	1	2	3	4	5	Çok önemlidir
11. Ailemle birlikteyken kendimi ... hissedirim						
Çok mutlu	1	2	3	4	5	Çok mutsuz
12. Beni ...						
Bazı yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirebilir	1	2	3	4	5	Hiç kimse cesaretlendiremez
13. Yeteneklerim...						
Olduğuna çok inanırım	1	2	3	4	5	Konusunda emin değilim
14. Geleceğimin ... olduğunu hissediyorum						
Ümit verici	1	2	3	4	5	Belirsiz
15. Şu konuda iyiyimdir...						
Zamanımı planlama	1	2	3	4	5	Zamanımı harcama
16. Yeni arkadaşlık konusu ... bir şeydir						
Kolayca yapabildiğim	1	2	3	4	5	Yapmakta zorlandığım
17. Ailem şöyle tanımlanabilir ...						
Birbirinden bağımsız	1	2	3	4	5	Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiş
18. Arkadaşlarımla arasındaki ilişkiler ...						
Zayıftır	1	2	3	4	5	Güçlüdür
19. Yargılarıma ve kararlarıma ...						
Çok fazla güvenmem	1	2	3	4	5	Tamamen güvenirim
20. Geleceğe dönük amaçlarım ...						
Belirsizdir	1	2	3	4	5	İyi düşünülmüştür
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar ...						
Günlük yaşamımda yoktur	1	2	3	4	5	Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22. Yeni insanlarla tanışmak ...						
Benim için zordur	1	2	3	4	5	Benim iyi olduğum bir konudur
23. Zor zamanlarda, ailem ...						

Geleceğe pozitif bakar	1	2	3	4	5	Geleceği umutsuz görür
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında...						
Bana hemen haber verilir	1	2	3	4	5	Bana söylenmesi bir hayli zaman alır
25. Diğerleriyle beraberken						
Kolayca gülerim	1	2	3	4	5	Nadiren gülerim
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır:						
Birbirlerini desteklemez	1	2	3	4	5	Birbirlerine bağlı biçimde
27. Destek alırım						
Arkadaşlarımdan/aile	1	2	3	4	5	Hiç kimseden
28. Zor zamanlarda ... eğilimim vardır						
Her şeyi umutsuzca gören	1	2	3	4	5	Beni başarıya götürebilecek
29. Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için ...						
Zordur	1	2	3	4	5	Kolaydır
30. İhtiyacım olduğunda ...						
Bana yardım edebilecek kimse yoktur	1	2	3	4	5	Her zaman bana yardım edebilen birisi vardır
31. Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) ...						
Başa çıkmaya çalışırım	1	2	3	4	5	Sürekli bir endişe/kaygı
32. Ailemde şunu severiz ...						
İşleri bağımsız olarak	1	2	3	4	5	İşleri hep beraber yapmayı
33. Yakın arkadaşlarım/aile üyeleri ...						
Yeteneklerimi beğenirler	1	2	3	4	5	Yeteneklerimi beğenmezler

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılı Karaman doğumluyum. İlk, orta ve lise eğitimimi burada tamamladıktan sonra Eskişehir Anadolu Üniversitesinden mezun oldum. Necmettin Erbakan üniversitesi Aile danışmanlığı, CİSED cinsel terapi, DBE EMDR terapisi eğitimi, ADAMER oyun terapisi eğitimi , BAÇTE psikoterapi eğitimlerini aldım. Yüksek lisans stajımı Konya Meram eğitim ve Araştırma hastanesinde yaptım. Bu süreçte farklı danışmanlık merkezlerinde görev aldıktan sonra şu anda Konya’ da bulunan kurucusu olduğum Özel Ney Psikoloji Aile Danışmanlığı Merkezinde Aile, Çift ve bireysel danışmanlık hizmeti vermekteyim.

İNTİHAL RAPORU

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE İLİŞKİSİ

ORIJINALLIK RAPORU

%12

BENZERLİK ENDEKSİ

%11

İNTERNET
KAYNAKLARI

%6

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

docs.neu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%5

2

adumilas.adu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%1

3

www.phdernegi.org

İnternet Kaynağı

%1

4

www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%1

5

i-rep.emu.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%1

ETİK KURUL RAPORU

25.09.2018

Sayın Yrd. Doç. Dr. Deniz Ergün

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/265 proje numaralı ve **“Çocukluk Çağı Travmalarının, Kişilik ve Psikolojik Dayanıklık ile İlişkisi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.